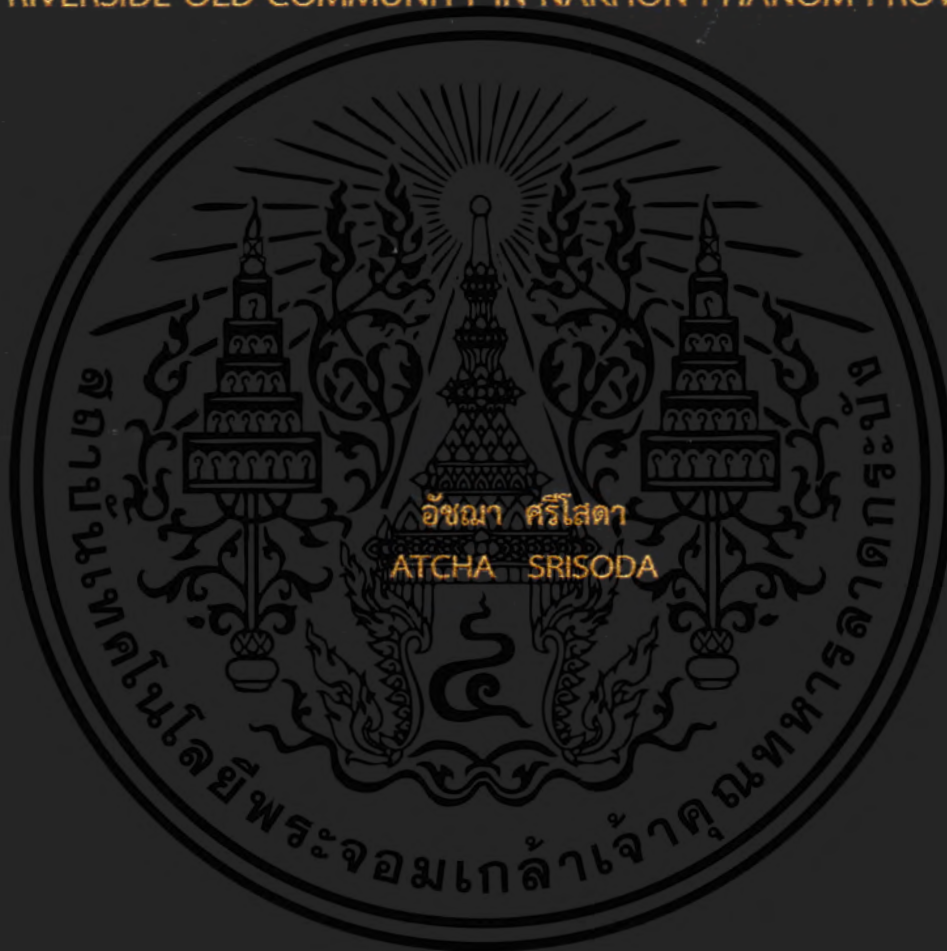

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม

CONSERVATION AND RENEWAL GUIDELINES OF OLD COMMUNITY FOR
THE SUSTAINING CULTURAL TOURISM: A CASE STUDY OF MEKONG
RIVERSIDE OLD COMMUNITY IN NAKHON PHANOM PROVINCE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2561

KMITL-2018-AR-M-001-048

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม

CONSERVATION AND RENEWAL GUIDELINES OF OLD COMMUNITY FOR
THE SUSTAINING CULTURAL TOURISM: A CASE STUDY OF MEKONG
RIVERSIDE OLD COMMUNITY IN NAKHON PHANOM PROVINCE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาดบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2561

KMITL-2018-AR-M-001-048

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

CONSERVATION AND RENEWAL GUIDELINES OF OLD COMMUNITY FOR
THE SUSTIANING CULTURAL TOURISM: A CASE STUDY OF MEKONG
RIVERSIDE OLD COMMUNITY IN NAKHON PHANOM PROVINCE

A THESIS SUMMITTED IN PARTAIL FUFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF URBAN AND REGIONAL PLANNING PROGRAM IN URBAN AND ENVIRONMENT PLANNING
FACULTY OF ARCHITECHER
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADGRABANG
2018
KMITL-2018-AR-M-001-048

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2018

FACULTY OF ARCHITETURE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา ชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม
CONSERVATION AND RENEWAL GUIDELINES OF OLD COMMUNITY FOR
THE SUSTAINING CULTURAL TOURISM: A CASE STUDY OF MEKONG
RIVERSIDE OLD COMMUNITY IN NAKHON PHANOM PROVINCE

นักศึกษา นางสาวอชฌา ศรีโสภา
รหัสประจำตัว 58602003
ปริญญา การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชา การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อมร กฤษณพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม -

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
รองศาสตราจารย์ ดร.นิติชาญ	ปลื้มอารมย์	
รองศาสตราจารย์ ดร.อมร	กฤษณพันธ์	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกฤษฐ	นบนอบ	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนาย	ไชยรัตนานนท์	
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพัทธ์พงษ์	อุบล	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ 4 ตุลาคม 2561
สถานที่สอบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์รับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อันธิกา สวัสดิ์ศรี)

คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

วันที่.....14.....เดือน.....ธันวาคม.....พ.ศ.....2561

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม
นักศึกษา	นางสาวอชมา ศรีโสภา
รหัสประจำตัว	58602003
ปริญญา	การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
พ.ศ.	2561
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ.ดร.อมร กฤษณพันธ์

บทคัดย่อ

ชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มีการตั้งถิ่นฐานในรูปแบบที่มีลักษณะการถิ่นฐานที่ทอดยาวไปกับแม่น้ำโขง เป็นชุมชนย่านการค้าเก่าแก่และสำคัญที่สุดของจังหวัดนครพนมในอดีต บริเวณชุมชนเก่าริมโขง ได้รับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาที่แสดงออกในรูปแบบของวิถีชีวิตที่อยู่อาศัย ตึกแถว หอแถว หอนาฬิกา อาคารเรือนไม้ที่มีรูปแบบของสถาปัตยกรรมฝรั่งเศส ที่ก่อสร้างโดยช่างเวียตนาม ซึ่งลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่แสดงออกถึงความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนที่มีมาตั้งแต่อดีต

ภายใต้นโยบายจากภาครัฐและกระบวนการความเป็นเมืองที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของกายภาพและองค์ประกอบของเมือง จนส่งผลทำให้คุณค่าและเอกลักษณ์ของอาคารบ้านเรือน องค์ประกอบของเมือง ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนดำรงอยู่น้อย แต่ในทางตรงกันข้าม ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจ วิถีชีวิต ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน และสภาพแวดล้อมภายในชุมชนยังคงดำรงรูปแบบและสืบต่อจากลักษณะเดิมตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เป็นกรณีการพิจารณาคุณค่าในสถาปัตยกรรมชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาจากข้อมูลการทบทวนในภาคเอกสาร สัมภาษณ์ผู้มีบทบาทสำคัญของชุมชน และหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในเชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟู ชุมชนเก่าริมโขงในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาพื้นที่ เศรษฐกิจและสังคม ควบคู่ดำรงรักษาชุมชนสถาปัตยกรรม วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม ที่มีแต่เดิมอย่างช้านานให้มีความคงอยู่ และไม่มีผลต่อบุคคลรุ่นหลังต่อไปซึ่งวิเคราะห์เป็นเกณฑ์ในการระบุคุณค่าและแนวทางที่ควรแก่การอนุรักษ์ 2 แนวทาง คือ แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง และแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis	Conservation and Renewal Guidelines of Old Community for the Sustaining Cultural Tourism: a Case Study of Mekong Riverside Old Community in Nakhon Phanom Province
Student	Miss. Atcha Srisoda
Student ID	58602003
Degree	Master of Urban and Regional Planning
Program	Urban and Environmental Planning
Year	2018
Thesis Advisor	Assoc.Prof.Dr. Amorn Kritsanaphan

ABSTRACT

Mekong Riverside old community in Muang district of Nakhon Phanom province settles linearly along with the Great Mekong River. Historically, the community has been known as the most important central business area in Nakhon Phanom province. Mekong Riverside old community have been influenced by French culture through the way of life and architecture mostly built by Vietnamese workers.

Currently, the government policies associated with urbanization process have created the changes of physical environments including local identities of the community. Regarding to those changes, the values and uniqueness of the architecture and its environments in the old community have been decreasing. However, the social and economic characteristics including lifestyle and relationships among the community people and its environment continuously maintain up to the present date

Conservation and renewal guidelines of old community for the sustaining cultural tourism with a case study of Mekong riverside old community in Nakhon Phanom province emphasizes on the values and uniqueness of the old community for the conservation and renewal guidelines. This study employs the qualitative methods and techniques including in-depth interview and observation of the architecture and its environments. In addition, the in-depth interviews with key informants and the observation of social activities were used to determine their significance of the old community. The study found that the conservation and renewal guidelines of old community was divided into two-interrelated parts.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Firstly, the conservation and renewal guidelines of Mekong riverside old community. The second part is to promote sustaining cultural tourism of Mekong riverside old community.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้อย่างดี ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.อมร กฤษณพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาในกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม ที่สนับสนุน และให้คำแนะนำรวมถึงข้อมูลต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณกรรมการคุมสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน

ขอขอบคุณการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครพนม สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครพนม สำนักเทศบาลเมืองนครพนม หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครพนม และเจ้าบ้านบริเวณชุมชนเก่าริมโขงนครพนม ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลทุกวิทยุุมิ ที่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลในด้านความคิดเห็น และการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ บิดา และมารดา ที่สนับสนุนกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจในความอนุเคราะห์ของท่านเป็นอย่างสูง และขอขอบคุณเพื่อนๆ ร่วมชั้นเรียนในระดับ ปริญญาตรี ปริญญาโท ที่ให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ และหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ใช้ในการอนุรักษ์ที่อื่นๆ อีกต่อไป

อัชฌา ศรีไสดา

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อ	I
กิตติกรรมประกาศ.....	IV
สารบัญ	V
สารบัญตาราง	XI
สารบัญแผนที่	XII
สารบัญแผนภาพ.....	XIII
สารบัญรูป.....	XIV
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์งานวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตงานวิจัย	2
1.3.1 ขอบเขตการศึกษา.....	3
1.3.2 ขอบเขตพื้นที่การศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 กรอบแนวคิดวิจัย.....	6
1.6 คำจำกัดความ.....	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเมืองและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน	8
2.1.1 นิยามองค์ประกอบของพื้นที่ชุมชน	8
2.1.2 ลักษณะเฉพาะชุมชน	9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.1.3	การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของชุมชน 12
2.2	แนวคิดการประเมินคุณค่าของสถาปัตยกรรมและชุมชน 12
2.2.1	คุณค่าในสถาปัตยกรรมและชุมชน 12
2.3	แนวคิดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน 16
2.3.1	มรดกทางวัฒนธรรม 16
2.3.2	การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมชุมชน 18
2.3.3	การอนุรักษ์ฟื้นฟูเมือง 19
2.4	แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน 22
2.4.1	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 23
2.4.2	ลักษณะของการมีส่วนร่วม 23
2.5	แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 24
2.6	กรณีศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 26
2.6.1	กรณีศึกษาในประเทศไทย 26
2.6.2	กรณีศึกษาในต่างประเทศ 28
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย 29
3.1	การวางแผนกระบวนการศึกษา 29
3.1.1	ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 29
3.1.2	กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา 29
3.1.3	ศึกษาขอบเขตพื้นที่การศึกษา 29
3.1.4	ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน 30

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.1.5	ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน30
3.1.5	เสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน..... 30
3.2	ขั้นตอนการศึกษา..... 31
3.2.1	ศึกษาและรวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 32
3.2.2	วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนที่ควรแก่การอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 32
3.3	เครื่องมือการวิจัย.....
3.3.1	ทบทวนเอกสาร..... 39
3.3.2	สำรวจภาคสนามและสังเกตการณ์..... 40
3.1.4	การสัมภาษณ์..... 40
บทที่ 4 ประวัติ บทบาท ความสัมพันธ์ของพื้นที่ศึกษา และความเปลี่ยนแปลง	
	ทางกายภาพของชุมชน 43
4.1	ประวัติศาสตร์ของชุมชนและพื้นที่ต่อเนื่อง 43
4.1.1	สมัยก่อนอยุธยา 44
4.1.2	สมัยกรุงศรีอยุธยา..... 44
4.1.3	สมัยกรุงธนบุรี..... 45
4.1.4	สมัยกรุงรัตนโกสินทร์..... 45
4.2	วิวัฒนาการการเจริญเติบโตของชุมชน..... 47

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.3	บทบาทและความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนกับสภาพแวดล้อมในชุมชน54
4.3.1	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำโขง54
4.3.2	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับพื้นที่โล่ง.....57
4.3.3	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับวัด และศาสนสถาน.....61
4.4	โครงสร้างทางเศรษฐกิจ 62
4.4.1	โครงสร้างทางเศรษฐกิจระดับชุมชน 66
4.5	ประชากร 68
บทที่ 5	การศึกษาคุณค่าและเอกลักษณ์ความเป็นชุมชน 71
3.1	สภาพแวดล้อมและลักษณะของอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ 78
5.1.1	สภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญทางคุณค่า และเอกลักษณ์ต่อพื้นที่80
5.1.2	ลักษณะอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม.....83
5.3	การศึกษาความจินตภาพของชุมชนต่อผู้คนในชุมชน85
5.3.1	การศึกษาจิตภาพของชุมชนต่อผู้คนในชุมชน86
5.3.2	ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน90
5.4	การศึกษานโยบายและแผนดำเนินการอนุรักษ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชน 91
บทที่ 6	ผลการศึกษา..... 101
6.1	การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน 101

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต่อ VIII ่างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6.2	คุณค่าขององค์ประกอบทางกายภาพและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนเก่าริมโขง .. 102
6.3	ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน..... 105
6.3.1	ศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัด ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน..... 106
6.4	นโยบาย แผนดำเนินการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรชุมชน 108
บทที่ 7	การเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน..... 112
7.1	แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม..... 113
7.1.1	พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 1 117
7.1.2	พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 2 120
7.1.3	สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของชุมชน..... 122
7.2	แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน..... 123
7.2.1	การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยชุมชน 123
7.2.2	การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน..... 125
7.3	การอภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ..... 125
บรรณานุกรม 128
ภาคผนวก ก 131
เทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม.....	132

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ข	135
แบบสำรวจสภาพอาคารและสิ่งปลูกสร้าง	136
แบบสัมภาษณ์จิตภาพของชุมชน สำหรับกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่	139
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	152

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่า ในพื้นที่ภาคตะวันออก เฉียงเหนือด้านคุณค่าความสำคัญและกายภาพของความเป็นย่านชุมชนเก่า.....33
3.2	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่า ในพื้นที่ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ด้านการปรับตัวของย่านชุมชนเก่า.....35
3.3	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่า ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่า.....38
4.1	แสดงผลสัมฤทธิ์มวลรวมของจังหวัดนครพนมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2557.....53
4.2	สถิติรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2556-2558.....55
4.3	รายงานรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ระดับตำบล ปี พ.ศ. 2561.....59
4.4	สถิติประชากรเทศบาลเมืองนครพนม.....70
4.4	จำนวนประชากรพื้นที่ศึกษา ในระดับชุมชน ปี พ.ศ. 2561.....70
5.1	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านคุณค่าความสำคัญและกายภาพของความเป็นย่านชุมชนเก่า.....72
5.2	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่า ในพื้นที่ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ด้านการปรับตัวของย่านชุมชนเก่า.....74
5.3	มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่า.....78
5.4	จินตภาพของชุมชนต่อผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว.....87

สารบัญแนที่

แนที่ที่	หน้า
1.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	4
5.1 แ่นที่แสดงอาคารที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ อำเภอเมือง จังหัดนครพนม.....	79
5.2 แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง.....	82
7.1 แ่นที่แสดงพื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู บริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหัดนครพนม.....	115
7.2 แ่นที่แสดงพื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู ลำดับที่ 1 บริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหัดนครพนม.....	117
7.3 แ่นที่แสดงพื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู ลำดับที่ 2 บริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหัดนครพนม.....	120

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดวิจัย.....	6
3.1 ขั้นตอนการวิจัย.....	31

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
4.1	ผังแสดงเขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม43
4.2	พระยาอัครเดชสยามเมศวรภักดีวิริยพาหะ (อึ้ง นาครทรรพ).48
4.3	หอสุมดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถนครพนม48
4.4	โรงเรียนสุนทรวิจิตร (บำรุงวิทยา) สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2460.48
4.5	รูปแบบอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกผสมอินโดจีน49
4.6	รูปแบบด้านหลังอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกผสมอินโดจีน.50
4.7	อำมาตย์เอก พระยาสมุทรศักดิ์दारักษ์ (เจิม วิเศษรัตน์).....50
4.8	วัดนักบุญอันนา ชุมชนหนองแสง ก่อสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2460.51
4.9	หอนาฬิกานครพนม อนุสรณ์ชาวเวียดนามคราวย้ายกลับปีตุลุมิ52
4.10	พื้นที่เกษตรกรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง.....54
4.11	ผู้คนชำระร่างกายในยามเย็น บริเวณเขื่อนหน้าเมืองลานจันทร์ส่องหล้า.....55
4.12	ประเพณีไหลเรือไฟ (เรือไฟโบราณ).56
4.13	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำโขง (พื้นที่เกษตรกรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง)56
4.14	ประเพณีไหลเรือไฟ จังหวัดนครพนม.....56
4.15	ตำแหน่งพื้นที่โล่งภายในชุมชนและพื้นที่ต่อเนื่อง.....57
4.16	การแลกเปลี่ยนสินค้าในยามเช้า บริเวณพื้นที่โล่ง.....57
4.17	การแลกเปลี่ยนสินค้าในยามเช้า บริเวณพื้นที่โล่ง58
4.18	การใช้พื้นที่โล่ง ในการพักผ่อน บริเวณลานอัมจรรย์ริมน้ำโขง.....58
4.19	การใช้พื้นที่โล่ง ในการพักผ่อน บริเวณลานอัมจรรย์ริมน้ำโขง.....59
4.20	การค้าขายบริเวณถนนคนเดิน59

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.21	ตำแหน่งวัด และศาสนสถาน.....60
4.22	วัดมหาธาตุ อำเภอมือง จังหวัดนครพนม.....60
4.23	ศาลเจ้าหมื่นนคร.....61
4.24	วัดนักบุญอันนา ชุมชนหนองแสง.....61
5.1	แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง.....81
5.2	สถาปัตยกรรมสไตล์โคโลเนียล.....83
5.3	อาคารแถวค้าขาย.....83
5.4	อาคารพักอาศัย.....84
5.5	แสดงอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง.....85
5.6	แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน (องค์พระยาศรีสัตตนาคราช).....92
5.9	แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน (ถนนคนเดิน).....92
5.10	แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน (เส้นทางจักรยานริมแม่น้ำโขง).....93
5.11	แสดงแผนที่ท้ายเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม.....96
5.12	ประเพณีไหลเรือไฟ.....97
5.13	ประเพณีแห่ดาว.....97
5.14	ถนนคนเดิน อำเภอมืองจังหวัดนครพนม.....98

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
6.1	แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง..... 103
6.2	แสดงอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง 104
6.3	พื้นที่รองรับในการส่งเสริมการท่องเที่ยว..... 108
6.4	เส้นทางจักรยาน..... 109
6.5	ลานกิจกรรมริมโขง 109
6.6	แสดงผังเมืองรวมเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 110
7.1	แสดงแผนที่ท้ายเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม..... 113
7.2	โทนสีของหลังคา..... 114
7.3	โทนสีของตัวอาคาร..... 114

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ชุมชนเก่าหลายแห่งได้รับการบำรุงรักษา ส่งเสริมฟื้นฟู และอนุรักษ์กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รู้จัก เช่น ชุมชนคลองอัมพวา เมืองเก่าภูเก็ต ย่านถนนพระอาทิตย์ บางลำพู แม้ว่ากระแสการฟื้นฟูชุมชนจะมีมากขึ้น แต่ชุมชนเก่าอีกหลายแห่งยังไม่ได้รับการฟื้นฟูและเกิดการเสื่อมสลาย ในทางตรงกันข้ามชุมชนบางชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วจนทำลายคุณค่าและเอกลักษณ์ของตนเองไป ซึ่งยากที่จะนำกลับมาให้เหมือนเดิมได้ (ยงธนินทร์ พิมลเสถียร, 2552)

ชุมชนเก่าริมโขง มีการตั้งถิ่นฐานในรูปแบบที่มีลักษณะทอดยาวไปตามแม่น้ำโขง (River linear settlement) เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรม 3 เชื้อชาติ คือ จีน ฝรั่งเศส และเวียดนาม (พงเพชรรัตน์รามา, 2557) ถือเป็นย่านการค้าเก่าแก่และสำคัญที่สุดของจังหวัดนครพนมในอดีต เมื่อสี่สิบกกว่าปีที่แล้วพื้นที่บริเวณนี้เจริญไปด้วย ร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม เป็นต้น เนื่องจากชาวจีนได้ล่องเรือตามลำแม่น้ำโขงเพื่อทำการค้าขายกอบการที่ชาวลาวและชาวเวียดนามเข้ามาค้าขายในพื้นที่ ในช่วงสมัยรัชการที่ 4 ถึงสมัยรัชการที่ 8 เป็นช่วงสงครามอินโดจีนส่งผลให้บริเวณชุมชนเก่าริมโขงรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาที่แสดงออกในรูปแบบของวิถีชีวิต ตึกราบ้านเรือนที่ได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสที่ก่อสร้างโดยช่างเวียดนาม หรือเรียกว่า บ้านฝรั่งช่างญวน ด้านหน้าของอาคารจะหันหน้าเข้าถนนและด้านหลังอาคารเป็นชานยื่นลงไปทางแม่น้ำโขง จะเห็นเป็นอาคารสองชั้นตลอดริมแม่น้ำ และอาคารทางบริเวณตอนเหนือของชุมชนเก่าริมโขงจะเป็นอาคารที่ก่อสร้างด้วยปูนและมีรูปทรงลวดลายคล้ายกับอาคารของฝรั่งเศส บางส่วนมีลักษณะรูปแบบอิทธิพลของฝรั่งเศสผสมจีน และเวียดนาม ส่งผลให้ลักษณะโครงสร้างและองค์ประกอบของเมือง อาคารบ้านเรือนมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ รูปแบบของอาคารที่มีความเก่าแก่ ไม่ว่าจะเป็นตึกแถว หอแถว หอนาฬิกา อาคารเรือนไม้สมัยเก่า รวมไปถึงสถานที่ราชการต่างๆ ที่ยังคงแสดงร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สื่อออกมาในรูปแบบสถาปัตยกรรมของเมือง ทำให้ชุมชนเก่าริมโขงมีความโดดเด่นที่สามารถดึงดูดและส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของอยู่ในพื้นที่

การพัฒนาโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพ 3 (นครพนม-คำม่วน) เป็นโครงการที่รัฐบาลไทย และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีนโยบายร่วมกันที่จะส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ทางด้านการขนส่งสินค้า การท่องเที่ยว การลงทุน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในลักษณะเมืองคู่แฝด เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ (ไทย-ลาว) ตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ในปัจจุบันสะพานมิตรภาพ 3 (นครพนม-คำม่วน) ที่เป็นส่วนหนึ่งของทางหลวงสายเอเชีย หรือ Asian Highway สาย AH 15 เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดอุดรธานี สกลนคร นครพนม เมืองท่าแขก เมืองหลักซาวของลาว ถึงเมืองวินท์ และเมืองกวางบิงของประเทศเวียดนาม ทำให้บทบาทของเมืองนครพนม กลายเป็นเมืองการค้าชายแดนและเมืองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงประวัติศาสตร์ จะสังเกตเห็นได้ว่า ณ ปัจจุบัน สะพานมิตรภาพได้ส่งผลต่อเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว และการลงทุนภายในจังหวัดนครพนมเป็นอย่างมาก ทว่าสำหรับการขยายตัวเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพยังอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ก่อให้เกิดย่านพาณิชย์ และชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ที่มีศักยภาพรวมในการพัฒนาค่อนข้างสูง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวในบางส่วนอาจติดปัญหาในการเป็นพื้นที่การเกษตร และพื้นที่รับน้ำ ส่วนบริเวณใจกลางเมืองมีการขยายตัวไม่มากนัก แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดคือการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารจากย่านพักอาศัยสู่การเป็นย่านพาณิชย์ และธุรกิจประเภทโรงแรม หอพัก และอพาร์ทเมนต์ เนื่องจากผลของการขยายตัวของภาคธุรกิจการค้าและการท่องเที่ยว อาคารเหล่านี้ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนเก่าของเมือง ซึ่งควรได้รับการวางแผนและควบคุมในการพัฒนา (วิศรุต รัชกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฉิ ปริยวณิตย์ ,2557)

ในปัจจุบันผลที่เกิดจากการพัฒนาพื้นที่ทางด้านการขนส่งสินค้า การท่องเที่ยว การลงทุน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและด้านวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อบทบาทของชุมชนรวมไปถึงรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรม บริเวณชุมชนเก่าริมโขงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการและกระแสนิยมสมัยใหม่ ทำให้เอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนค่อยๆ เลือนหายไป การสงวนอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพของชุมชนที่เคยเป็นมาตั้งแต่อดีตจะเป็นการสร้างคุณค่าและเอกลักษณ์ให้กับจังหวัดนครพนม อันที่จะส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

ดังเหตุผลข้างต้นการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง และฟื้นฟูและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง ที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมา ภูมิหลังของความเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ของเมืองนครพนมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม

1.2 วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าขององค์ประกอบทางกายภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนเก่าริมโขง

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์นโยบายด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูชุมชน และนโยบายที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
5. เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

1.3 ขอบเขตงานวิจัย

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาข้อมูลด้านคุณค่าทางองค์ประกอบทางกายภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนเก่าริมโขง ลักษณะโครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชนเก่าริมโขง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเก่าริมโขงในการเสนอแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

1.3.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ชุมชนเก่าริมโขง บริเวณถนนสุนทรวิจิตร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของเมืองนครพนม มีพื้นที่ประมาณ 2.345 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ชุมชนหนองแสง 1 ชุมชนหนองแสง 2 ชุมชนวัดโอกาส 1 ชุมชนวัดโอกาส 2 ชุมชนน้อยใต้ และชุมชนวัดมหาธาตุ มีอาณาเขตติดต่อกับ

ทิศเหนือ	ติดกับ	ชุมชนหนองแสง
ทิศใต้	ติดกับ	ชุมชนบ้านน้อยใต้
ทิศตะวันออก	ติดกับ	แม่น้ำโขง
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ถนนกลางเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

* อาคารที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ ในมุมมองของการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และการท่องเที่ยว

แผนที่ที่ 1.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ที่มา : สำนักงานจังหวัดนครพนม 2558

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้สามารถพบองค์ความรู้ ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการแนวคิดและความต้องการของชุมชนที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมีฐานจากสภาพแวดล้อมของชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงคุณค่าความสำคัญในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินการต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับชุมชนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน รวมไปถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนา ฟื้นฟูชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 กรอบแนวคิดวิจัย

แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดวิจัย

1.6 คำจำกัดความ

ชุมชนเก่า หมายถึง ชุมชนเก่าริมโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ที่มีลักษณะการคงอยู่ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่อยู่ในรูปแบบของ โครงสร้างชุมชน สถาปัตยกรรม หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และความทรงจำ ความรักและห่วงแหนในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ชุมชนหนองแสง 1 ชุมชนหนองแสง 2 ชุมชนวัดโอกาส 1 ชุมชนวัดโอกาส 2 ชุมชนน้อยใต้ ชุมชนวัดกลาง และชุมชนวัดมหาธาตุ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557)

การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพื้นที่เสื่อมโทรมของ ชุมชนเก่าริมโขง ให้ดีขึ้นในด้านองค์ประกอบกายภาพ และอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าไว้เพื่อให้คนในชุมชนมี ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชม สัมผัส หรือรับรู้กับ วัฒนธรรม ในพื้นที่บริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางสถาปัตยกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนเก่าริมโขง โดยไม่มีผลกระทบต่อรุ่นถัดไป (ราณี อลิชัยกุล, 2546)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม ที่เคยเป็นชุมชนที่มีบทบาทด้านการค้าขาย และเป็นชุมชนที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตดังที่กล่าวมาในบทที่ 1 จากวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องการศึกษาถึงคุณค่าขององค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่า ในการศึกษาต้องมีความเข้าใจถึงหลักการและกระบวนการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจในการศึกษาข้อมูลของพื้นที่ศึกษามากยิ่งขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการค้นคว้าศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

- แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเมืองและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- แนวคิดการประเมินคุณค่าของสถาปัตยกรรมและชุมชน
- แนวคิดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน
- แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
- แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
- กรณีศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเมืองและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

2.1.1. นิยามองค์ประกอบของพื้นที่ชุมชน

Conzen (1981) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนว่า องค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนคือสภาพแวดล้อม (Physical Environments) ของชุมชนตามลักษณะต่างๆของพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะรูปทรงของอาคาร การวางตัวของอาคาร พื้นที่ดินหนนาการ โครงข่ายการสัญจร ความหนาแน่นของมวลอาคาร และพื้นที่ว่าง ในที่นี้รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากแปลงที่ดินและอาคาร เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนจะขึ้นอยู่กับบทบาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนนั้นๆ

Krier (1979) นักวิจัยด้านสถาปัตยกรรมวิทยาผู้หนึ่งได้ให้คำอธิบายว่า สถาปัตยกรรมเมืองเป็นการศึกษารูปร่าง รูปทรง ความหนาแน่น และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของเมือง ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจได้ถึงลักษณะที่เปลี่ยนแปลง โดยพิจารณาจากโครงข่ายการสัญจร กิจกรรมการใช้ประโยชน์ของอาคาร กิจกรรมการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เมือง และความหนาแน่นของมวลอาคารในเมือง

Aldo Rossi ได้อธิบายแนวคิดลักษณะองค์ประกอบของชุมชน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบทางกายภาพสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาของผู้คนในชุมชนที่แสดงออกมาในรูปของสิ่งก่อสร้าง พื้นที่ หรือสถานที่ที่คนในชุมชนสามารถสัมผัสได้ รวมไปถึงบริบทและการใช้ประโยชน์ของสิ่งก่อสร้างนั้นๆ ด้วย โดยที่ภาพในที่นี้สามารถแสดงให้เห็นโดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบายใดๆ เปรียบเสมือนร่างกายของชุมชน ที่มีหมายถึงองค์ประกอบที่ปรากฏในรูปร่างแห่งสถาปัตยกรรมสถานที่ 2) องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก เกิดจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนผ่านช่วงเวลาที่รับรู้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่การตั้งชุมชน กลายเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งผู้คนในชุมชนมีความรู้สึกผูกพัน และทำให้เกิดเรื่องราวต่างๆ ที่มีการสืบเนื่องอยู่ตลอดเวลา เปรียบเสมือนกับจิตใจของชุมชน

ชุตินา สุรเชษฐพงษ์ (2554) ได้อธิบายองค์ประกอบของโครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชน คือสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นทั้งในรูปธรรมและนามธรรมที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยโครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชนมี 5 องค์ประกอบ คือ

1) ธรรมชาติ (Natural) ได้แก่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ชีวภาพและกายภาพที่เกิดขึ้นเองทางธรรมชาติ เป็นต้น

2) ผู้คน (Man) ได้แก่ ความรู้สึก การรับรู้ และการดำรงชีวิตที่ต้องการอยู่แบบรวมตัวกันเพื่อเป็นสังคม โดยรวมนี้คือความต้องการทางชีวภาพ

3) สังคม (Society) ได้แก่ ประชากรและความหนาแน่น ลักษณะของวัฒนธรรม กิจกรรมต่างๆทางสังคม การศึกษา สุขภาพและสวัสดิการ รวมไปถึงกฎหมายและการบริการจัดการในด้านต่างๆ

4) โครงสร้างทางกายภาพ (Shell) ลักษณะของโครงสร้างที่แสดงออกมาในรูปแบบที่จับต้องได้ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน พื้นถนนหนทาง การคมนาคม รวมไปถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นต้น

5) โครงข่าย (Network) สิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตทั้งที่เป็นระบบที่เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปใช้ประโยชน์อื่นใด ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกิดจากธรรมชาติและสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อ การติดต่อสื่อสารซึ่งกันและการ การเดินทาง
ขนส่ง การที่บำบัดและกำจัดของเสีย เป็นต้น

องค์ประกอบของโครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชน คือ สภาพแวดล้อมต่างๆ
ที่อยู่ในบริเวณชุมชน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม
และวัฒนธรรมที่ปรากฏในรูปแบบ สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน ความผูกพันและความห่วงใย
ในพื้นที่ จึงทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2.1.2 ลักษณะเฉพาะชุมชน

แนวคิดของลักษณะเฉพาะของเมือง (Identity) โดย Alan Dobby (1978) ได้กล่าว
ไว้ว่า เกิดจากภาพรวม (Image) ขององค์ประกอบต่างๆ ที่ปรากฏในเมืองแล้วให้เมืองมีเอกลักษณ์
ได้แก่

- 1) การรวมตัวของลักษณะทางกายภาพ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ กลุ่มอาคาร
หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่แสดงถึงรูปแบบทางเรขาคณิตเฉพาะและความสูงของลักษณะทางกายภาพนั้น
- 2) ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของสิ่งก่อสร้างต่างๆ
- 3) การแบ่งที่ดินด้วยถนนหรือลานโล่ง และการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่แสดง
รูปแบบเฉพาะของเมืองหรือลักษณะทางผังเมืองโครงข่ายถนน
- 4) ขนาดของเมืองและประชากร
- 5) บรรยากาศแบบใดแบบหนึ่งของเมืองที่รับรู้ได้เป็นที่ที่มีเฉพาะของชุมชน
- 6) ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเมือง

Kevin Lynch ได้อธิบายทฤษฎีการรับรู้และการจดจำภาพลักษณ์ของเมืองว่า
เมื่อผู้สังเกตอยู่ในสภาวะแวดล้อมใดๆ จะรับรู้ได้ถึงองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ และมากยิ่งขึ้น
กว่านั้นถ้าสามารถประกอบกับการเป็นโครงข่ายที่มีความชัดเจนก็ยิ่งจะทำให้รับรู้และจดจำได้ง่าย
ยิ่งขึ้น ส่งผลให้รู้สึกประทับใจในความงดงามของเมืองได้อย่างชัดเจน

1. เส้นทาง (Path) ทางสัญจร เป็นช่อง ทางการเคลื่อนที่ใช้สัญจรไปมา เช่น ถนน
ทางรถไฟ ทางด่วน ทางเท้า เป็นต้น เส้นทางเหล่านี้เป็นส่วนที่มี ความสำคัญมากต่อการเดินทางของ
ผู้คนในเมือง ใน ขณะที่ผู้คนเคลื่อนไหวผ่านเส้นทาง ผู้คนมีโอการสเห็น ส่วนต่างๆของเมืองตาม
เส้นทาง และเกิดความสัมพันธ์ กับองค์ประกอบอื่นๆของเมือง

2. เส้นขอบ (Edge) เส้นขอบ หรือ ขอบเขต เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะกำหนด
ขอบเขตของ บริเวณที่ไม่ได้ใช้เป็นเส้นทางตามทัศนะของผู้สังเกต อาจปรากฏเป็นเส้นกั้นจากส่วนหนึ่ง

ไปอีกส่วนหนึ่ง ที่เป็นแนวกันตามธรรมชาติ เช่น ชายฝั่งทะเล หรือ ริมฝั่ง แม่น้ำ และแนวกันที่แสดง
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขอบเขตที่มนุษย์สรรสร้างขึ้น เช่น กำแพงเมือง คูเมือง

3. ย่าน (Districts) เป็นบริเวณพื้นที่ชุมชนที่มีขนาดของพื้นที่ตามลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของเมือง มีเอกลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจาก ลักษณะเฉพาะร่วมกันของบริเวณที่ผู้สังเกตเข้าสู่ภายใน เมืองได้โดยแต่ละพื้นที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตก ต่างกันตามโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิตของชุมชนที่แสดงลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่ปรากฏเป็นย่านที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันในเมือง

4. ชุมทาง (Node) จุดศูนย์รวม หรือ ชุม ทาง มักเป็นจุดศูนย์กลางของเส้นทาง เช่น บริเวณทางแยก หรือ ชุมทางสถานีขนส่งต่างๆ ชุมทางสถานีรถไฟ ใต้ดิน อาจเป็นสถานที่ที่มีกิจกรรมหนาแน่นบริเวณ จัตุรัสใจกลางเมือง จุดศูนย์รวมจึงเป็นจุดเด่นเฉพาะตัว ของย่านในเมืองเกิดความสัมพันธ์กับเส้นทางต่างๆที่ รวมกันเป็นชุมทางเมื่อมาถึงและเดินทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่อื่นๆ

5. ภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) จุดสังเกต หรือ จุดหมายตา เป็นจุดอ้างอิง หรือ ภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้ เป็นจุดหมายตา แตกต่างจากชุมทาง ที่บุคคลไม่สามารถเข้าสู่ภายในจุดหมายตาได้ โดยทำหน้าที่เป็น สัญลักษณ์ชี้แนะสำหรับสภาพแวดล้อม เช่น ป้าย อาคารสำคัญ อนุสาวรีย์ เป็นต้น

Harry L. Garnham (1985) ได้กล่าวว่า ลักษณะเฉพาะของชุมชนที่ทำให้คนท้องถิ่นและผู้มาเยือนได้รับรู้ถึงวิถีชีวิตและแบบแผนชีวิตของชาวเมืองนั้นๆ ได้หรือการแสดงออกซึ่งจิตวิญญาณของสถานอันเป็นลักษณะเฉพาะ (Identity) ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองได้ เช่นเดียวกัน ซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1) ลักษณะทางกายภาพและรูปลักษณ์ ได้แก่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ (Topography) ลักษณะทางภูมิทัศน์ (Urban Landscape Feature) รูปแบบทางสถาปัตยกรรม (Architectural Style Richness & Color) สภาพของอาคาร (Building Condition) ช่วงอายุของอาคาร (Age range of Building) และวัสดุและพื้นผิวของอาคาร (Building Materials & Textures)

2) กิจกรรมและหน้าที่ที่สังเกตได้ แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ของคนต่อพื้นที่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางวัฒนธรรม รวมถึงอาคารและสภาพแวดล้อมต่อการใช้งานในพื้นที่ ได้แก่ จินตภาพของประเภทของกิจกรรม (The Image of Area Perceived by Activity) ระดับของกิจกรรม (Level of Activity) ลักษณะที่ปรากฏชัด (Transparency) ลำดับและสัดส่วนของการใช้งาน (Range of Uses & Scale of Uses) การรับรู้เสียง และกลิ่น (Sound & Smells)

3) การสื่อความหมายหรือสัญลักษณ์ เป็นการพิจารณาถึงความมุ่งหมาย และประสบการณ์ของมนุษย์ ได้แก่ รูปแบบของกรรมสิทธิ์ (Pattern of Ownership) ข้อกำหนดของพื้นที่ (Area rule) ระดับของการปิดล้อม (Levels of Encloses) พื้นที่เปิดโล่ง (Open Space)

หรือที่ว่างของเมือง และรูปแบบธรรมชาติที่ถูกนำเข้ามาภายในหรือรอบๆเมืองและโครงข่ายของที่ว่าง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(Network of Spaces) ในแต่ละระดับ เช่น พื้นที่ระดับครอบครัว พื้นที่ละแวกบ้าน พื้นที่ทาเศรษฐกิจ และส่วนของเมืองหรือพื้นที่ทางสังคมระดับภูมิภาค ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความเคลื่อนไหวในภาพกว้างของเมือง

2.1.3 การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของชุมชน

Herry L. Gamham ได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่หรือลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีเอกลักษณ์ โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของชุมชน หน้าที่และลักษณะของชุมชนก็มักจะมีความเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าเรื่อยๆ รวมไปถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างไม่มีทางกลับมาเป็นแบบที่ผ่านมาได้

Roy Worskett ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงผ่านความคิดหลักการและเหตุผลของการอนุรักษ์ว่า เราไม่สามารถบังคับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆได้ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็จะส่งผลให้ลักษณะทางกายภาพเปลี่ยนแปลงด้วย ถ้าหากอนุรักษ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญให้คงอยู่ไว้แล้วควรที่จะผสมผสานระหว่างการเปลี่ยนแปลงใหม่กับโครงสร้างเก่าของเมือง ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ทำลายคุณค่าหรืออาคารเก่าแก่ในพื้นที่ ตลอดจนเอกลักษณ์ต่างๆของเมืองที่ต้องอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณค่าและรูปแบบให้คงเดิม

จากการศึกษาแนวคิดลักษณะเฉพาะของชุมชน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการศึกษา ค้นหาลักษณะเฉพาะของชุมชนเก่าริมโขง โดยทำให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะและองค์ประกอบที่เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน สถาปัตยกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต จิตวิญญาณที่ล้วนมีผลต่อการรับรู้ของสังคม ได้แก่ 1) การรวมตัวของลักษณะทางกายภาพ 2) ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของสิ่งก่อสร้างต่างๆ 3) การแบ่งที่ดินด้วยถนนหรือลานโล่ง 4) ขนาดของเมืองและประชากร 5) บรรยากาศแบบใดแบบหนึ่งของเมืองที่รับรู้ได้เป็นที่มีเฉพาะของชุมชน 6) ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเมือง และพิจารณาจากโครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชนมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ธรรมชาติ (Natural) 2) ผู้คน (Man) 3) สังคม (Society) 4) โครงสร้างทางกายภาพ (Shell) 5) โครงข่าย (Network)

2.2 แนวคิดการประเมินคุณค่าของสถาปัตยกรรมและชุมชน

โดยผู้ศึกษาจะต้องทำการศึกษาดำเนินการอนุรักษ์สิ่งที่มีความสำคัญ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อที่จะสามารถประเมินความสำคัญและคุณค่าของอาคาร สิ่งก่อสร้าง และชุมชนที่จะทำการอนุรักษ์ และฟื้นฟูให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 คุณค่าในสถาปัตยกรรมและชุมชน

(UNESCO, 2009: 8) ได้กล่าวว่า คุณค่าแก่การอนุรักษ์ ออกมาเป็นการจำแนกมิติของความแท้ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) สถานที่และการตั้งถิ่นฐาน (Location and Setting) เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม การประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชน
- 2) รูปทรงและการออกแบบ (Form and Design) องค์ประกอบทางกายภาพ เช่น วัสดุ การออกแบบ และที่ว่าง
- 3) การใช้งานและประโยชน์ใช้สอย (Use and Function) ลักษณะการใช้งานของโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการแบ่งพื้นที่ใช้สอย
- 4) คุณค่าเชิงนามธรรม (Immaterial Quality) การรับรู้ทางความรู้สึก กระบวนทัศน์ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่

Feilden, (2003: 9) ได้กำหนดเกณฑ์ในการจำแนกคุณค่าด้านต่างๆ ของสถาปัตยกรรมและชุมชน ที่แบ่งคุณค่าออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) คุณค่าด้านจิตใจ (Emotional Values) ได้แก่ ความอัศจรรย์ (Wonder), อัตลักษณ์ (Identity), ความต่อเนื่อง (Continuity), ความเชื่อความศรัทธา (Respect and Veneration) และคุณค่าทางด้านสัญลักษณ์และจิตวิญญาณ (Symbolic and Spiritual Values)

คุณค่าทางด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่สามารถบอกได้ถึง อายุของอาคารความต่อเนื่อง ความ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและอาคาร ที่มีความบ่งบอกถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ ความเป็นอยู่ หรือวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน และความ ห่วงเห้นต้องการที่จะอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่

- 2) คุณค่าด้านวัฒนธรรม (Cultural Values) ได้แก่ คุณค่าเชิงความเป็นหลักฐาน (Documentary), เชิงประวัติศาสตร์ (Historic), เชิงโบราณคดี (Archeological and Age), เชิงสุนทรียภาพและสถาปัตยกรรม (Aesthetic and Architectural), เชิงภูมิทัศน์เมือง (Townscape), เชิงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม (Landscape and Environmental) และเชิง เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ (Technological and Scientific)

อาคาร สิ่งก่อสร้าง หรือชุมชนที่ทำการอนุรักษ์ควรเป็นอาคารหรือพื้นที่ที่มีความ ต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งที่ควรแก่การสืบสาน ถ่ายทอดเรื่องราวจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาจมีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญ รวมไปถึงบุคคลสำคัญที่เคยมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ โดยที่สิ่งเหล่านี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น ชุมชนตลาดสามชุก ที่ยังคงมีพฤติกรรมดำรงชีวิตที่มีความคล้ายคลึงกับในอดีต หรืออาจจะเป็นที่ตั้งชุมชนและอาคารที่ยังคงสภาพเดิมมาโดยตลอด ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน มีคุณสมบัติเป็นอาคารที่หายากที่มีความแสดงออกถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ถึงแม้จะมีการสร้างเพื่อลอกเลียนแบบขึ้นมาใหม่ แต่ก็ไม่สามารถทดแทนความรู้สึกที่มีต่อตัวอาคารได้

3) คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Use Values) ได้แก่ เชิงลักษณะของการใช้สอย (functional), เชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยว (Economic Including Tourism), เชิงสังคมที่มีความเป็นอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง (Social Including Identity and Continuity), เชิงการศึกษา (Educational) และเชิงการเมือง (Politic)

คุณค่าที่เกี่ยวข้องกับสังคมในปัจจุบัน เมื่อการดำเนินชีวิตของชุมชน หรือ ตัวอาคาร มีการตั้งถิ่นฐานจากการรวมตัวเป็นชุมชน ยุคสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เช่น อาคารที่เคยใช้ประโยชน์ทางการค้าขาย กลายเป็นอาคารที่พักอาศัย หรือที่ว่าง ในการอนุรักษ์ไม่ควรอนุรักษ์แค่เพียงกายภาพหรือความสวยงามของอาคารเพียงเท่านั้น ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะนำกลับมาใช้หลังจากที่มีการฟื้นฟู

สิทธิพร (2547) ได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาสิ่งแวดล้อมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ได้แก่

1) บริเวณธรรมชาติ (Natural Area) พื้นที่ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ หรือพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

2) เมืองและหมู่บ้าน (Town and Villages) เป็นพื้นที่ที่มีความผสมผสานกันของวิถีชีวิตที่มีความชัดเจน

3) เส้นขอบฟ้าและช่องมองทิวทัศน์ (Skylines and View Corridor) เส้นขอบฟ้าเป็นเอกลักษณ์อันหนึ่งของเมือง ทิวทัศน์ช่วยให้ผู้คนได้มองเห็นอาคาร รวมไปถึงบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติที่มีความน่าจดจำ

4) ย่านและชุมชนย่อย (Districts and Neighborhoods) ในเมืองทุกเมืองมักจะมีย่านที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรมของกลุ่มอาคาร หรือ ภูมิทัศน์ของชุมชน และชุมชนย่อยลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์

5) ภูมิทัศน์ถนน (Streetscape) คือโครงสร้างและองค์ประกอบที่มีความสำคัญ

6) รูปด้านอาคาร (Façade) เป็นส่วนประกอบของภูมิทัศน์ถนนและพื้นที่ว่าง

7) อาคาร (Building) และที่ตั้งรวมไปถึงบริเวณโดยรอบ

8) วัสดุและชิ้นส่วน (Objective and Fragment) ส่วนประกอบของสิ่งก่อสร้างที่ยังคงหลงเหลืออยู่กับสิ่งปลูกสร้างและสถาปัตยกรรมในพื้นที่

9) มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ที่ยังปรากฏอย่างชัดเจน ซึ่งหมายถึงเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรม เช่น อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง ประเพณี วัฒนธรรม วถีชีวิต เป็นต้น

10) สภาพโดยรอบของพื้นที่หรือแหล่งที่มาของสิ่งก่อสร้าง (Setting) ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ กิจกรรมทางสังคม รวมไปถึง วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของพื้นที่โดยรอบตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2557) ได้มีเกณฑ์ การพิจารณาคุณค่าความสำคัญและกายภาพของความเป็นย่านชุมชนเก่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1) คุณค่าความสำคัญของย่านชุมชนเก่า

การดำรงอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นการภาพและไม่ใช่มรดกทางกายภาพ โดยพิจารณาเป็นกายภาพ (Integrity) ในเชิงระบบองค์รวมสามารถอ้างอิงการดำรงอยู่ของมรดก วัฒนธรรมดังกล่าว ได้ในชุมชนนั้นทั้งรูปแบบของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า และความทรงจำร่วมของคน

2) ลักษณะเด่นทางโครงสร้างชุมชน (Develop Structure) ของย่านชุมชนเก่า ลักษณะเฉพาะซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ของโครงสร้างชุมชนทั้งที่เป็นโครงสร้างทางกายภาพ เช่น การจัดกลุ่มอาคาร เส้นทาง ถนน ตรอก ซอย กำแพง คูเมือง ลำน้ำหลัก ลาน ทำน้ำ สะพาน เป็นต้น และไม่ใช่มรดกทางกายภาพ เช่น โครงสร้างการจัดกลุ่มทางสังคม กลุ่มวัฒนธรรม คุ่มวัด เป็นต้น

3) รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่แสดงคุณค่าของย่านชุมชนเก่า

รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงคุณค่าของย่านชุมชนเก่าโดยอาจเป็น ภาพ ตัวแทนของประเภทอาคาร ซึ่งแสดงออกถึงกิจกรรมและบทบาทที่มีต่อย่านชุมชนเก่า อาทิเช่น บ้านพักอาศัย บ้านพักข้าราชการ เรือนร้านค้า วัด พระธาตุ ศูนย์กลางชุมชน พื้นที่ความเชื่อ อาคารราชการ เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวอาจมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม วัสดุ รูปทรง สี และองค์ประกอบตกแต่งที่มีลักษณะเฉพาะตัวไม่ได้

4) องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางภูมิทัศน์

ลักษณะที่โดดเด่นและมีความสำคัญทางภูมิทัศน์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของย่านชุมชนเก่าทั้งในมิติของกายภาพ เช่น ลาน กลุ่มต้นไม้ใหญ่ ทางน้ำ บ่อน้ำ มิติทางทรัพยากรและแหล่งหาอยู่หากิน เช่น ป่าชุมชน พื้นที่ทำเกลือ พื้นที่ทำประมง และมิติทางความเชื่อ เช่น ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ป่าความเชื่อ

5) องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางภูมิสัญลักษณ์ (Landmark)

องค์ประกอบชุมชนที่เป็นสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าของย่านชุมชนเก่า ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างขึ้นของมนุษย์เช่น หอคอย หอนาฬิกา สะพาน อาคารสำคัญ พระธาตุ แนวหรือกลุ่มต้นไม้ หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ยอดหรือภูเขา กลุ่มต้นไม้ที่เป็นชื่อบ้านนามเมือง ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ ภูมิสัญลักษณ์เหล่านี้มักเป็นเครื่องจดจำสำหรับนักเดินทางในการค้นหาเส้นทางในอดีต

6) องค์ประกอบและลักษณะเด่นด้านมุมมอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะสำคัญด้านมุมมองที่สำคัญของย่านชุมชน เช่น มุมมองสู่ศาสนสถาน หรือพื้นที่ทางความเชื่อมุมมองสู่พื้นที่ภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้จดจำในการเดินทาง หรือมุมมองที่แสดงออกถึงองค์รวมชุมชน เช่น มุมมองที่มีต่อภูมิทัศน์หลังคา (Roofscape) กรอบภาพ เส้นขอบฟ้า

7) เทคนิคและวัสดุในการก่อสร้าง

รูปแบบที่เป็นตัวแทนของเทคนิคหรือสกุลช่างที่มีความสำคัญต่อย่านชุมชนเก่า เช่น กลุ่มช่างชาวไทยเชื้อสายจีน เวียดนาม ลาว และช่างพื้นบ้าน เป็นต้น

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพิจารณาคุณค่าของสถาปัตยกรรมและชุมชนเก่าริมโขง ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) รูปทรงและการออกแบบ (Form and Design) องค์ประกอบทางกายภาพ เช่น วัสดุ การออกแบบ และที่ว่าง

2) การใช้งานและประโยชน์ใช้สอย (Use and Function) ลักษณะการใช้งานของโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการแบ่งพื้นที่ใช้สอย

3) คุณค่าเชิงนามธรรม (Immaterial Quality) การรับรู้ทางความรู้สึก กระบวนการทัศน์ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลและแบ่งคุณค่าของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ของชุมชนออกในรูปแบบของฐานข้อมูล

โดยพิจารณาจากคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ที่ยูเนสโกได้ให้ไว้ 1) สถานที่และการตั้งถิ่นฐาน (Location and Setting) เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม การประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชน 2) รูปทรงและการออกแบบ (Form and Design) องค์ประกอบทางกายภาพ เช่น วัสดุ การออกแบบ และที่ว่าง 3) การใช้งานและประโยชน์ใช้สอย (Use and Function) ลักษณะการใช้งานของโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการแบ่งพื้นที่ใช้สอย 4) คุณค่าเชิงนามธรรม (Immaterial Quality) การรับรู้ทางความรู้สึก กระบวนการทัศน์ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่

2.3 แนวคิดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

2.3.1 มรดกทางวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หมายถึง อนุสรณ์สถาน กลุ่มอาคาร และสถานที่ ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพ โบราณคดี วิทยาศาสตร์ชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยวิทยา ไม่ว่าจะเป็งานทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม หรือแหล่งโบราณคดีทางธรรมชาติ เช่น ถ้ำ หรือสถานที่สำคัญที่อาจเป็นผลงานจากฝีมือมนุษย์หรือเป็นผลงานร่วมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความหมายเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใดได้เห็นเอกสารนี้แล้ว กรุณาอย่าเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต มิฉะนั้นจะถือว่าผิดกฎหมาย และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ไว้ว่า สถานที่ซึ่งเป็นโบราณสถานไม่ว่าจะเป็นงานด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม หรือแหล่งโบราณคดีทางธรรมชาติ เช่น ถ้ำ หรือกลุ่มสถานที่ก่อสร้างยกหรือเชื่อมต่อกันอันมีความเป็นเอกลักษณ์ หรือแหล่งสถานที่สำคัญอันอาจเป็นผลงานฝีมือมนุษย์หรือเป็นผลงานร่วมกัน ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งสถานที่เหล่านี้มีคุณค่าความล้ำเลิศทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ มนุษยวิทยา หรือวิทยาศาสตร์

องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดว่า มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ประกอบด้วยสิ่งสร้างสรรค์ ของคนในอดีตที่เป็นรูปแบบที่จับต้องได้ เช่น ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง แต่รวมทั้งนามธรรม (Intangible) เช่น ภาษา ศิลปกรรม จริยธรรม สุนทรียศาสตร์ ตลอดจนอาหารการกิน การแต่งกาย ศาสนา และความเชื่อ

การประชุมสมัยสามัญของ องค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ปี 2515 ณ กรุงปารีส ที่ประชุมได้มติอนุมัติว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก ได้ให้คำจำกัดความในเรื่องของมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) และมรดกทางธรรมชาติ (Natural Heritage) ไว้ดังนี้

1) มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หมายถึง

ก. อนุสรณ์ (Monuments) คือ ผลงานทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ส่วนประกอบหรือโครงสร้างทางโบราณคดี ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

ข. กลุ่มอาคาร (Groups of building) เป็นกลุ่มของอาคารที่แยกกันหรือต่อเนื่องกันโดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม ความร่วมลักษณะ หรือที่ตั้งอันเหมาะสมในภูมิทัศน์

ค. สถานที่ (Sites) คือผลงานของมนุษย์ หรือผลงานอันผสมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ เป็นสถานที่ซึ่งไม่มีอาคารอยู่เลย แต่เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ (Historical) สุนทรียภาพ (Aesthetic) ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological) หรือมานุษยวิทยา (Anthropological)

2) มรดกทางธรรมชาติ (Natural Heritage) หมายถึง ลักษณะทางธรรมชาติอันประกอบด้วย ภูมิสถานทางกายภาพ-ชีวภาพ มีคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงสถานที่ทางธรรมชาติ หรือพื้นที่ที่ธรรมชาติกำหนดของเขตไ่ว้นซ์ด มีคุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ (Science) การอนุรักษ์ (Conservation) หรือความงามแห่งธรรมชาติ (Natural Beauty)

ในการจัดมรดกทางวัฒนธรรม ได้จัดประเภทของอนุสรณ์สถานเอาไว้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 ซากอารยธรรม (Dead Monuments) คือ สถานภาพของโบราณสถาน มีลักษณะเป็นซากหลักฐานทางอารยธรรมในอดีต มากกว่าจะใช้สอยได้ในปัจจุบัน

กลุ่มที่ 2 อนุสรณ์ที่ยังใช้ประโยชน์ (Living Monuments) คืออนุสรณ์สถานที่ยังคงเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประโยชน์ทางการใช้สอยสืบทอดประเพณีทางศิลปะ และมีการตกแต่งเสริมความมั่นคงตามลักษณะของสถาปัตยกรรมนั้นๆ

จากเอกสารประกอบการสัมมนาฯ รับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2556 กล่าวถึงมรดกวัฒนธรรม ไว้ว่า มรดกทางวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงออกถึงรากฐานและความเป็นมาของชาติซึ่งสมควรที่จะช่วยกันดูแลรักษาไว้ให้เป็นมรดกของคนในชาติ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์และให้คนในโลกได้ชื่นชม มรดกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (2003) ได้แบ่งการคุ้มครองมรดก ทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ทางกายภาพโดยครอบคลุมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ได้และ ที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ไม่ได้เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุอนุสาวรีย์ เครื่องแต่งกาย ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) องค์การยูเนสโก ได้อธิบายความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หมายถึงความรู้ ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือแนวปฏิบัติทุกรูปแบบทั้งที่เป็นสากลและของท้องถิ่นซึ่งถูกสร้างขึ้นและถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นไม่ว่าด้วยวาจา หรือวิธีการอื่นใด ผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่งมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ โดยกระบวนการสั่งสมความรู้และประยุกต์ใช้นอกจากนี้ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ยังมีการกำหนดคุ้มครองสิ่งซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น มุขปาฐะการแสดงออก ภาษาศิลปะการแสดงแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาลความรู้และการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ฝีมือช่าง แนวประเพณี มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ยังเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันมารากรุ่นสู่รุ่น และถูกสร้างใหม่ อยู่เรื่อยๆ โดยชุมชนเพื่อตอบสนองกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและประวัติศาสตร์ช่วยให้ชุมชน มีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง โดยความต่อเนื่องถือเป็นลักษณะสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรม คือ สิ่งที่ถ่ายทอดออกมาทางด้านกายภาพและไม่ใช่กายภาพ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือเฉพาะสังคม โดยมีการถ่ายทอดแบบรุ่นสู่รุ่น และมีการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา โดยจะมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เช่น รูปแบบอาคารบ้านเรือน การเลือกใช้วัสดุในการก่อสร้าง ประเพณีวัฒนธรรม รวมไปถึงลักษณะของการดำรงชีวิต

2.3.2 การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน

การอนุรักษ์ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พ.ศ. 2542 ว่า การอนุรักษ์ คือ การรักษาไว้ให้คงเดิม

การอนุรักษ์ โดย สุวัฒน์ ธาดานิติ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสงวนรักษา คงสภาพในของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อที่จะฟื้นฟูในการใช้งานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในอดีต การอนุรักษ์ของประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในด้านการอนุรักษ์อาคารเก่า ประเภท บ้าน วัด วัง รวมไปถึงโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

2.3.3 การอนุรักษ์ฟื้นฟูเมือง

การอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองนั้นไม่สามารถที่จะอนุรักษ์ได้เฉพาะที่ของตัวชุมชนเองได้ แต่จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบอื่นๆ เนื่องจากในแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่มีเอกลักษณ์ คุณค่า รวมไปถึงองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทำให้การอนุรักษ์ปรับเปลี่ยนฟื้นฟูเมืองมีกระบวนการที่ต้องปรับตัวที่ละน้อย จนทำให้ลักษณะของพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและที่สำคัญคือการทำพื้นที่ที่มีความเสื่อมโทรมกลับมาสู่สภาพที่ดีขึ้น โดยการใช้วิธีการต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาแต่ละพื้นที่

ในกระบวนการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมือง Stuart Chapin, Jr. and Edward Kaiser (1979: 271-275) และ Wilfred Burns (1963: 14-15) ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) อนุรักษ์ (Conservation)

การสงวนรักษาพื้นที่ที่ยังมีสภาพดีในแง่การใช้ที่ดินและจำนวนประชากร ต้องการมาตรการป้องกันที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อดูแลรักษาสภาพอันดีไว้ และอาจต้องการที่จะปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือบริการสาธารณะที่เหมาะสม ซึ่งวิธีการที่นำมาใช้จะขึ้นอยู่กับข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ หรือหากเปรียบเทียบกับอาคารในพื้นที่อนุรักษ์อาจหมายถึงการฟื้นฟูอาคารใดๆก็ตาม ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลของคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือเหตุผลอื่นๆ โดยจะเน้นวิธีการทำให้สามารถรักษาโครงสร้างของอาคารให้อยู่ได้ แต่ในการซ่อมแซมอาคารไม่จำเป็นต้องมีความเข้มงวดกับวิธีการว่าจะต้องตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือมีการรักษาโครงสร้างดั้งเดิมทั้งหมดแต่จะคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งด้านความแข็งแรงของอาคาร การรักษาความต่อเนื่องของด้านหน้าอาคารและการใช้งานในอนาคต

2) การฟื้นฟู (Rehabilitation)

การปรับปรุงพื้นที่เมืองเดิมที่กำลังเสื่อมโทรม ให้กลับมาใช้งานได้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้อาจรวมถึงมาตรการต่างๆ ด้วย เช่น การเวนคืนกลุ่มอาคารและพื้นที่รกร้าง การซ่อมแซมและบูรณะ การปรับปรุงสาธารณูปโภค การจัดสวนสาธารณะ รวมไปถึงการทำความสะดวกในพื้นที หรืออาจหมายถึงการสงวนรักษาบริเวณ กลุ่มอาคารหรือสิ่งก่อสร้างให้รอดพ้นจากการเสื่อมสลาย การทำความสะอาด การสร้างความแข็งแรง วิธีการนี้ยังรวมถึงการรักษาอาคารให้มีอายุยืนยาวโดยการซ่อมแซมโครงสร้างเดิมของอาคารด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) การพัฒนาหรือสร้างใหม่ (Redevelopment)

กระบวนการเกี่ยวข้องกับการสละร้าง หรือ ที่ดินและตัวอาคารที่มีความเสื่อมโทรมให้มีโครงสร้างใหม่ทั้งหมดโดยกระทำตามกระบวนการที่วางแผนไว้ ซึ่งโครงสร้างใหม่จะมีลักษณะที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับโครงสร้างเดิม ยังรวมไปถึงการปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการกระจายตัวของประชากรเดิมให้มีรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการนี้เป็นวิธีหนึ่งของ Urban Renewal ที่เน้นถึงการรื้อโครงสร้างเก่าออกหมดแล้วสร้างโครงสร้างใหม่ขึ้นมาให้มีแตกต่างจากโครงสร้างเดิม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการรองรับให้มีสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งาน

แนวคิดในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ วรรณศิลป์ พีรพันธุ์ (2546) ได้ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา มีองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาดังนี้

1) องค์ประกอบทางกายภาพที่เหมาะสม ได้แก่ การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าของชุมชน การควบคุมการพัฒนาที่เหมาะสมและการปรับปรุงฟื้นฟูบริเวณที่มีความเสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพที่ดี

2) องค์ประกอบทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวฐานชุมชนตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการกระจายรายได้ในชุมชน

3) องค์ประกอบทางสังคม วัฒนธรรมที่เหมาะสม ได้แก่ การอนุรักษ์วิถีชีวิตและประเพณีที่ดั้งเดิม การฟื้นฟูวิถีชีวิตและประเพณีที่ดั้งเดิมแต่สูญหายหรือเสื่อมโทรมไป รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมแก่ทุกคนในชุมชน

4) องค์ประกอบทางการเมืองการปกครองที่เหมาะสม ได้แก่ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการอนุรักษ์ พัฒนา และสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

Catanese & Snyder (1988) ได้กล่าวว่าประเภทของสิ่งที่ควรอนุรักษ์ (Categories of Conservation) สิ่งที่ต้องอนุรักษ์มีอยู่หลายประเภท ทั้งรูปธรรมหรือกายภาพมีตั้งแต่ขนาดใหญ่ เช่น เมือง พื้นที่บางส่วนของเมือง ไปจนถึงขนาดเล็กวัตถุหรือชิ้นส่วนของอาคาร และสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ประเพณี วิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งประเภทของสิ่งที่ควรอนุรักษ์มีอยู่หลากหลายประเภท ดังนี้

1) บริเวณธรรมชาติ (Natural Areas) บริเวณธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ คือพื้นที่บริเวณที่มีสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ป่า ภูเขา ทะเล ชายหาด หรือแม่น้ำ ลำคลองที่มีความสวยงาม หรือมีคุณค่าทางด้านนิเวศวัฒนธรรม โบราณคดี และประวัติศาสตร์

2) เมืองเล็กและหมู่บ้าน (Town and Villages) เมืองเล็กและหมู่บ้าน แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานในทุกๆ ด้านของวิถีชีวิตได้ชัดเจน ที่พักอาศัย วัด โรงเรียน ไร่นา สวน อาคาร เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต หากต้องการนำเอกสารนี้ไปใช้ กรุณาติดต่อขอสงวนลิขสิทธิ์จากผู้จัดทำเอกสารทุกครั้ง

ไม่ว่าการณ์ใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สาธารณะ ฯลฯ ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนที่ทำให้เกิดความน่าสนใจ

3) เส้นขอบฟ้าและช่องมองทิวทัศน์ (Skylines and View Corridor) เส้นขอบฟ้าเป็นเอกลักษณ์อันหนึ่งของเมือง อาจอนุรักษ์โดยการจำกัดความสูงของอาคาร ช่องมองทิวทัศน์ช่วยให้ผู้คนได้มองเห็นอาคาร อนุสาวรีย์หรือสิ่งก่อสร้าง หรือสถานที่สำคัญของเมือง รวมไปถึงบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ทิวเขา แม่น้ำหรือทะเล

4) ย่านและชุมชนย่อย (Districts and Neighborhoods) ในเมืองทุกเมืองจะมีย่านที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ หรือมีความสวยงามทางด้านสถาปัตยกรรมของกลุ่มอาคาร หรือ ภูมิทัศน์ของชุมชน และชุมชนย่อยที่เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนบางกลุ่มที่มีเชื้อชาติลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และแตกต่างไปจากบริเวณอื่นๆ

Garn ham, Harry L. ได้กล่าวว่า แนวความคิดของความมีเอกลักษณ์ยากที่จะอธิบายได้ชัดเจน หรือระบุตรงๆ สถานที่อันน่าจะจดจำนั้น มีเอกลักษณ์หรือจิตวิญญาณ แห่งสถานที่แต่ละที่ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะที่น่าจะสร้างจิตวิญญาณแห่งสถานที่ สำคัญการเป็นส่วนหนึ่งและการอยู่ดีในผู้คนนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของ

1) มุมมองของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในที่ตั้ง เช่น รูปแบบที่ดิน ภูมิประเทศ พรรณพืช ภูมิอากาศ และแหล่งน้ำ

2) ลักษณะทางวัฒนธรรม เช่น สะพาน ป้อม หรือโบสถ์บนยอดเนินอันตอบสนองต่อภูมิทัศน์ ประวัติศาสตร์ สังคม ท่าเลทางกายภาพ กิจกรรมของมนุษย์ และสถานที่ที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม

3) ประสบการณ์ในความรู้สึกซึ่งการมองเห็นในอันดับแรกเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางภูมิทัศน์เดิม การปะทะสัมพันธ์ของส่วนผสมทั้งหมด ซึ่งสร้างคุณสมบัติของสถานที่ มักไม่เป็นที่ใส่ใจของคนในพื้นที่จนกว่าจะเสียไป

4) สถานที่อันพิเศษหลายแห่งได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากผลผลิตของกิจกรรม เช่น การกลายเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม การเก็งกำไรอสังหาริมทรัพย์ การขยายการขนส่ง การเติบโตของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร และการท่องเที่ยว

5) ความเปลี่ยนแปลงนี้ ได้เปลี่ยนจินตภาพ คุณลักษณะ และแม้แต่ความหมายต่อคุณลักษณะแห่งสถานที่นั้นได้ถูกทำลายไป ขณะที่การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเป็นด้านบวก ต้องมีการฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ ก็มักจะต้องมีข้อเสียต่อคุณลักษณะเดิมของสถานที่อันเคยมีปรากฏอยู่

ณัฐธีร์ (2554) ได้กล่าวว่า ภูมิทัศน์ถนน หมายถึง สภาพแวดล้อมบริเวณเส้นทางสัญจรที่สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ รวมไปถึงที่ว่างสาธารณะ บริเวณอาคารบ้านเรือน หรือที่ว่างตามทางสัญจรที่อยู่ระหว่างอาคาร พื้นผิวถนน ทางเดินเท้า ต้นไม้และพืชพรรณตามเส้นทางสัญจร อุปกรณ์ประดับถนน (Street Furniture) และสิ่งต่างๆที่สามารถมองเห็นได้ในแนวเส้นทางสัญจร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปรัชญา (2555) กล่าวว่า ส่วนประกอบของภูมิทัศน์ถนน (Street Elements) ประกอบด้วย

- 1) พื้นผิวทางเท้า (Pavement) เป็นส่วนที่ชัดเจนที่สุดของส่วนประกอบภูมิทัศน์ถนน
- 2) พืชพรรณ (landscape Planting) พืชพรรณต่างๆที่ช่วยลดความกระด้างของถนน ซึ่งปัจจัยในการเลือกจะต้องคำนึงถึงลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เหมาะสมกับถนน สภาพอากาศ เป็นต้น
- 3) อุปกรณ์ประกอบถนน (Street Furniture) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ประกอบไปด้วย ม้านั่ง ตู้ไปรษณีย์ ชุมบริการ จุดจอดรถประจำทาง และป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ

ฐาปกรณ์ (2556) ได้กล่าวว่า อุปกรณ์ประกอบถนน (Street Furniture) เป็นการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมบนเส้นทาง และสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร ซึ่งเป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้สำหรับสิ่งของหรืออุปกรณ์ที่ติดตั้งบนถนน หรือทางเดินเท้า เพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ป้ายเตือน ถังขยะ ไฟถนน ตู้โทรศัพท์ ตู้จดหมาย ม้านั่ง เป็นต้น โดยที่รูปแบบของเฟอร์นิเจอร์ถนนจะต้องคำนึงถึงผลที่มีต่อความปลอดภัยบนท้องถนน

การอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองเก่า ซึ่งเห็นเห็นว่าในการอนุรักษ์และฟื้นฟูนอกจากจะต้องคำนึงถึงคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมในพื้นที่แล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับ สภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ รวมไปถึงศักยภาพและข้อจำกัดทางด้านการพัฒนา นโยบายของท้องถิ่น ความต้องการของเจ้าของที่ดิน และยังคงมีการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่อีกด้วย ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองนั้นไม่สามารถที่จะอนุรักษ์ได้เฉพาะที่ของตัวชุมชนเองได้ จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบอื่นๆ เนื่องจากในแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่มีเอกลักษณ์ คุณค่า รวมไปถึงองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทำให้การอนุรักษ์ปรับพื้นที่ฟื้นฟูเมืองมีกระบวนการที่ต้องปรับตัวที่ละน้อย จนทำให้ลักษณะของพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและที่สำคัญคือการทำพื้นที่ที่มีความเสื่อมโทรมกลับมาสู่สภาพที่ดีขึ้น โดยการใช้วิธีการต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาแต่ละพื้นที่ จะใช้แนวทางการอนุรักษ์ทำการพิจารณาและพัฒนาพื้นที่บริเวณชุมชนริมโขง โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) องค์ประกอบทางกายภาพที่เหมาะสม 2) องค์ประกอบทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม 3) องค์ประกอบทางสังคม วัฒนธรรมที่เหมาะสม 4) องค์ประกอบทางการเมืองการปกครองที่เหมาะสม

2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ได้มีการแพร่หลายกันในต่างประเทศ ทำให้ในปัจจุบันมีการใช้กันในการพัฒนาและบริหารจัดการในองค์กรต่างๆในไทย ภายใต้ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงการบริหารงาน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตามแนวคิดตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยที่ภาครัฐเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีการรับรู้ร่วม การรับฟังความคิดเห็น การร่วมกันตัดสินใจ และร่วมรับผลของการมีส่วนร่วม เป็นต้น

WHO (1978) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณา การตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมต่างๆ อันที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชน

Franklyn Lisk (1985) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการตัดสินใจในทุกกระบวนการของกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ รวมไปถึงการเมือง และโดยเฉพาะในบริบทของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือกบริการบริการ และประเมินผลของแผนและโครงการต่างๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงมากยิ่งขึ้น

2.4.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดและมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบในด้านอื่นๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการจัดการในแต่ละด้านที่แตกต่างกันส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบในด้านการมีส่วนร่วมและทรัพยากรหรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการที่ต่างกันเช่นเดียวกัน

Nor Berg Schulz (1971) ได้จำแนกประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) กลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่
 กลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ (Insider) เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียท้องถิ่น (local stakeholders) ที่อยู่ใกล้ชิดและมีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด และมีความสามารถในการตัดสินใจ เช่น ผู้ในพื้นที่ องค์กรต่างๆในพื้นที่ที่มีความสนใจในทรัพยากรของท้องถิ่นที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในพื้นที่
- 2) กลุ่มคนที่ยอยู่นอกพื้นที่
 กลุ่มคนที่ยอยู่นอกพื้นที่ (Outsider) เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงสถาบันและเป็นคนที่มีความพร้อมในการจัดการทรัพยากร เช่น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน เป็นต้น

2.4.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

Cohen & Uphoff (1977) ได้กล่าวว่า ลักษณะขององค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะประกอบไปด้วย การคิดตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จะอยู่ในรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วม สนับสนุน การบริหาร รวมไปถึงการร่วมมือในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยความคิด แรงกาย และแรงใจ

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในที่นี้รวมไปถึง ประโยชน์ทางด้านวัตถุ ด้านสังคม หรือด้านส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรมทั้งหมดตั้งแต่กระบวนการแรกจนถึงกระบวนการสุดท้าย เนื่องจากการมีส่วนร่วม จะมีลักษณะเน้นให้ภาคประชาชนมีโอกาสในการกำหนดการตัดสินใจในทุกๆกระบวนการ และการดำเนินกิจกรรมทุกๆขั้นตอนต่างๆ

นำชัย ทนุผล (2543) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุเจาะจงปัญหา สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ คือ การได้เข้าร่วมในการวางแผนโครงการเพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมในการตอบสนองความต้องการของประชาชน การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจะทำให้ประชาชนรู้สึกถึงว่าตัวเองมีความเป็นเจ้าของในกิจกรรมนั้นๆ

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน และดำเนินกิจกรรม ซึ่งลักษณะนี้จะทำให้เกิดความเป็นเจ้าของทั้งกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกิจกรรม เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขเพื่อให้การทำงานและผลที่ออกมามีประสิทธิภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เจาะจงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษาการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นศึกษา กลุ่มคนในพื้นที่ จะประกอบด้วย คนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน รวมไปถึงองค์กรต่างๆที่เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้คนในชุมชน และกลุ่มคนนอกพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน รวมไปถึงนักวิชาการต่างๆ เนื่องจากความรู้สึกของผู้คนในพื้นที่ที่มักคนที่อยู่นอกพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ในด้านความหวงแหนในพื้นที่ ความศรัทธา ความให้ความสำคัญต่อสถานที่และพื้นที่ การได้รับประโยชน์จากทรัพยากร และบทบาทในการจัดการ

2.5 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวถือว่าเป็นกิจกรรมที่ให้ความผ่อนคลายกับมนุษย์มานาน โดยที่มนุษย์มักจะเกิดการเรียนรู้ใหม่ในการเดินทางท่องเที่ยวและสนองต่อความต้องการของมนุษย์อยู่เสมอ โดยมีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Pizan and Mansfeld (1999) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เรามีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มาจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมชนชาติและการดำรงชีวิตที่แตกต่างไป

ราณี อสิชัยกุล (2546: 83) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรีรวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2550: 110) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนว่า การท่องเที่ยวที่เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และสถานที่ให้ดำรงอยู่

รชพร จันทร์สว่าง (2546: 24) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนว่า การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชน พื้นฐานสำคัญ คือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่การท่องเที่ยวชุมชนมีส่วนร่วมช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยในขณะเดียวกันช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี

คุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะคำนึงถึงผลประโยชน์และสิ่งที่ชุมชนได้รับในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2550: 111) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ดังนี้

1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังสมาชิกของชุมชนในฐานะของการเป็นเจ้าของบ้านที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ต้องผ่าน นายหน้าอันเป็นการจัดสรรรายได้ทางตรงให้แก่คนในชุมชน

2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง การสร้างสาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ที่มีงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในชุมชน

3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน เนื่องจากความพยายามนำวิทยาการสมัยใหม่แบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งต้องมีการสร้างสำนึกร่วมกับชุมชนให้มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนของตนเอง

4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างจิตสำนึกในการเคารพและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกื้อกับนักท่องเที่ยว

5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวมีความเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่มองว่าใครเด่นหรือด้อยกว่า และที่สำคัญการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งผู้เที่ยวและผู้ต้อนรับ

Swarbrooke (1999) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมและการรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วยกัน โดยอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญเพิ่มขึ้น แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และต้องไม่ส่งผลเสียต่อเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ใดๆ ไม่ว่าการณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มูลค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่นั้นๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานกับสถาปัตยกรรมที่มีอยู่ในชุมชน ที่มีการส่งเสริมให้ชุมชนบริหารจัดการและดำรงอยู่ด้วยตัวเอง โดยการพิจารณาและคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับตามคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมาอย่างสมาชิกของชุมชน 2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง 3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน 4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างจิตสำนึกในการเคารพและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดกับนักท่องเที่ยว 5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวมีความเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.6 กรณีศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยตลอดจน การศึกษาจากกรณีในประเทศไทยและในต่างประเทศ อันเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการศึกษาข้อมูลและความเข้าใจถึงแนวคิดของงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัย เพื่อเป็นการพัฒนาและนำไปใช้ในการศึกษา

การอนุรักษ์ และฟื้นฟู ในปัจจุบันมิได้เจาะจงเฉพาะลักษณะตัวอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะสำคัญทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่เริ่มมีการรวมบทบาทของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ที่มีผลทำให้เกิดลักษณะของสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละพื้นที่ แต่ละช่วงสมัย และคุณค่าทางด้านจิตใจของผู้คน

การอนุรักษ์ และฟื้นฟู สภาพของชุมชน จึงให้ความสำคัญกับชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้งานเหมาะสมและไม่ทำลายวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชน

2.6.1 การศึกษาในประเทศไทย

1) โครงการปรับปรุงพื้นที่ท่าเตียน

โครงการปรับปรุงพื้นที่ท่าเตียน ชุมชนท่าเตียนมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์มาเป็นเวลายาวนาน เป็นพื้นที่ตั้งของเรือรบหลวงสมัยธนบุรี ท่าเรือข้ามฝาก ท่าเรือขนส่ง พื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นวังในสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 5 ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นตึกศาลชำระความต่างประเทศ และตึกที่พักอาศัยของข้าราชการ ทำให้มีตลาดและโรงร้านต่างๆ ในพื้นที่ ชุมชนท่าเตียนนี้เคยเป็นย่านการค้าที่มีความคึกคัก ขนส่งและค้าขายสินค้าจำพวกผักและผลไม้ เป็นท่าเรือที่ใช้ล่องระหว่างพระนครกับจังหวัดต่างๆ ทางภาคกลางและเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคเหนือ ลักษณะที่โดดเด่นของสิ่งก่อสร้าง พบเป็นตึกแถวที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมยุโรปสมัยยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) และมีการใช้ประโยชน์อาคารประเภทโกดังสำหรับเก็บสินค้า ในปัจจุบันการค้าขายภายในพื้นที่ได้ลดบทบาทลง มีการบูรณปฏิสังขรณ์พื้นที่ริมน้ำเปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราว โกดังประเภทเก็บสินค้ายังคงมีอยู่บ้าง และยังคงมีการดำเนินกิจการการค้าขายในพื้นที่มากกว่าครึ่ง นอกจากนั้นใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างเดียว

โครงการปรับปรุงชุมชนท่าเตียนมีประเด็นสำคัญ คือ การที่รัฐได้มีนโยบายเปิดพื้นที่โล่ง ในขณะที่ชุมชนไม่ต้องการถูกรื้อถอนออกไป โดยที่จุดประสงค์ของการจัดทำพื้นที่โล่งคือ เพื่อเพิ่มและส่งเสริมความสวยงามและสภาพแวดล้อมที่ดีของเกาะรัตนโกสินทร์ พร้อมทั้งเป็นการลดปัญหาความแออัดในพื้นที่ แต่จุดประสงค์ของชุมชน คือ ต้องการมีที่อยู่อาศัยที่การดำเนินการค้าที่มีความผูกพันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่รัฐบาลไม่สามารถรื้อถอนเป็นพื้นที่เปิดโล่งเนื่องจากงบประมาณที่ใช้การเวนคืนจากเจ้าของที่ดินมีทั้งเอกชนรายย่อย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ รวมทั้งคำรื้อถอน เพื่อให้เกิดความประนีประนอมโดยมีนักวิชาการเป็นสื่อกลางในการไกล่เกลี่ยและทำความเข้าใจทั้งสองฝ่าย กำหนดแนวทางภาพรวม ตอบสนองการดำเนินงานของภาครัฐที่ต้องยอมรับในส่วนที่มีการปรับปรุงได้และไม่สามารถปรับปรุงได้ และชุมชนเองต้องยอมรับรื้อถอนพื้นที่บางส่วนออก และมีการไล่รื้อพื้นที่ที่มีการบูรณปฏิสังขรณ์พื้นที่ริมน้ำ มีการกำหนดรูปแบบการใช้วัสดุและส่วนประกอบทางด้านสถาปัตยกรรมในการปรับปรุงพื้นที่

ผลจากการดำเนินการของภาครัฐ ทำให้พื้นที่ของชุมชนมีความรู้สึกมั่นคงมากขึ้นในที่อยู่อาศัยของตนเอง มีการปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง ตัวอาคารให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และการต่อเติมการวางตำแหน่งป้ายโฆษณา รวมไปถึงตัวชุมชนเองยังมีองค์กรของสมาคมพ่อค้าภายในชุมชน และกลุ่มสมาคมในชุมชนมีการกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น งานการประมูลเครื่องบูชาศาล โดยเงินที่ได้จากการประมูลได้นำมาพัฒนาชุมชน การจัดกิจกรรมชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ มีข้อเสนอแนะต่างๆสำหรับชุมชน เช่น การพาณิชย์ค้าปลีกผสมผสานกับพื้นที่อยู่อาศัย ศูนย์ข้อมูลท่าเตียน ร้านขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2) แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ย่านชุมชนตลาดสามชุกเป็นย่านการค้าเก่าแก่ที่มีอายุการตั้งถิ่นฐานมาเป็นเวลานาน มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่สำคัญ ประกอบด้วย โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม อันได้แก่ กลุ่มของอาคารพื้นถิ่นที่มีการก่อสร้างด้วยไม้ รวมตัวกันเป็นย่านการค้า และที่สำคัญยังมีการใช้งานอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้โครงสร้างชุมชนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งพบว่า คนในชุมชนมีรูปแบบวิถีชีวิตแบบการค้า ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษและยังสามารถสืบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในย่านด้วยการบอกผ่านเรื่องราวได้อย่างชัดเจน จากสองสิ่งนี้ทำให้ชุมชนย่านตลาดสามชุกเป็นชุมชนการค้าที่มีเอกลักษณ์ทั้งในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของพื้นที่ ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการ

กำหนดแนวทางการส่งเสริมเอกลักษณ์พื้นที่ในด้านสังคมวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชน รวมถึงการกำหนดมาตรการและความร่วมมือจากคนในพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐ สำหรับการวางกรอบการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสม

2.6.2 กรณีศึกษาในต่างประเทศ

การอนุรักษ์ชุมชนยานาคะ ประเทศญี่ปุ่น

การอนุรักษ์ชุมชนยานาคะ เป็นการอนุรักษ์และให้ความสำคัญกับชุมชนมากกว่าลักษณะทางกายภาพ ซึ่งเกิดขึ้นจากจิตสำนึกและความต้องการของคนในชุมชนเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ วางแผนพัฒนาตามแนวความต้องการของคนภายในชุมชน จากลักษณะของชุมชนที่เป็นหุบเป็นตาให้กันและกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมทำให้ ชุมชนมีความปลอดภัยจากอาชญากรรมและเพลิงไหม้ ในการอนุรักษ์ที่มีความเหมาะสมกับชุมชนที่เป็นย่านที่อยู่อาศัย ที่มีความรวมตัวกันของผู้คนในชุมชนอย่างเข้มแข็ง ทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ รวมถึงคุณค่าของด้านอาคาร สถาปัตยกรรมด้วย ซึ่งแนวคิดในการอนุรักษ์ชุมชนแต่ละแห่ง ขึ้นอยู่กับความต้องการและปัญหาของแต่ละพื้นที่ ที่จะต้องนำมาประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในการพัฒนาในแต่ละพื้นที่

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยมีกระบวนการศึกษาวิจัย ขั้นตอนการวิจัยและเครื่องมือ ดังนี้

3.1 การวางแผนกระบวนการศึกษา

เบื้องต้นจะเป็นการวางแผนกระบวนการศึกษา การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม มีกระบวนการทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเมืองและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน แนวคิดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งกรณีศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษา

3.1.2 กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา

กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิการพัฒนารองเมืองชายแดนนครพนม ประวัติศาสตร์เมืองนครพนม บริบททางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของสถาปัตยกรรมเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.3 ศึกษาขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ศึกษาขอบเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเมืองและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บริเวณถนนสุนทรวิจิตร และบริเวณตำบลในเมือง จังหวัดนครพนม โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ สอบถาม และสัมภาษณ์ โดยการสอบถามและสัมภาษณ์ จะมุ่งเน้นไปที่บุคคลที่มีความสำคัญในพื้นที่ ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อค้นหาพื้นที่ที่มีคุณค่าแก่นุรักษ์และฟื้นฟู เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

3.1.4 ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน

ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน โดยทำการจำแนกคุณค่าและรูปแบบของอาคาร สิ่งก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ของอาคาร และสถาปัตยกรรมภายในพื้นที่การศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเลือกชุมชนที่เป็นตัวแทนของการอนุรักษ์และฟื้นฟู เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

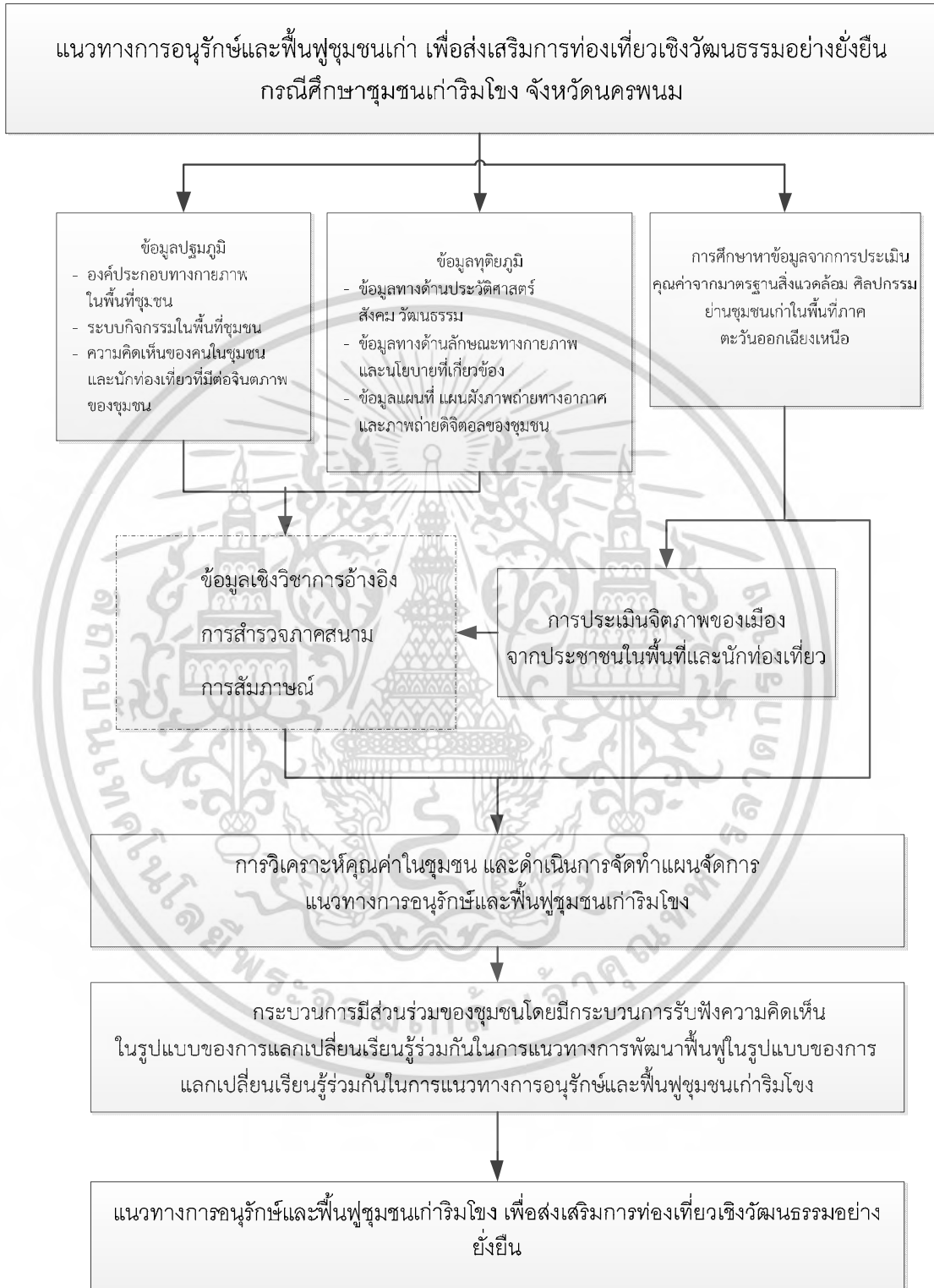
3.1.5 ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยใช้รูปภาพประกอบ ที่เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณภาพเชิงลักษณะของคุณค่าและจินตภาพของชุมชนเก่าริมโขง และการสัมภาษณ์ที่เป็น การแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นจะเป็นข้อเสนอแนะในอนุรักษ์พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ที่มาจากความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อสร้างแบบจำลองและหาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และทำการประเมินผลอีกครั้งเพื่อให้ตรงต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่และความต้องการของประชาชน

3.1.6 เสนอแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 ขั้นตอนการศึกษา

แผนภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) การศึกษารวบรวมข้อมูล

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวข้อง การศึกษาเบื้องต้นจะทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาฟื้นฟูของชุมชนเก่า และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัย

2) การสำรวจและจัดทำเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนเก่าริมโขงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของชุมชน และสถาปัตยกรรม และข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งทางด้านเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้มาซึ่งฐานข้อมูลในการวิจัย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะใช้แบบสำรวจและแผนที่ ทำการดำเนินการสำรวจจากแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ พร้อมทั้งจัดเก็บข้อมูลแบบสำรวจลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อม เช่น ลักษณะทางกายภาพของชุมชน อาคาร ประเภทของอาคาร การใช้งานของพื้นที่โดยรอบ การดำเนินการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลโดยทั่วไป และใช้วิธีสังเกตการณ์ สันทนาพูดคุยเพื่อศึกษาแนวคิด และข้อมูลต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน ผู้คนในชุมชน พร้อมทั้งทำการจดบันทึก บันทึกรูปถ่าย เพื่อระบุตำแหน่งและรายละเอียดของสภาพแวดล้อมที่สามารถรับรู้ได้ลงบนแผนที่ ซึ่งเป็นการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลของพื้นที่ชุมชนเก่าริมโขง

3.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน ที่ควรแก่การอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

1. การตรวจสอบคุณลักษณะชุมชนเก่า ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม ประเภทย่านชุมชนเก่า โดยทำการตรวจสอบคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทย่านชุมชนเก่า จากสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลดังกล่าวจะนำไปใช้ในการระบุตำแหน่งพื้นที่องค์ประกอบของสถานที่ต่างๆในพื้นที่ศึกษา การจัดทำแผนที่องค์ประกอบของชุมชน เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการจัดการพื้นที่ของชุมชนต่อไป ดังตารางที่ 3.1, 3.2 และ 3.3

ตารางที่ 3.1 มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านคุณค่าความสำคัญและกายภาพของความเป็นย่านชุมชนเก่า

1. ด้านคุณค่าความสำคัญและกายภาพของความเป็นย่านชุมชน

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์
ด้านคุณค่าและความสำคัญ ของย่านชุมชนเก่า	1. คุณค่าความสำคัญของย่านชุมชนเก่า	มี / ไม่มี การดำรงอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นการภาพและไม่ใช้กายภาพโดยพิจารณาเป็นกายภาพ (Integrity) ในเชิงระบบองค์รวมสามารถอ้างอิงการดำรงอยู่ของมรดกวัฒนธรรมดังกล่าวได้ในชุมชนนั้นทั้งรูปแบบของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ / ตำนาน / เรื่องเล่า / ความทรงจำร่วมของคน
	2. ลักษณะเด่นทางโครงสร้างชุมชน (Develop Structure) ของย่านชุมชนเก่า	มี / ไม่มี ลักษณะเฉพาะซึ่งแสดงอัตลักษณ์ของโครงสร้างชุมชนทั้งที่เป็นโครงสร้างทางกายภาพ (เช่น การจัดกลุ่มอาคาร เส้นทาง ถนน ตรอก/ซอย กำแพง – คูเมือง ลำน้ำหลัก ลาน ทำน้ำ สะพาน เป็นต้น) และไม่ใช้กายภาพ (เช่นโครงสร้างการจัดกลุ่มทางสังคม กลุ่มวัฒนธรรม คุ่มวัด เป็นต้น)
	3. รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่แสดงคุณค่าย่านชุมชนเก่า	มี / ไม่มี รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงคุณค่าของย่านชุมชนเก่าโดยอาจเป็นภาพ ตัวแทนของประเภทอาคาร ซึ่งแสดงออกถึงกิจกรรมและบทบาทที่มีต่อย่านชุมชนเก่า อาทิ เช่น บ้านพักอาศัย บ้านพักข้าราชการ เรือนร้านค้า วัด พระธาตุ ศูนย์กลางชุมชน พื้นที่ความเชื่อ อาคารราชการ เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวอาจมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม วัสดุ รูปทรง สี และองค์ประกอบต่างๆ

4. องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางภูมิทัศน์	<p style="text-align: center;">มี / ไม่มี</p> <p>ลักษณะที่โดดเด่นและมีความสำคัญทางภูมิทัศน์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของย่านชุมชนเก่าทั้งในมิติของกายภาพ (เช่น ลาน กลุ่มต้นไม้ใหญ่ ทางน้ำ บ่อน้ำ) มิติทางทรัพยากรและแหล่งที่อยู่อาศัย (เช่น ป่าชุมชน พื้นที่ทำเกลือ พื้นที่ทำประมง) และมีมิติทางความเชื่อ (เช่น ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ป่าทางความเชื่อ)</p>
5. องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางภูมิสัญลักษณ์ (Landmark)	<p style="text-align: center;">มี / ไม่มี</p> <p>องค์ประกอบชุมชนที่เป็นสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าของย่านชุมชนเก่า ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างขึ้นของมนุษย์ (เช่น หอคอย หอนาฬิกา สะพาน อาคารสำคัญ พระธาตุ แนวหรือกลุ่มต้นไม้) หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (เช่น ยอดหรือภูเขา กลุ่มต้นไม้ที่เป็นชื่อบ้านนามเมือง) ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ภูมิสัญลักษณ์เหล่านี้มักเป็นเครื่องจกจำสำหรับนักเดินทางในการค้นหาเส้นทางในอดีต</p>
6. องค์ประกอบและลักษณะเด่นด้านมุมมอง	<p style="text-align: center;">มี / ไม่มี</p> <p>ลักษณะสำคัญด้านมุมมองที่สำคัญของย่านชุมชน (เช่น มุมมองสู่ศาสนสถาน หรือพื้นที่ทางความเชื่อ มุมมองสู่พื้นที่ภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้จดจำในการเดินทาง) หรือมุมมองที่แสดงออกถึงองค์รวมชุมชน (เช่น มุมมองที่มีต่อภูมิทัศน์หลังคา (Roofscape) กรอบภาพ เส้นขอบฟ้า)</p>
7. เทคนิคและวัสดุในการก่อสร้าง	<p style="text-align: center;">มี / ไม่มี</p> <p>มีรูปแบบที่เป็นตัวแทนของเทคนิคหรือสกุลช่างที่มีความสำคัญต่อย่านชุมชนเก่า เช่น กลุ่มช่างชาวไทยเชื้อสายจีน เวียดนาม ลาว และช่างพื้นบ้าน เป็นต้น</p>

ตารางที่ 3.2 มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านการปรับตัวของย่านชุมชนเก่า

2. ด้านการปรับตัวของย่านชุมชนเก่า

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์
ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	1. องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางกิจกรรมทางวัฒนธรรม (Intangible aspects)	มี / ไม่มี การดำเนินการกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา ภาษา อาหาร เฉพาะถิ่น หรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนทั้งอาจมีกิจกรรมต่อเนื่องจากอดีต ผ่านการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปหรืออาจเป็นกิจกรรมที่สูญหายไปแต่ยังหลงเหลืออยู่ในความทรงจำร่วมกันของผู้คน
	2. สถานที่ในการดำรงกิจกรรมทางวัฒนธรรม	มี / ไม่มี พื้นที่รองรับกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น พื้นที่ทรัพยากร พื้นที่แสดงออกทางวัฒนธรรม พื้นที่ค้าขาย พื้นที่พบปะ พื้นที่ทางความเชื่อ พื้นที่ทางตำนาน หรือแม้แต่พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม เป็นต้น
	3. ผู้สืบทอดทางวัฒนธรรมและความเชื่อ	มี / ไม่มี “ คน ” ซึ่งเป็นเจ้าของและผู้สืบสานวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่กายภาพนั้น ๆ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างฝีมือ ช่างตีเหล็ก ครู พระ คนทรง (นางเทียม) ผู้นำจิตวิญญาณ (เฒ่าจ้ำ หรือ ขะจ้ำ) คนเลี้ยงข้าว เป็นต้น
	4. ความหมายและความทรงจำของย่านชุมชนเก่า	มี / ไม่มี การสร้าง ความหมายและความทรงจำผ่านภาพตัวแทนทั้งที่เป็นกายภาพ (เช่น ความทรงจำร่วมในการสร้างพระธาตุสำคัญ ความทรงจำต่อย่านชุมชน สถาปัตยกรรม หรือ

		พื้นที่ทางความเชื่อที่หายไป เป็นต้น) และที่ไม่ใช่กายภาพ (เช่น อาหารเฉพาะถิ่น วัฒนธรรม ภาษาที่สูญหายไป) ทั้งนี้เป็นประเด็นทางความทรงจำยังหมายรวมถึงความทรงจำของแต่ละรุ่นของคน (Generations) อีกด้วย
	5. กิจกรรมสนับสนุนชีวิตประจำวัน	มี / ไม่มี กิจกรรมที่เกิดจากการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชน เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านตัดผม พื้นที่พักผ่อน พื้นที่เกี่ยวกับการสัญจร ทารถ ท่าเรือ อาคารราชการ โรงแรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ เช่น ถนนคนเดิน ถนนวัฒนธรรม ถนนอาหาร เป็นต้น
	6. การเปิดโอกาสในการใช้พื้นที่สาธารณะ (Public Accessibility)	มี / ไม่มี การเปิดโอกาสให้ผู้คนได้ใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนได้อย่างทั่วถึง รวมไปถึงการเอื้อให้เกิดพื้นที่ / กิจกรรมของชุมชนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
	7. แสดงความเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย	มี / ไม่มี อัตลักษณ์ของกลุ่มคนซึ่งแสดงออกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น กลุ่มญ้อ ฆ่า ส่วย ผู้ไท กระเลิง หรือกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนาม จีน ลาว กัมพูชา เป็นต้น ซึ่งในบางกรณีอาจมีการผสมผสานกันคนกลุ่มเดียวกัน

ตารางที่ 3.3 มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่า

3. ด้านการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่า

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์
ด้านความพร้อมของท้องถิ่นและชุมชน	1. การจัดทำแผนแม่บทพัฒนาและการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่า	<p>มี / ไม่มี</p> <p>การจัดทำแผนที่เป็นรูปแบบของแผนแม่บทในการอนุรักษ์และพัฒนาโดยไม่ใช้รูปแบบของแผนกิจกรรม แต่กระนั้นก็ตามอาจพัฒนาจากแผนกิจกรรมไปสู่การจัดทำแผนแม่บทในท้ายที่สุด โดยมีการบูรณาการแผนเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นต้น</p>
	2. แผนงานทางด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม	<p>มี / ไม่มี</p> <p>แผนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม วิถีของชุมชน รวมไปถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน โดยอาจจะอยู่ในแผนประจำปีหรือแผนพัฒนา 3 ปีของหน่วยงานท้องถิ่น</p>
	3. การบูรณาการแผนและข้อมูลในท้องถิ่น	<p>มี / ไม่มี</p> <p>การจัดทำผังเมือง ผังชุมชนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การอนุรักษ์พื้นที่และที่ให้ ความสำคัญต่อคุณค่าของย่านชุมชนเก่า</p>
	4. การจัดทำแผนป้องกันภัยพิบัติ / เสี่ยงภัย	<p>มี / ไม่มี</p> <p>การสำรวจ จัดทำทะเบียน จัดทำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของย่านชุมชนเก่าทั้งที่เป็นรูปแบบของกิจกรรม หรือการสรุปข้อมูลเป็นเอกสารที่สามารถอ้างอิงได้</p>

	5. การจัดทำข้อมูลของย่านชุมชนเก่า	มี / ไม่มี แผนการป้องกันความเสี่ยงและภัยคุกคามต่อการสูญสลายของคุณค่าของชุมชน อันตรายอันจะเกิดต่อพื้นที่มีคุณค่าสำคัญของย่านชุมชนเก่า ทั้งจากธรรมชาติและจากมนุษย์ เช่น แผนป้องกันน้ำท่วม แผนป้องกันอัคคีภัย เป็นต้น
ด้านองค์กรบุคลากร และการบริหารจัดการ	6. การจัดตั้งคณะกรรมการอนุกรรมการ / เครือข่าย / กลุ่มอนุรักษ์ ฯลฯ	มี / ไม่มี องค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้คนในชุมชนในรูปแบบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมไปถึงการรวมตัวในรูปแบบเครือข่าย หรือกลุ่มอนุรักษ์
	7. ทุนและงบประมาณในการดำเนินการอนุรักษ์	มี / ไม่มี การวางแผนงบประมาณที่ยั่งยืนและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระ เช่น กองทุนหมุนเวียน (Funds) งบอุดหนุนหรือให้เปล่า (Grants) โดยอาจเป็นรูปแบบของการจัดแผนงบประมาณประจำปีในช่วงแรก แต่ควรมีการพัฒนาไปสู่รูปแบบของกองทุนด้วยการอนุรักษ์ต่อไป

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557

2. การระบุคุณลักษณะที่สำคัญของชุมชน

การระบุสภาพทางการตั้งถิ่นฐาน และเรื่องของภูมิทัศน์สถาปัตยกรรม และชุมชน โดยการจัดทำแผนทางกายภาพที่มีการระบุโครงสร้างและองค์ประกอบของเมือง และระบุแหล่งสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา จัดทำแผนที่และนำมาวิเคราะห์หาพื้นที่สำคัญ

ในการระบุคุณลักษณะที่สำคัญชุมชน ที่ใช้แบบสำรวจอาคารและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อสำรวจข้อมูลลักษณะทางกายภาพของอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน จำนวน 103 หน่วย รวมถึงการสำรวจลักษณะทางกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ประเภทอาคาร 2) การใช้ประโยชน์ของอาคารในปัจจุบัน 3) ยุคสมัยของอาคาร 4) รูปแบบของอาคาร 5) วัสดุอาคาร 6) รูปทรงหลังคา

3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์

ในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ทั้ง 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์ประกอบรูปภาพ และการสัมภาษณ์ที่เป็นที่เป็นการแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งวิธีการจะผ่านการพูดคุยและตอบคำถามในประเด็นที่สงสัย และขอเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง

4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ได้มีการจัดระเบียบเรียงเพื่อดำเนินการจัดหมวดหมู่ ประมวลผล ตรวจสอบความถูกต้อง โดยการวิเคราะห์เพื่อระบุโครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชนเก่าริมโขง ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยไม่ใช้สถิติ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมี 2 ส่วน คือ 1. ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจลักษณะทางกายภาพที่ใช้แบบสำรวจและแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ โดยข้อมูลที่ได้มาจะระบุแหล่งที่มีคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ แยกเป็นแต่ละด้าน และ 2. ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จะเป็นการค้นคว้าข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงพื้นฐานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทัศนคติ ความต้องการ และค่านิยมของคนในชุมชน ที่เป็นข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (Opinion of Public or Interest Group) เนื้อหาตามประเด็นที่ต้องการค้นหา (Content Analysis) วิจารณ์ญาณต่างๆ (Subjective Appraisal or Judgment) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสำรวจข้อมูลที่ได้จาก

การสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ ซึ่งการวิเคราะห์นี้ ซึ่งการวิเคราะห์นี้ต้องแปลความหมายด้วยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การพรรณนาเชิงอุปนัย (Inductive) และตีความหมายของพฤติกรรม

2. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การประมวลผล และแปลความหมายที่ถูกต้องและแม่นยำ คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ในการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการหาค่าเฉลี่ย สัดส่วน อัตราส่วน เป็นต้น

โดยทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 350 ครั้วเรือน จากประชากร ทั้งหมด 2,767 หลังคาเรือน ได้กำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อน = 0.05 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ Taro Yamane (1973) ในการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร

e คือ คลาดคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจด้วยการพรรณนา พร้อมทั้งนำ ผลที่ได้มาแสดงในรูปแบบของการบรรยาย แผนภูมิ และตารางต่างๆ รวมทั้งแผนผังและแผนที่แสดง รายละเอียดองค์ประกอบและโครงสร้างที่มีคุณค่าของชุมชน เพื่อกำหนดแนวเสนอนโยบายการ อนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยการระบุ ข้อกำหนด และข้อควรปฏิบัติ บริเวณพื้นที่ชุมชนเก่าริมโขง ในการก่อสร้าง ต่อเติม ดัดแปลง ซ่อมแซม รวมทั้งแบบอาคารตัวอย่าง ภูมิทัศน์ถนน และอุปกรณ์ประกอบถนน ที่ส่งเสริมต่อการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

5) เสนอนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

3.3 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสอบถาม และการสัมภาษณ์ ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัย แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการฟื้นฟูชุมชนเก่า การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม การวางแผนการจัดการแบบบูรณาการ นโยบายของภาครัฐ และแผนพัฒนาจังหวัด นครพนม โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3.1 ทบทวนเอกสาร

การทบทวนและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ในด้านองค์ประกอบของโครงสร้าง และองค์ประกอบของชุมชน คุณค่าในสถาปัตยกรรมและชุมชน นโยบายด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาพื้นที่ชุมชน และลักษณะของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.3.2 สํารวจภาคสนามและสังเกตการณ์

การสำรวจและสังเกตการณ์ (Observation Survey) เป็นการสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างรวดเร็ว ใช้เวลาไม่มาก เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น และสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน โดยจะทำการสำรวจภาคสนามและสังเกตการณ์ทางด้าน กายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

3.3.3 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง โดยทำการสำรวจความคิดเห็นในแต่ละด้าน ได้แก่ องค์ประกอบของโครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชน คุณค่าในสถาปัตยกรรมและชุมชน นโยบายด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาพื้นที่ชุมชน และลักษณะของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยทำการในแต่ละด้านที่ทำการระบุไว้ข้างต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและความรู้สึก การรับรู้ และความคิดเห็น ต่อคุณค่าความสำคัญตามความรู้ ประสบการณ์ และสนใจของผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์จะเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non - Structured Interview) และเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบตัวต่อตัว (Face to Face) ที่มีความยืดหยุ่น ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาที หรือตามความเหมาะสมกับหัวข้อในการสัมภาษณ์ จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจ ในองค์ประกอบของโครงสร้าง และองค์ประกอบของชุมชน และคุณค่าในสถาปัตยกรรม

ส่วนที่ 2 คำถามเพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นในการอนุรักษ์และพื้นที่ชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ในงานวิจัยครั้งนี้จะประกอบด้วย การสัมภาษณ์ทั้ง 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์โดยใช้รูปภาพประกอบ และการสัมภาษณ์ที่เป็นที่เป็นการแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพื้นที่ชุมชนเก่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1) การสัมภาษณ์โดยใช้รูปภาพประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือในการประเมินคุณภาพเชิงลักษณะของคุณค่าและจินตภาพของชุมชนเก่า
ริมโขง ส่วนนี้จะเป็นการให้ค่าคะแนนของระดับความสวยงาม ความเหมาะสม และจิตภาพของเมือง
โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะทำการประเมินโดยการให้ค่าคะแนน (Rating) ในการประเมินทั้ง
4 ประเด็น โดยจะให้ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ได้ระบุคะแนนตามความชื่นชอบ โดยแบ่งออกเป็น 10 ระดับ
คือ จากคะแนนมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ความชื่นชอบในภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง
2. ลักษณะภูมิทัศน์แสดงถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขง
3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชนเก่าริมโขง
4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์

ของชุมชนเก่าริมโขง

2) การสัมภาษณ์ที่เป็นการแสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะในอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ที่มาจากความ
ต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 คำถาม ได้แก่

1. ท่านคิดว่าเอกลักษณ์หรือสิ่งที่ยังบอกถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขงคืออะไร
2. ท่านคิดว่าองค์ประกอบใดที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า
ริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. ท่านคิดว่าองค์ประกอบ และการใช้ประโยชน์ของอาคารแบบใดที่มีความ
ขัดแย้งต่อคุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง
4. ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก
หรือน้อยเพียงใด สิ่งใดบ้างที่มีความเปลี่ยนแปลงและยังคงอยู่
5. ท่านคิดว่าชุมชนเก่าริมโขง ควรได้รับอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสนับสนุน
อย่างไรบ้าง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โดยจะทำการระบุข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นการแสดงความคิด
เห็น ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะในอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ที่มาจากความต้องการ
และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว

บทที่ 4

ประวัติ บทบาท ความสัมพันธ์ของพื้นที่ศึกษา และความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางกายภาพของชุมชน

ในการศึกษาเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม โดยศึกษาในเรื่องราวของต้นกำเนิด การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ในบริเวณเมืองนครพนม จากการสืบค้น ศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้คนในชุมชน

4.1 ประวัติศาสตร์ของชุมชนและพื้นที่ต่อเนื่อง

รูปที่ 4.1 ผังแสดงเขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.1 สมัยก่อนอยุธยา

จากการศึกษา สืบค้นข้อมูล รวบรวมข้อมูลภาคเอกสารจากหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สัมภาษณ์หน่วยงานรัฐ และประชาชนในชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม (2529) ได้ทำการรวบรวมข้อมูลไว้ว่า จังหวัดนครพนมเป็นดินแดนอันเป็นที่ตั้งประเทศไทยปัจจุบัน ในอดีตเป็นอาณาจักรสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นถิ่นเดิมชาวละแวกที่ยกเว้นดินแดนทางภาคใต้ซึ่งเป็นอาณาเขตของชาติมอญ อาณาจักรสุวรรณภูมิแบ่งแยกอำนาจการปกครองออกเป็น 3 อาณาเขต คือ อาณาเขตทวารวดี มีเนื้อที่อยู่ในเขตตอนกลาง บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา อาณาเขตโยนก และอาณาจักรศรีโคตรบูรณ ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ที่มีเมืองนครพนมเป็นราชธานี ในปี พ.ศ. 1272 ขึ้นอยู่ภายใต้ความปกครองของขอม ซึ่งไม่ปรากฏว่าตัวเมืองนครพนมว่าเขตแดนของตัวเมืองอยู่ที่ใด

4.1.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา

เมืองนครพนม ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นเมืองที่แต่เดิมตั้งอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และได้ย้ายมาตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ในช่วงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อาณาจักรโคตรบูรณ จากหลักฐานในพงศาวดารเหนือ คำให้การของชาวกรุงเก่าพงศาวดารเขมร และเรื่องราวทางอีสาน เขียนเป็นข้อความพาดพิงคล้ายคลึงกันเป็นนิทาน มีความว่า พระยาโคตรบองเป็นโอรสพระร่วง หนีมาจากกรุงสุโขทัย ได้มาครองเมืองลานช้าง ซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะได้กับบิดาพระเจ้าเวียงจันทน์ แล้วพระราชบิดาจึงให้มาครองเมืองโคตรบูรณ เป็นเมืองลูกหลวงขึ้นแก่ นครลานช้าง

4.1.3 สมัยกรุงธนบุรี

ในปี พ.ศ. 2321 พระเจ้าศิริบุญสาร แห่งเวียงจันทน์ ได้ยกกองทัพไปตีพระตาพระวอ ที่บ้านกู่บ้านแกแขวงจำปาศักดิ์ ฆ่าพระวอตาย แต่พระตาเห็นเหลือกำลังจึงขอกองทัพกรุงธนบุรีมาช่วย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกกับพระยาสุรสีห์ยกทัพไปปราบปรามได้เมืองเวียงจันทน์ เมืองหนองคาย เมืองมรุกขนคร ในส่วนพระเจ้าศิริบุญสาร และพระบรมราชา หนีไปอยู่เมืองคำเกิด เมื่อเสร็จจากการปราบปรามหัวเมืองเหล่านี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้อัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบางและได้นำบรรดาโอรสพระเจ้าศิริบุญสารลงไปกรุงธนบุรีด้วย

4.1.4 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

พ.ศ. 2325 เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ปราบดาภิเษกขึ้นเสวยราชย์แล้ว ได้ทรงชุบเลี้ยงโอรสของพระเจ้าศิริบุญสารอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยพระเจ้าศิริบุญสารซึ่งอยู่ที่เมืองคำเกิดได้ 6 ปี ทรงชราภาพ และทราบว่า โอรสอยู่ด้วยความผาสุกจึงเสด็จกลับเมืองเวียงจันทน์ หวังจะขอสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ตามพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาซึ่งทรงนิพนธ์โดยกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เจ้าศิริบุญสารกลับจากเมืองคำเกิด จับพระยาสุโข ซึ่งเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกให้รักษาเมืองอยู่ฆ่าแล้วเข้าตั้งอยู่ในเมือง ท้าวเพี้ยขุนบางไม่ยินยอมด้วย จึงหนีลงมากรุงเทพฯ กราบทูลฯ ให้ทราบ) แต่ไม่ทรงวางพระทัย จึงตั้งให้เจ้านันทเสนโอรสองค์ใหญ่ของพระเจ้าศิริบุญสารที่อยู่กรุงเทพฯ ให้กลับไปครองเมือง มรุกขนครสืบแทน

พ.ศ. 2337 เจ้านันทเสนแห่งเมืองเวียงจันทน์ ได้คบคิดกับพระบรมราชาทำหนังสือขอกำลังจากญวนเพื่อมารบกับกรุงสยาม ฝ่ายพระเจ้าแผ่นดินญวนมีความจงรักภักดีต่อกรุงสยาม จึงส่งหนังสือนั้นไปถวายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกเจ้านันทเสนและพระบรมราชาลงไปเฝ้าที่กรุงเทพฯ เมื่อได้ไต่สวนความจริงแล้ว จึงยกโทษให้และได้แต่งตั้งให้พระเจ้าอินทวงษ์อนุชาเจ้านันทเสนให้ไปครองเมืองเวียงจันทน์แทน

พ.ศ. 2338 เกิดศึกพม่าทางเมืองเชียงใหม่ กองทัพไทยต้องไปปราบปรามเจ้านันทเสนกับพระบรมราชาขออาสาไปในกองทัพ ยกกองทัพไปถึงเมืองเถิน พระบรมราชา (พรหมมา) ก็ถึงแก่อนิจกรรม ท้าวสุดตาซึ่งเป็นโอรสของพระบรมราชาจึงนำเครื่องราชบรรณาการไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่กรุงเทพฯ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท้าวสุดตาเป็นพระบรมราชาครองเมืองมรุกขนคร และให้เปลี่ยนนามเมืองเสียใหม่ว่า "เมืองนครพนม" การที่พระราชทานชื่อว่าเมืองนครพนมนั้นอาจเนื่องด้วยเมืองนี้เป็นเมืองลูกหลวงมาก่อน มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์จึงให้ใช้คำว่า นคร ส่วนคำว่า พนม นั้นอาจจะเนื่องด้วยจังหวัดนี้มีพระธาตุพนมประดิษฐานอยู่ ซึ่งเป็นปูชนียสถานสำคัญหรืออีกประการหนึ่ง อาจจะเนื่องด้วยจังหวัดนี้เดิมมีอาณาเขตเกินไปถึงฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง คือบริเวณเขตเมืองท่าแขกแห่งประเทศลาวปัจจุบัน ซึ่งมีภูเขาสลับซับซ้อนไปถึงแดนประเทศญวน จึงนำเอาคำว่า "พนม" มาใช้เพราะพนมแปลว่า ภูเขา ส่วนคำว่า "นคร" นั้นอาจรักษาชื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมืองไว้คือเมืองมรุกขนคร

ปลายสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้พระยามหาอำมาตย์ (ป้อม อมาตยกุล) เป็นแม่ทัพ ส่วนทางนครเวียงจันทน์ก็ให้พระยาสุโกเป็นแม่ทัพยกกำลังมาสมทบกองทัพพระยามหาอำมาตย์ เพื่อโจมตีบ้านกวนกู่ กวนงัว ซึ่งเป็นกบฏและเมื่อได้ชัยชนะจึงได้กวาดต้อนครอบครัวมาไว้ที่เมืองนครพนม โดยที่บ้านหนองจันทร์เป็นที่ทำเลไม่เหมาะพระยามหาอำมาตย์จึงให้ย้ายเมืองนครพนมมาตั้งที่บ้านโพธิ์คำ หรือ โพธิ์คำ (คุ้มบ้านใต้ เมืองนครพนม) จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2426 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำบุญมากเป็นพระพนมครานุรักษ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองนครพนม อยู่ได้ 7 ปี ก็ถึงแก่อนิจกรรม ราชบุตรทองทิพย์บุตร พระพนมครานุรักษ์ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทน และในปี พ.ศ. 2434 ได้มีการปรับปรุงระเบียบการปกครองใหม่โดยเริ่มแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล มีมณฑลลาวกาว (เขตอุบลราชธานีปัจจุบัน) มณฑลลาวเฉียง (เขตเชียงใหม่) และมณฑลลาวพวนเป็นต้น เมืองนครพนมขึ้นอยู่ในเขต ปกครองมณฑลลาวพวน ซึ่งตั้งกองบัญชาการอยู่ที่เมืองหนองคาย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ทรงดำรงตำแหน่งข้าหลวงต่างพระองค์เป็นผู้สำเร็จราชการมณฑลลาวพวนประทับอยู่ ณ เมืองหนองคาย

พ.ศ. 2442 ได้ปรับปรุงระเบียบการปกครองข้อบังคับการปกครองหัวเมืองโดยแต่งตั้งให้มีผู้ว่าราชการเมือง และกรมการเมือง คือแทนที่จะเรียกว่าอุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ดังแต่ก่อนพร้อมได้แต่งตั้งตำแหน่งกรมการเมืองในทำเนียบขึ้นเรียกว่า ปลัดเมืองยกกระบัตรเมือง ผู้ช่วยราชการพร้อมได้แต่งตั้งตำแหน่งกรมการเมืองในทำเนียบขึ้นเรียกว่า ปลัดเมืองยกกระบัตรเมือง ผู้ช่วยราชการเมืองและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อุปฮาดโต๊ะเป็น พระพิทักษ์พนมนคร ดำรงตำแหน่งปลัดเมือง ส่วนข้าหลวงประจำบริเวณซึ่งเป็นข้าราชการที่กระทรวงมหาดไทยส่งมาประจำนั้น ก็ทำหน้าที่เป็นข้าหลวงดูแลราชการเมืองควบคุม และให้ข้อปรึกษาแนะนำผู้ว่าราชการเมือง กรมการเมืองปรับปรุงงานให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน ที่จัดและเปลี่ยนแปลงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2454 พระจิตร์คุณสารได้รับแต่งตั้งมาเป็นผู้ว่าราชการเมืองนครพนม ภายหลังได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาพนมครานุรักษ์ ต่อมาทางราชการได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 จัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคใหม่ โดยมีมณฑล จังหวัด อำเภอ และมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น ผู้ปกครองบังคับบัญชา ฉะนั้น พระยาพนมครานุรักษ์ จึงนับว่าเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมคนแรก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตำบลในเมืองเป็นตำบลเก่าแก่ ตามหลักฐานแจ้งว่าเคยเป็นมหานครในอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าไทลาว นับถือศาสนาพุทธ ต่อมาเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2478 ได้มีพระราชกฤษฎีกาตั้งเป็นเทศบาลเมืองนครพนม ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลในเมือง และตำบลหนองแสงบางส่วน มีพื้นที่ 3.23 ตารางเมตร ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2523 ได้มีพระราชกฤษฎีกาขยายเขตเทศบาลเมืองนครพนมออกไปอีกคลุมพื้นที่ตำบลหนองแสงทั้งหมด ตำบลอาจสามารถบางส่วน และตำบลหนองญาติบางส่วน รวมพื้นที่ในปัจจุบัน 24.125 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่เนินสูงและที่ราบ ตั้งอยู่ชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สภาพพื้นที่ด้านทิศตะวันออกตามแนวแม่น้ำโขงเป็นที่ราบสูง แล้วลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันตก จนถึงแนวถนนอภิบาลบัญชา ซึ่งเป็นใจกลางเมือง และย่านพาณิชย์กรรม ต่อจากนั้นสภาพพื้นที่ค่อยๆ ลาดสูงขึ้นทางทิศตะวันตก ส่วนทางทิศเหนือเป็นพื้นที่เนินสูงและลาดต่ำลงมาทางทิศใต้

4.2 วิวัฒนาการการเจริญเติบโตของชุมชน

ชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นชุมชนที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม 4 เชื้อชาติ ลาว จีน ฝรั่งเศส และเวียดนาม โดยมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่ในอดีต แต่เดิมเป็นพื้นที่ที่มีการค้าและบริการที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง เนื่องจากชาวจีนได้มีการล่องเรือเพื่อทำการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้า กรอบกับการที่ชาวลาวและชาวเวียดนามได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2401 เพื่อหลีกเลี่ยงทางสงคราม และเข้ามาทำการค้าขายในพื้นที่ จึงทำให้ชุมชนเก่าริมโขงได้รับเอาอิทธิพลของชาวต่างชาติในรูปแบบของสิ่งก่อสร้างและวิถีชีวิต ลักษณะการตั้งถิ่นฐานชุมชน ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง ซึ่งไหลจากเหนือมาใต้ ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พื้นที่ของชุมชนมีลักษณะเป็นที่ราบสูง ชุมชนจะเกาะตัวหนาแน่นบริเวณภายในเขตเทศบาลบริเวณย่านการค้าใจกลางเมือง บริเวณ ถนนอภิบาลบัญชา ถนนบำรุงเมือง ถนนเฟื่องนคร และถนนนิตโย และบริเวณศูนย์ราชการ นอกจากนี้ชุมชนเมืองนครพนมยังมีความสะดวกในการเข้าถึงได้สูง

รูปที่ 4.2 พระยาอดุลเดชสยามเมศวรภักดีวิริยพาหะ (อู่ย นาคทรพรพ)

ที่มา : <http://www.dooasia.com/thailandinfo/oldcity/udonthani8.shtml>

รูปที่ 4.3 หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 4.4 โรงเรียนสุนทรวิจิตร (บำรุงวิทยา) สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2460

ที่มา : <http://www.nkp2day.com/author/webmaster/page/8/>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ช่วง พ.ศ. 2454 พระยาอดุลเดชสยามเมศวรภักดีวิริยพาหะ (อภัย นาคทรพรพ) ได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ได้ทำการก่อสร้างสถานที่ราชการ และบ้านพักข้าราชการ ซึ่งเป็นระยะเวลาเริ่มการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการปกครองตาม พระบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ คือ มีการขอบเขตการปกครองจังหวัด และอำเภอ สถานที่ราชการ จึงส่งผลทำให้บ้านพักข้าราชการแบบเดิมไม่เหมาะสม ที่จะเป็นบ้านพักข้าราชการใน บริเวณจังหวัดชายแดน ท่านจึงมีความสนใจในการช่างและได้ขออนุญาตทางราชการไปดูการก่อสร้าง ในประเทศอินโดจีนจนถึงเมืองญวน ได้การออกแบบแปลนแผนผังและควบคุมการก่อสร้างด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าบ้านเรือนของชาวบ้านและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ของชุมชนริมโขง เริ่มมีการก่อสร้างขึ้นตาม รูปแบบของบ้านเรือนที่ได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศส ซึ่งเป็นลักษณะที่มีอิทธิพลมากในอินโดจีนในช่วง ระยะเวลา นั้น มีการก่อสร้างโดยช่างชาวเวียดนาม ตัวอาคารจะหันหน้าเข้ากับถนน และด้านหลังของอาคารจะเป็นชานยื่นออกไปทางแม่น้ำโขง ถ้าพิจารณาจากด้านหน้าจะมองเห็นเป็น อาคารชั้นเดียว หากแต่มองจากกลางแม่น้ำโขงแล้ว จะเห็นเป็นอาคารสองชั้นตลอดแนว ริมแม่น้ำโขง

รูปที่ 4.5 : รูปแบบอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกผสมอินโดจีน ที่ก่อสร้างโดยช่างญวน ปรับเปลี่ยน ไปตามยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 4.6 : รูปแบบด้านหลังอาคารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกผสมอินโดจีน ก่อสร้างโดยช่างญวน
ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

ในขณะเดียวกัน ได้มีการวางผังเมืองโดยตัดถนน เพื่อเป็นการขยายตัวเมืองในอนาคต โดยเริ่มตัดถนนสายหน้าเมืองเลียบฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่เหนือเมืองถึงใต้เมือง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ถนนสุนทรวิจิตร และตัดถนนเส้นนอกสายยาวขนานกับถนนสุนทรวิจิตร ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ถนนอภิบาลบัญชา แล้วจึงตัดถนนซอยต่างๆ เพิ่มตามลำดับ เช่น ถนนศาลากลาง ถนนราชทัณฑ์ และถนนซอยอื่นๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นผังเมืองที่มีความสวยงาม เมื่อมองลงมาจากเครื่องบิน ถนนในที่ตั้งจังหวัดนครพนมวางเป็นตารางหมากรุก ที่มีการเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกสบาย

รูปที่ 4.7 อำมาตย์เอก พระยาสมุทรศักดิ์ดาร์กำ (เจิม วิเศษรัตน์)

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.8 วัดนักบุญอันนา ชุมชนหนองแสง ก่อสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2460

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

พ.ศ. 2469 อำมาตย์เอก พระยาสมุทรศักดิ์ดาร์กซ์ (เจิม วิเศษรัตน์) ได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ได้มีนโยบายการก่อสร้างโบสถ์นักบุญอันนา บริเวณชุมชนหนองแสง เนื่องจากชาวฝรั่งเศสที่เป็นทหารและข้าราชการในสมัยนั้นได้นำศาสนาคริสต์เข้ามาเผยแพร่แก่คนในจังหวัดนครพนม ในรูปแบบของการสอนภาษา ความเชื่อทางศาสนา และที่สำคัญท่านเอกพระยาสมุทรศักดิ์ดาร์กซ์ (เจิม วิเศษรัตน์) ได้นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เพราะว่าบรรพบุรุษของท่านเป็นชาวยุโรปเชื้อสายโปรตุเกส โดยรูปแบบการก่อสร้างอาคารด้วยปูน รูปทรงและลวดลายทางสถาปัตยกรรมที่มีความคล้ายกับอาคารของฝรั่งเศส ส่วนอาคารในบริเวณใกล้เคียงจะมีรูปแบบที่มีความผสมผสานระหว่าง จีน ฝรั่งเศส และเวียดนาม ซึ่งขนาดของสัดส่วนที่มีขนาดเล็กกว่าสถาปัตยกรรมของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นการประสานความแตกแยกของชาวไทยพุทธและชาวไทยคริสต์ได้อย่างดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.9 หอนาฬิกานครพนม อนุสรณ์ชาวเวียดนามคราวย้ายกลับปีตุลุมปี ก่อสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2503

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

พ.ศ.2503 ชาวเวียดนามได้สร้างหอนาฬิกาไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ชาวนครพนม เมื่อคราวย้ายกลับปีตุลุมปีประเทศเวียดนาม ตั้งอยู่ที่บริเวณชุมชนเก่าริมโขง ถนนสุนทรวิจิตร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครพนม เป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของเมืองนครพนมที่มีโดดเด่นแสดงถึงการขอบคุณ และเพื่อระลึกถึงไมตรีจิตของคนไทย ที่ให้ที่ลี้ภัยมาอาศัยในนครพนม

ในขณะเดียวกัน ได้การพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานบริเวณเขื่อนหน้าเมืองตามบัญชาของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อดีตนายกรัฐมนตรี ในสมัยนั้น ด้วยเหตุผลเพื่อป้องกันชายตลิ่งถูกแม่น้ำโขงกัดเซาะ โดยการออกแบบเขื่อนกันตลิ่งฝั่งแห่งนี้ มีความแข็งแรงและก้าวหน้าทางด้านวิศวกรรมมาก เนื่องจากวิธีตอกเสาเข็มคอนกรีตเสริมเหล็ก ถือได้ว่าเป็นเขื่อนกันตลิ่งที่ก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กแห่งแรกของประเทศไทย

พ.ศ. 2554 เปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว 3 (นครพนม-คำม่วน) ส่งผลต่อเศรษฐกิจ การค้า การท่องเที่ยว และการลงทุนภายในจังหวัดนครพนมเป็นอย่างมาก การขยายตัวเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมืองนครพนมมีทิศทางการขยายตัวไปในบริเวณรอบนอกของตัวเมือง ก่อให้เกิดย่านพาณิชย์ และชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ที่มีศักยภาพค่อนข้างสูง ในด้านการพัฒนา บริเวณใจกลางเมือง มีการขยายตัวไม่มากนัก แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดขึ้นคือการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารของชุมชนเก่าริมโขง จากย่านพักอาศัยสู่การเป็นย่านพาณิชย์และธุรกิจประเภทโรงแรม หอพัก และอพาร์ทเมนต์

ในปัจจุบันบริเวณเขื่อนหน้าเมือง และถนนสุนทรวิจิตร ปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์อาคาร และการปรับปรุงทัศนียภาพของสภาพแวดล้อมบริเวณดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงเขื่อนหน้าเมืองนอกจากเพื่อเป็นการป้องกันการกัดเซาะตลิ่งแล้ว ยังเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมของผู้คนตลอด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยามให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งวัน เช่น การออกกำลังกายในช่วงเช้า และเย็น ลานกิจกรรมกลางแจ้ง สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ลานจัดงานประจำปีของจังหวัดนครพนม เป็นต้น

ตำบลในเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความเก่าแก่ ตามหลักฐานแจ้งว่าเคยเป็นมหานครในอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าไทลาว นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก ซึ่งมีประวัติที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง ที่มีเชื้อสายเป็นคนชนเผ่าไทเสกอพยพมาจากดินแดนสิบสองปันนา ต่อมาได้อพยพมาอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของเมืองวันท์ เมืองรอง ประเทศเวียดนาม และต่อมาได้ทำการอพยพมาตามแนวแม่น้ำโขง โดยบางกลุ่มอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลักษณะทางสังคมในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ส่งผลให้มีคนจำนวนมากได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ แต่ก็ยังความคงอยู่ของลักษณะสังคมเดิม เช่น ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามและจีน ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ โดยจะอาศัยอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง เป็นระบบสังคมแบบเครือญาติที่มีความรู้จักกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบคนเมืองทำการค้าขายในพื้นที่ ซึ่งในบริเวณดังกล่าวจะมีทั้งคนดั้งเดิมและคนต่างถิ่นที่มีการอยู่อาศัยร่วมกัน

ในพื้นที่ตำบลในเมือง จังหวัดนครพนม มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่มีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ต่างๆของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ประเพณีตามช่วงฤดูกาลต่างๆ อาทิ เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ การทำบุญเข้ากรรม ทำบุญคุณลาน ทำบุญข้าวจี เป็นต้น ทั้งโดยมีความมุ่งหมายเพื่อความเป็นสิริมงคลและเพื่อความสมบูรณ์พูนสุขของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ที่มีการจัดขึ้นในทุกๆปี เช่น เทศกาลแห่ดาว ในวันคริสต์มาส งานประเพณีไหลเรือไฟ งานแข่งเรือยาวบริเวณแม่น้ำโขง เป็นต้น

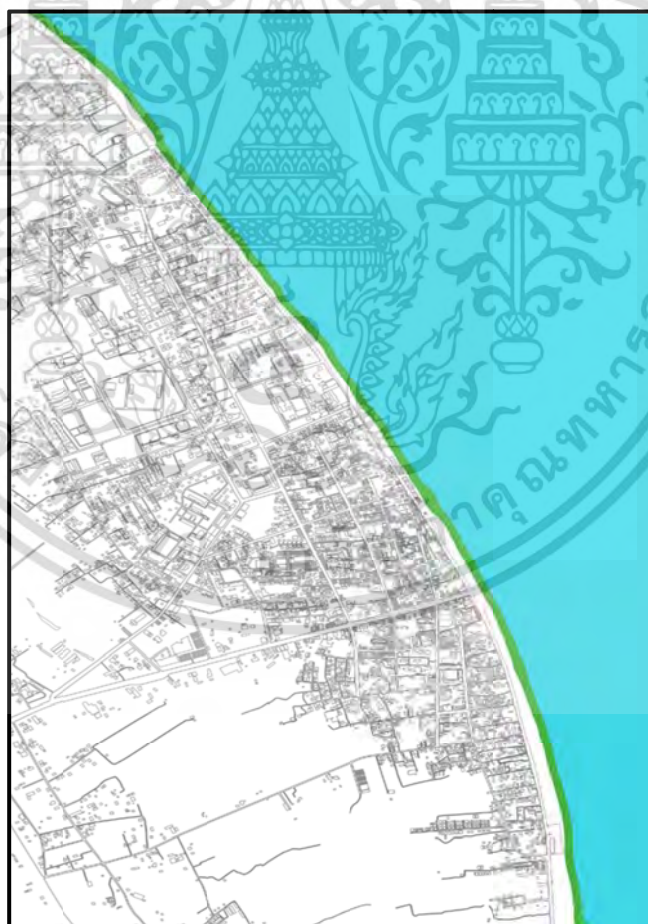
ลักษณะทางกายภาพ และลักษณะทางสังคมของพื้นที่ที่มีเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้บ้านเรือนอาคารเก่าแก่หลายหลังถูกรื้อทิ้งเป็นพื้นที่ว่าง อาคารพื้นถิ่นบางหลังมีการปรับเปลี่ยนเป็นร้านค้า บริการ และสถานบันเทิงแก่ผู้คนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม แต่อย่างไรก็ตามบริเวณพื้นที่ทางเศรษฐกิจและพาณิชยกรรมยังคงอยู่ ในช่วงบริเวณตลาดอินโดจีน และบริเวณหอนาฬิกา (พื้นที่ค้าขายดั้งเดิมในอดีต) เนื่องจากเป็นบุคคลเก่าแก่ที่อยู่ในพื้นที่ยังคงประกอบอาชีพค้าขาย และเป็นพื้นที่ที่มีความสะดวกและเข้าถึงง่ายในการแลกเปลี่ยนสินค้า

ในปัจจุบันพื้นที่โล่ง บริเวณลานกิจกรรมนันทนาการริมแม่น้ำโขง กลายเป็นพื้นที่ที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมของประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมทางด้านนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ รวมไปถึงการดำเนินกิจกรรมวิถีชีวิตของชุมชน ที่อยู่ภายใต้การใช้พื้นที่สาธารณะเดียวกัน ส่วนในพื้นที่ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประชาชนจะใช้ศาสนาสถานในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม

4.3 บทบาท และความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนกับสภาพแวดล้อมในชุมชน และพื้นที่ต่อเนื่อง

สภาพแวดล้อมและพื้นที่ต่อเนื่องบริเวณเมืองนครพนม ส่วนมากจะมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนตั้งแต่ในอดีต ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน แม่น้ำโขง และวัดหรือศาสนสถาน ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยลักษณะของความสัมพันธ์จะเกี่ยวเนื่องกับรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่ ซึ่งจากการศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองนครพนมสามารถแบ่งแยกตามสัมพันธ์ได้ ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำโขง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนและพื้นที่ว่าง 3) ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนกับวัด และศาสนสถานที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนี้

4.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำโขง

รูปที่ 4.10 พื้นที่เกษตรกรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง

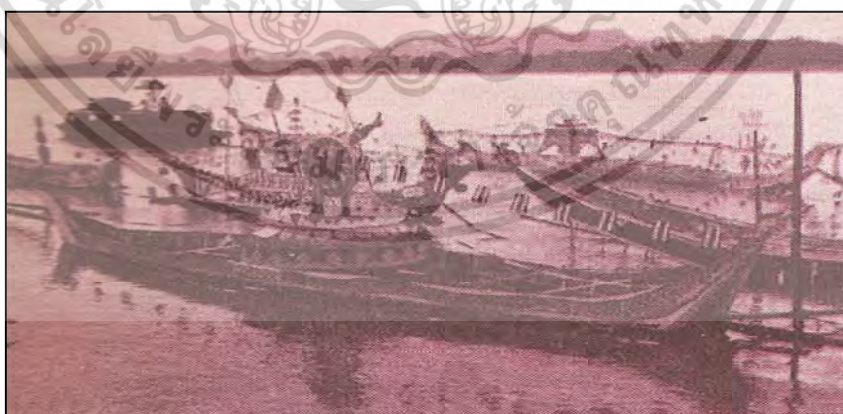
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำโขง มีความหลากหลายตามลักษณะของการดำเนินชีวิตของแต่ละคน และช่วงฤดูกาล ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพส่วนมากจะอยู่ในรูปแบบเกษตรกรรมริมฝั่งแม่น้ำโขง ประมงน้ำจืด และค้าขาย สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงจะมีแปลงเกษตรเป็นแนวยาวตามการถือครองที่ดิน และมีกิจกรรมทางการเกษตรในช่วงฤดูหนาวร้อนเท่านั้น

ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองนครพนมจะมีความสัมพันธ์แม่น้ำโขง ได้แก่ ประเพณีไหลเรือไฟ และประเพณีแข่งเรือยาว ในวันออกพรรษา และประเพณีแห่อุบคุด ในประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

รูปที่ 4.11 ผู้คนชำระร่างกายในยามเย็นบริเวณเขื่อนหน้าเมืองลานจันทรสองหล้า
ที่มา : <http://nainakhon.blogspot.com/2010/10/2553.html>

รูปที่ 4.12 ประเพณีไหลเรือไฟ (เรือไฟโบราณ)

ที่มา : <http://www.nkp2day.com>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.13 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำโขง (พื้นที่เกษตรกรรมริมฝั่งโขง)

ที่มา : <http://nainakhon.blogspot.com/2010/10/2553.html>

รูปที่ 4.14 ประเพณีไหลเรือไฟ จังหวัดนครพนม (ปัจจุบัน)

ที่มา : ภาพจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับพื้นที่โล่ง

รูปที่ 4.15 ตำแหน่งพื้นที่โล่งภายในชุมชนและพื้นที่ต่อเนื่อง

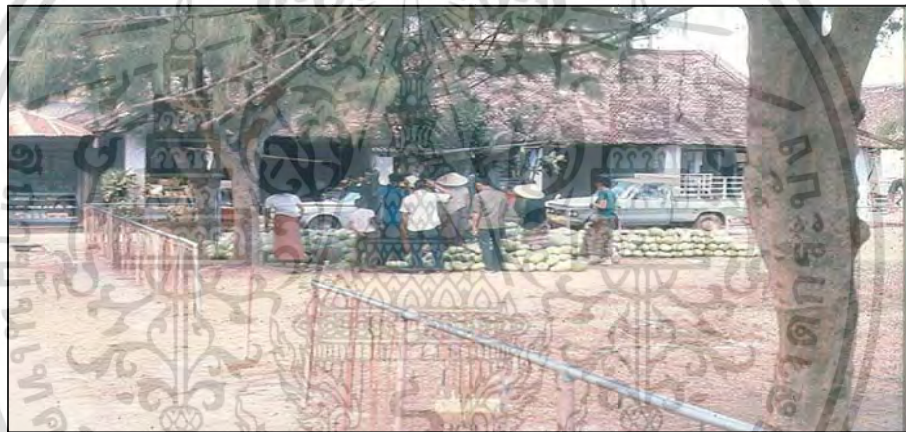
พื้นที่โล่งบริเวณชุมชนและพื้นที่ต่อเนื่องล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน และเป็นศูนย์รวมกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลา เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้าในช่วงเช้า การจัดงานเทศกาลตามขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.16 การแลกเปลี่ยนสินค้าในยามเช้า บริเวณพื้นที่โล่ง

ที่มา : <https://www.facebook.com/%E0%B8%A5-%E0%B8%A1-%E0%B8%AB-%E0%B8%A7-%E0%B8%99-773198446159347/>

รูปที่ 4.17 การแลกเปลี่ยนสินค้าในยามเช้า บริเวณพื้นที่โล่ง

ที่มา : <http://www.nkp2day.com>

รูปที่ 4.18 การใช้พื้นที่โล่ง ในการพักผ่อน บริเวณลานอัมจรรยริมน้ำโขง (ปัจจุบัน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.19 การใช้พื้นที่โล่ง ในการพักผ่อน บริเวณลานอัมจรรยัรรมน้ำโขง (ปัจจุบัน)

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

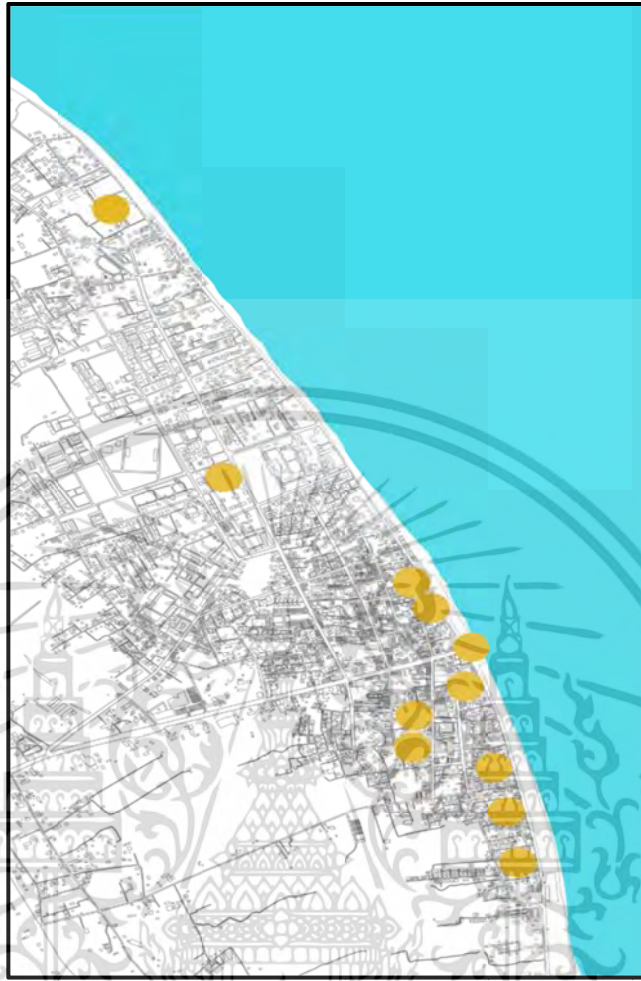

รูปที่ 4.20 การค้าขายบริเวณถนนคนเดิน (ปัจจุบัน)

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.3 ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนกับวัด และศาสนสถานที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

รูปที่ 4.21 ตำแหน่งวัด และศาสนสถาน

วัด และศาสนสถานมีบทบาทสำคัญสำหรับผู้คนในชุมชน โดยพื้นฐานของลักษณะการตั้งถิ่นฐานของผู้คนชาวอีสานมักจะตั้งถิ่นฐานที่เกาะกลุ่มกันเป็นหมู่บ้านที่มีความใกล้เคียงกับบริเวณวัดและศาสนสถาน โดยจะสังเกตเห็นได้ว่า บริเวณชุมชนเก่าริมโขงจะมีบริเวณที่ใกล้เคียงและมีความสัมพันธ์กับวัด และศาสนสถานตั้งแต่อดีต เนื่องจากมีพื้นที่กว้าง และเป็นสถานที่ที่ผู้คนในชุมชนจะมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และกิจกรรมทางประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ทำให้วัดกลายเป็นสถานที่พบปะพูดคุยของผู้คนทุกเพศทุกวัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.22 วัดมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 4.23 ศาลเจ้าพ่อหมื่นนคร

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 4.24 วัดนักบุญอันนา ชุมชนหนองแสง

ที่มา : ภาพถ่ายจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครพนม ปี 2557 มูลค่าเพิ่ม ณ ราคาประจำปี มีค่าเท่ากับ 38,854 ล้านบาท ลดลงจาก 40,897 ล้านบาท ในปีที่ผ่านมา เท่ากับ 2,043 ล้านบาท ซึ่งสามารถแยกประเภท ได้ดังนี้ ภาคเกษตร มีมูลค่า 12,541 ล้านบาท (สัดส่วนร้อยละ 59.3) สาขาการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ สาขา เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้มีมูลค่า 12,335 ล้านบาท (สัดส่วนร้อยละ 31.7) ภาคนอกเกษตร มีมูลค่า 26,313 ล้านบาท (สัดส่วนร้อยละ 40.7) สาขาการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ สาขา การศึกษา มีมูลค่า 8,002 ล้านบาท (สัดส่วนร้อยละ 20.6) สาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน มีมูลค่า 3,656 ล้านบาท (สัดส่วนร้อยละ 9. และสาขา อุตสาหกรรม มีมูลค่า 2,398 ล้านบาท (สัดส่วนร้อยละ 6.2) สำหรับ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนครพนม ณ ราคาคงที่ ในปี 2557 ขยายตัวร้อยละ 0.5 จากที่หด ตัวร้อยละ 2.4 ในปีที่ผ่านมา ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดนครพนมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2557

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
ภาคเกษตร	6,355	7,348	8,615	9,637	9,543	13,244	16,451	12,541
เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้	6,229	7,235	8,482	9,490	9,396	13,090	16,266	12,335
การประมง	126	113	133	147	146	155	186	206
ภาคนอกเกษตร	13,731	14,855	17,430	18,984	21,075	25,148	25,622	26,313
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	117	124	164	161	291	309	278	370
อุตสาหกรรม	802	971	1,360	1,099	1,500	2,226	2,296	2,398
การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	264	266	343	359	369	419	471	523
การก่อสร้าง	1,375	1,284	1,952	2,033	2,181	2,177	2,078	1,994

รายการ(ต่อ)	2550(ต่อ)	2551(ต่อ)	2552(ต่อ)	2553(ต่อ)	2554(ต่อ)	2555(ต่อ)	2556(ต่อ)	2557(ต่อ)
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซม ยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคล และของใช้ในครัวเรือน	1,929	2,005	2,730	2,783	2,742	3,509	4,140	3,656
โรงแรมและภัตตาคาร	69	70	70	87	95	100	103	102
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการ คมนาคม	615	823	660	1,280	1,518	2,120	2,061	2,353
ตัวกลางทางการเงิน	1,026	1,171	1,205	1,326	1,359	1,915	1,808	2,047
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการทางธุรกิจ	1,245	1,635	1,735	1,737	1,710	1,596	1,767	1,341
การบริหารราชการและการป้องกัน ประเทศ รวมทั้งการประกัน สังคมภาค บังคับ	1,927	1,659	1,724	2,090	2,382	2,103	1,955	1,848
การศึกษา	3,411	3,716	4,162	4,818	5,644	7,167	7,099	8,002

รายการ(ต่อ)	2550(ต่อ)	2551(ต่อ)	2552(ต่อ)	2553(ต่อ)	2554(ต่อ)	2555(ต่อ)	2556(ต่อ)	2557(ต่อ)
การบริการด้านสุขภาพและสังคม	465	569	666	639	694	782	815	871
การให้บริการด้านชุมชน สังคมและ บริการส่วนบุคคลอื่นๆ	461	514	551	512	568	636	684	681
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	26	48	107	59	23	88	69	128
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	20,086	22,203	26,044	28,621	30,618	38,392	42,074	38,854

ที่มา : สำนักงานจังหวัดนครพนม 2560

ในการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมมีแนวโน้มการเติบโตได้ดี โดยในปี 2558 จังหวัดนครพนม มีรายได้จากการท่องเที่ยว 1,555.73 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.55 มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวน 982,620 คน สูงขึ้นร้อยละ 7.76 โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยที่แนวโน้มของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนมก็มีแนวโน้มสูงขึ้นในทุก ๆ ปี โดยในปี 2558 มีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.82 รายละเอียดจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สถิติรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2556-2558

ข้อมูล การจัดเก็บ	ปี พ.ศ.								
	2556			2557			2558		
	ไทย	ต่าง ชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่าง ชาติ	รวม
รายได้จากการ ท่องเที่ยว (ล้านบาท)	1,221.78	78.00	1,299.78	1,324.56	82.68	1,407.24	1,466.18	89.55	1,555.73
Δ%	+17.30	+9.67	+16.81	+8.41	+6.00	+8.27	+10.69	+8.31	+10.55
จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	801,441	72,484	873,925	838,857	74,281	913,138	905,501	77,119	982,620
Δ%	+19.66	+9.42	+10.20	+4.67	+2.48	+4.49	+7.94	+3.82	+7.76
ระยะพำนักเฉลี่ยของ นักท่องเที่ยว	2.30	2.52	2.31	2.32	2.51	2.32	2.32	2.51	2.32
Δ%	+0.03	-0.02	+0.04	+0.02	-0.01	+0.01	-0.01	+0.04	-0.01

ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครพนม 2560

พ.ศ. 2554 จังหวัดนครพนมได้เปิดใช้สะพานมิตรภาพ 3 นครพนม - คำม่วน ส่งผลให้มี การเติบโตเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน รวมถึงการท่องเที่ยว ถนนสุนทรวิจิตร อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนมซึ่งเป็นถนนสายวัฒนธรรมสายสำคัญที่เป็นสถานที่รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของ จังหวัดตลอดทั้งปี การใช้เป็นสถานที่การจัดงานประเพณีไหลเรือไฟ ถนนคนเดินชมทิวทัศน์ริมฝั่งโขง ออกกำลังกาย พักผ่อนสำหรับประชาชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญเช่น พิพิธภัณฑ์จวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม (หลังเก่า) ซึ่งเป็นโบราณสถาน ที่รวบรวมเรื่องราวประวัติจังหวัดนครพนม โบสถ์นักบุญอันนาวัดเก่าแกกริมโขง 5 วัด ได้แก่ วัดโอกาส วัดโพธิ์ศรี วัดกลาง วัดมหาธาตุ วัดพระอินทร์แปลง หอนาฬิกาชาวเวียดนามอนุสรณ์ ครึ่งย้ายกลับมาตุภูมิภายหลังจากสงครามอินโดจีน ตลาดอินโดจีน ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว อาคาร บ้านเรือนเก่าแกกริมโขง ที่มีสถาปัตยกรรมโคโลเนียล ที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์

การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนมที่ผ่านมายังคงมีปัญหา และอุปสรรค เช่น การพัฒนาเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและไร้ทิศทาง งบประมาณยังไม่เพียงพอทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นที่น่าสนใจ ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ทำให้ระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยวที่ นครพนมเป็นแค่ช่วงสั้นๆ รวมถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้ได้รับความสะดวกสบาย แต่ในขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึง ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวยังคงเพิ่มขึ้น และจังหวัดนครพนมได้ กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัด คือ “เมืองน่าอยู่ ประตูเศรษฐกิจสู่อาเซียน และจินตอนใต้ – ตะวันออก” หมายถึง การพัฒนาจังหวัดนครพนมให้เป็นศูนย์กลางเมืองการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ในแถบลุ่มแม่น้ำโขง อาเซียนและจีน โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพมาตรฐานแหล่ง ท่องเที่ยว สินค้า การบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมายทุกรูปแบบ ให้เที่ยวอย่างสนุก ประทับใจ ปลอดภัย และมีความสุข”

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม บริเวณเขตเทศบาลเมืองนครพนม ถือได้ว่ามีศักยภาพในด้าน การค้าและบริการเป็นอย่างมาก ทั้งด้านทำเลที่ตั้งบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการของจังหวัด หน่วยงานราชการ รวมไปถึงด้านการค้าและบริการ อีกทั้งการเข้ามาลงทุนของผู้ประกอบการบริเวณริมฝั่งโขง เพื่อรองรับต่อการขยายตัวทางด้าน

เศรษฐกิจ ส่งผลให้ศักยภาพด้านเศรษฐกิจบริเวณดังกล่าวอยู่ในระดับสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจระดับชุมชน

เนื่องจากเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นเขตชุมชนเมือง และเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการ ส่งผลให้ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับราชการ โดยที่ประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นกลุ่มน้อยที่สุด เนื่องจากเขตเทศบาลเมืองนครพนม มีลักษณะที่เป็นเนินสูง และที่ราบริมฝั่งแม่น้ำโขง นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งอยู่ตรงข้าม เมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว ทำให้ในพื้นที่ชุมชนมีการค้าขายชายแดนเกิดขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีเงินเก็บออม

จากการข้อมูลการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน ของกรมพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า พ.ศ. 2561 รายได้ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองนครพนม โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน แยกหมู่บ้านในพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ชุมชนหนองแสง1 มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 363,025.64 บาท / ปี ชุมชนหนองแสง 2 มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 279,608.91 บาท / ปี ชุมชนวัดโอกาส 1มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 327,339.91 บาท / ปี ชุมชนวัดโอกาส2 มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 322,413.77 บาท / ปี ชุมชนวัดมหาธาตุ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 396,770.44 บาท / ปี และชุมชนน้อยใต้ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 279,310.53 บาท / ปี เมื่อพิจารณาถึงแหล่งรายได้ของประชากรในพื้นที่การศึกษาแล้ว พบว่า แหล่งรายได้หลักของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมาจากอาชีพหลัก รายได้อื่นๆ และอาชีพรอง ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 รายงานรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ระดับตำบล ปี พ.ศ. 2561

รายงานรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ระดับตำบล ปี พ.ศ. 2561									
ที่	พื้นที่	จำนวนครัวเรือนจำนวน		รายได้ครัวเรือน				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ ปี)
				อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ- หาเอง		
หมู่ที่ 5	ชุมชนหนองแสง1	312	574	291,967.95	2,246.79	67,942.31	868.59	363,025.64	197,324.04
หมู่ที่ 6	ชุมชนหนองแสง2	247	474	243,682.59	0.00	35,926.32	0.00	279,608.91	145,703.38
หมู่ที่ 11	ชุมชน วัดโอกาส1	813	1,180	273,423.62	9,557.32	42,666.48	1,692.50	327,339.91	225,531.65
หมู่ที่ 12	ชุมชน วัดโอกาส2	748	1,121	264,126.34	16,395.72	41,891.71	0.00	322,413.77	215,134.26
หมู่ที่ 16	ชุมชน วัดมหาธาตุ	274	560	279,009.12	0.00	117,553.28	208.03	396,770.44	194,134.11
หมู่ที่ 21	ชุมชน น้อยใต้	400	816	238,800.78	40,215.00	294.75	0.00	279,310.53	136,916.92

ที่มา : กรมพัฒนาชุมชน 2561

4.5 ประชากร

ประชากรจากสำนักบริการการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย บริเวณเทศบาลเมืองนครพนม พบว่า การกระจายตัวของประชากร ในช่วง ปี พ.ศ. 2538 - 2558 มีจำนวนประชากรในพื้นที่ค่อยๆ ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการกระจายตัวของประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณใจกลางเทศบาลเมืองนครพนม เนื่องจากมีขนาดของพื้นที่มากที่สุด และเป็นพื้นที่เมืองที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ รวมถึงปัจจัยทางด้านอื่นๆ ที่ส่งผลให้ประชากรเกิดการกระจายตัวได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม เป็นต้น

จากการเปลี่ยนแปลงของประชากร แสดงให้เห็นว่าประชากรมีแนวโน้มลดลง อันเนื่องมาจากปัจจัยการตาย และการโยกย้าย จึงพิจารณาการลดลงของจำนวนหลังคาเรือนในพื้นที่การศึกษา พบว่า จำนวนหลังคาเรือนมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในทุกๆปี ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นลักษณะการโยกย้ายเพื่อหาแหล่งงาน และศึกษานอกพื้นที่ของตนเอง ดังตารางที่ 4.4 และ 4.5

ตารางที่ 4.4 สถิติประชากรเทศบาลเมืองนครพนม

เทศบาล	จำนวนประชากร				
	พ.ศ. 2538	พ.ศ.2543	พ.ศ.2548	พ.ศ.2553	พ.ศ. 2558
เมืองนครพนม	31,350	30,872	27,710	27,018	26,468

ที่มา: สำนักบริการทะเบียน กรมการปกครอง 2560

ตารางที่ 4.5 จำนวนประชากรพื้นที่ศึกษา ในระดับชุมชน ปี พ.ศ. 2561

จำนวน	หมู่ที่	ชื่อชุมชน	หลังคาเรือน	จำนวนประชากร
1	5	ชุมชนหนองแสง 1	312	574
2	6	ชุมชนหนองแสง 2	247	474
3	11	ชุมชนวัดโกลาส 1	813	1,180
4	12	ชุมชนวัดโกลาส 2	748	1,121
5	16	ชุมชนวัดมหาธาตุ	274	560
6	21	ชุมชนน้อยใต้	400	816
รวม			2,767	4,725

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 2561

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษาคุณค่าและเอกลักษณ์ความเป็นชุมชน

ชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมาตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยา ด้วยลักษณะทางภูมิประเทศและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีความใกล้กับแม่น้ำโขง จึงมีความเหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐาน การค้า และบริการ ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณชุมชน ที่ปรากฏอย่างชัดเจนจะอยู่ในลักษณะรูปแบบของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย และบ้านเรือนที่ได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบฝรั่งเศสที่ก่อสร้างโดยช่างเวียดนาม

คุณค่าขององค์ประกอบทางกายภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชน โดยคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ (UNESCO, 2009: 8) ได้ให้ไว้ 1) สถานที่และการตั้งถิ่นฐานเกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม การประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชน 2) รูปทรงและการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพ เช่น วัสดุ การออกแบบ และที่ว่าง 3) การใช้งานและประโยชน์ใช้สอยลักษณะการใช้งานของโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการแบ่งพื้นที่ใช้สอย 4) คุณค่าเชิงนามธรรม การรับรู้ทางความรู้สึก กระบวนการของสังคมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ซึ่งใช้พิจารณาควบคู่ไปกับหลักเกณฑ์ที่ทางสำนักงานนโยบาย และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ปัจจัยในการระบุคุณค่าและเอกลักษณ์ของอาคาร บ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง และสภาพแวดล้อมของชุมชนเบื้องต้น คือ การจำแนกคุณค่าและรูปแบบของอาคาร สิ่งก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ของอาคาร และสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ได้มีเกณฑ์การพิจารณาคุณค่าความสำคัญ และกายภาพของความเป็นย่านชุมชนเก่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจากการสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชนในด้านมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีเกณฑ์ของความเป็นชุมชนเก่า ดังตารางที่ 5.1 5.2 และ 5.3 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านคุณค่าความสำคัญและกายภาพของความเป็นย่านชุมชนเก่า

4. ด้านคุณค่าความสำคัญและกายภาพของความเป็นย่านชุมชน

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์
ด้านคุณค่าและความสำคัญของย่านชุมชนเก่า	8. คุณค่าความสำคัญของย่านชุมชนเก่า	มี การดำรงอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นการภาพและไม่ใช้กายภาพโดยพิจารณาเป็นกายภาพ (Integrity) ในเชิงระบบองค์รวมสามารถอ้างอิงการดำรงอยู่ของมรดกวัฒนธรรมดังกล่าวได้ในชุมชนนั้นทั้งรูปแบบของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ / ตำนาน / เรื่องเล่า / ความทรงจำร่วมของคน
	9. ลักษณะเด่นทางโครงสร้างชุมชน (Develop Structure) ของย่านชุมชนเก่า	มี ลักษณะเฉพาะซึ่งแสดงอัตลักษณ์ของโครงสร้างชุมชนทั้งที่เป็นโครงสร้างทางกายภาพ (เช่น การจัดกลุ่มอาคาร เส้นทาง ถนน ตรอก/ซอย กำแพง – คูเมือง ลำน้ำหลัก ลาน ทำน้ำ สะพาน เป็นต้น) และไม่ใช้กายภาพ (เช่นโครงสร้างการจัดกลุ่มทางสังคม กลุ่มวัฒนธรรม คุ่มวัด เป็นต้น)
	10. รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่แสดงคุณค่าย่านชุมชนเก่า	มี รูปแบบของสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงคุณค่าของย่านชุมชนเก่าโดยอาจเป็นภาพ ตัวแทนของประเภทอาคาร ซึ่งแสดงออกถึงกิจกรรมและบทบาทที่มีต่อย่านชุมชนเก่า อาทิ เช่น บ้านพักอาศัย บ้านพักข้าราชการ เรือนร้านค้า วัด พระธาตุ ศูนย์กลางชุมชน พื้นที่ความเชื่อ อาคารราชการ เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวอาจมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม วัสดุ รูปทรง สี และองค์ประกอบต่างๆ

<p>11. องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางภูมิทัศน์</p>	<p>มี</p> <p>ลักษณะที่โดดเด่นและมีความสำคัญทางภูมิทัศน์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของย่านชุมชนเก่าทั้งในมิติของกายภาพ (เช่น ลาน กลุ่มต้นไม้ใหญ่ ทางน้ำ บ่อน้ำ) มิติทางทรัพยากรและแหล่งที่อยู่อาศัย (เช่น ป่าชุมชน พื้นที่ทำเกลือ พื้นที่ทำประมง) และมีมิติทางความเชื่อ (เช่น ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ป่าทางความเชื่อ)</p>
<p>12. องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางภูมิสัญลักษณ์ (Landmark)</p>	<p>มี</p> <p>องค์ประกอบชุมชนที่เป็นสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าของย่านชุมชนเก่า ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างขึ้นของมนุษย์ (เช่น หอคอย หอนาฬิกา สะพาน อาคารสำคัญ พระธาตุ แนวหรือกลุ่มต้นไม้) หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (เช่น ยอดหรือภูเขา กลุ่มต้นไม้ที่เป็นชื่อบ้านนามเมือง) ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ภูมิสัญลักษณ์เหล่านี้มักเป็นเครื่องจกจำสำหรับนักเดินทางในการค้นหาเส้นทางในอดีต</p>
<p>13. องค์ประกอบและลักษณะเด่นด้านมุมมอง</p>	<p>มี</p> <p>ลักษณะสำคัญด้านมุมมองที่สำคัญของย่านชุมชน (เช่น มุมมองสู่ศาสนสถาน หรือพื้นที่ทางความเชื่อ มุมมองสู่พื้นที่ภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้จดจำในการเดินทาง) หรือมุมมองที่แสดงออกถึงองค์รวมชุมชน (เช่น มุมมองที่มีต่อภูมิทัศน์หลังคา (Roofscape) กรอบภาพ เส้นขอบฟ้า)</p>
<p>14. เทคนิคและวัสดุในการก่อสร้าง</p>	<p>มี</p> <p>มีรูปแบบที่เป็นตัวแทนของเทคนิคหรือสกุลช่างที่มีความสำคัญต่อย่านชุมชนเก่า เช่น กลุ่มช่างชาวไทยเชื้อสายจีน เวียดนาม ลาว และช่างพื้นบ้าน เป็นต้น</p>

ตารางที่ 5.2 มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านการปรับตัวของย่านชุมชนเก่า

5. ด้านการปรับตัวของย่านชุมชนเก่า

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์
ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	8. องค์ประกอบและลักษณะเด่นทางกิจกรรมทางวัฒนธรรม (Intangible aspects)	มี การดำเนินการกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา ภาษา อาหาร เฉพาะถิ่น หรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนทั้งอาจมีกิจกรรมต่อเนื่องจากอดีต ผ่านการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปหรืออาจเป็นกิจกรรมที่สูญหายไปแต่ยังหลงเหลืออยู่ในความทรงจำร่วมกันของผู้คน
	9. สถานที่ในการดำรงกิจกรรมทางวัฒนธรรม	มี พื้นที่รองรับกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น พื้นที่ทรัพยากร พื้นที่แสดงออกทางวัฒนธรรม พื้นที่ค้าขาย พื้นที่พบปะ พื้นที่ทางความเชื่อ พื้นที่ทางตำนาน หรือแม้แต่พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม เป็นต้น
	10. ผู้สืบทอดทางวัฒนธรรมและความเชื่อ	มี “ คน ” ซึ่งเป็นเจ้าของและผู้สืบสานวัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่กายภาพนั้น ๆ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างฝีมือ ช่างตีเหล็ก ครู พระ คนทรง (นางเทียม) ผู้นำจิตวิญญาณ (เฒ่าจ้ำ หรือ ขะจ้ำ) คนเลี้ยงข้าว เป็นต้น
	11. ความหมายและความทรงจำของย่านชุมชนเก่า	มี การสร้าง ความหมายและความทรงจำผ่านภาพตัวแทนทั้งที่เป็นกายภาพ (เช่น ความทรงจำร่วมในการสร้างพระธาตุสำคัญ ความทรงจำต่อย่านชุมชน สถาปัตยกรรม หรือ

		พื้นที่ทางความเชื่อที่หายไป เป็นต้น) และที่ไม่ใช่กายภาพ (เช่น อาหารเฉพาะถิ่น วัฒนธรรม ภาษาที่สูญหายไป) ทั้งนี้เป็นประเด็นทางความทรงจำยังหมายรวมถึงความทรงจำของแต่ละรุ่นของคน (Generations) อีกด้วย
	12. กิจกรรมสนับสนุนชีวิตประจำวัน	มี กิจกรรมที่เกิดจากการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชน เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านตัดผม พื้นที่พักผ่อน พื้นที่เกี่ยวกับการสัญจร ทารถ ท่าเรือ อาคารราชการ โรงแรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ เช่น ถนนคนเดิน ถนนวัฒนธรรม ถนนอาหาร เป็นต้น
	13. การเปิดโอกาสในการใช้พื้นที่สาธารณะ (Public Accessibility)	มี การเปิดโอกาสให้ผู้คนได้ใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนได้อย่างทั่วถึง รวมไปถึงการเอื้อให้เกิดพื้นที่ / กิจกรรมของชุมชนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
	14. แสดงความเป็นตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย	มี อัตลักษณ์ของกลุ่มคนซึ่งแสดงออกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น กลุ่มญ้อ ฆ่า ส่วย ผู้ไท กระเลิง หรือกลุ่มคนไทยเชื้อสายเวียดนาม จีน ลาว กัมพูชา เป็นต้น ซึ่งในบางกรณีอาจมีการผสมผสานกันคนกลุ่มเดียวกัน

ตารางที่ 5.3 มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ด้านการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่า

6. ด้านการบริหารจัดการย่านชุมชนเก่า

ดัชนี	ตัวชี้วัด	เกณฑ์
ด้านความพร้อมของท้องถิ่นและชุมชน	8. การจัดทำแผนแม่บทพัฒนาและการอนุรักษ์ย่านชุมชนเก่า	มี การจัดทำแผนที่เป็นรูปแบบของแผนแม่บทในการอนุรักษ์และพัฒนาโดยไม่ใช้รูปแบบของแผนกิจกรรม แต่กระนั้นก็ตามอาจพัฒนาจากแผนกิจกรรมไปสู่การจัดทำแผนแม่บทในท้ายที่สุด โดยมีการบูรณาการแผนเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นต้น
	9. แผนงานทางด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม	มี แผนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรม วิถีของชุมชน รวมไปถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน โดยอาจจะอยู่ในแผนประจำปีหรือแผนพัฒนา 3 ปีของหน่วยงานท้องถิ่น
	10. การบูรณาการแผนและข้อมูลในท้องถิ่น	มี การจัดทำผังเมือง ผังชุมชนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การอนุรักษ์พื้นที่และที่ให้มีความสำคัญต่อคุณค่าของย่านชุมชนเก่า
	11. การจัดทำแผนป้องกันภัยพิบัติ / เสี่ยงภัย	มี การสำรวจ จัดทำทะเบียน จัดทำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของย่านชุมชนเก่าทั้งที่เป็นรูปแบบของกิจกรรม หรือการสรุปข้อมูลเป็นเอกสารที่สามารถอ้างอิงได้

	12. การจัดทำข้อมูลของย่านชุมชนเก่า	มี แผนการป้องกันความเสี่ยงและภัยคุกคามต่อการสูญสลายของคุณค่าของชุมชน อันตรายอันจะเกิดต่อพื้นที่มีคุณค่าสำคัญของย่านชุมชนเก่า ทั้งจากธรรมชาติและจาก มนุษย์ เช่น แผนป้องกันน้ำท่วม แผนป้องกันอัคคีภัย เป็นต้น
ด้านองค์กรบุคลากร และการ บริหารจัดการ	13. การจัดตั้งคณะกรรมการอนุกรรมการ เครือข่าย / กลุ่มอนุรักษ์ ฯลฯ	มี องค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้คนในชุมชนในรูปแบบทั้งที่เป็นทางการและไม่ เป็นทางการ รวมไปถึงการรวมตัวในรูปแบบเครือข่าย หรือกลุ่มอนุรักษ์
	14. ทุนและงบประมาณในการดำเนินการ อนุรักษ์	มี การวางแผนงบประมาณที่ยั่งยืนและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระ เช่น กองทุน หมุนเวียน (Funds) งบอุดหนุนหรือให้เปล่า (Grants) โดยอาจเป็นรูปแบบของการ จัดแผนงบประมาณประจำปีในช่วงแรก แต่ควรมีการพัฒนาไปสู่รูปแบบของกองทุน ด้วยการอนุรักษ์ต่อไป

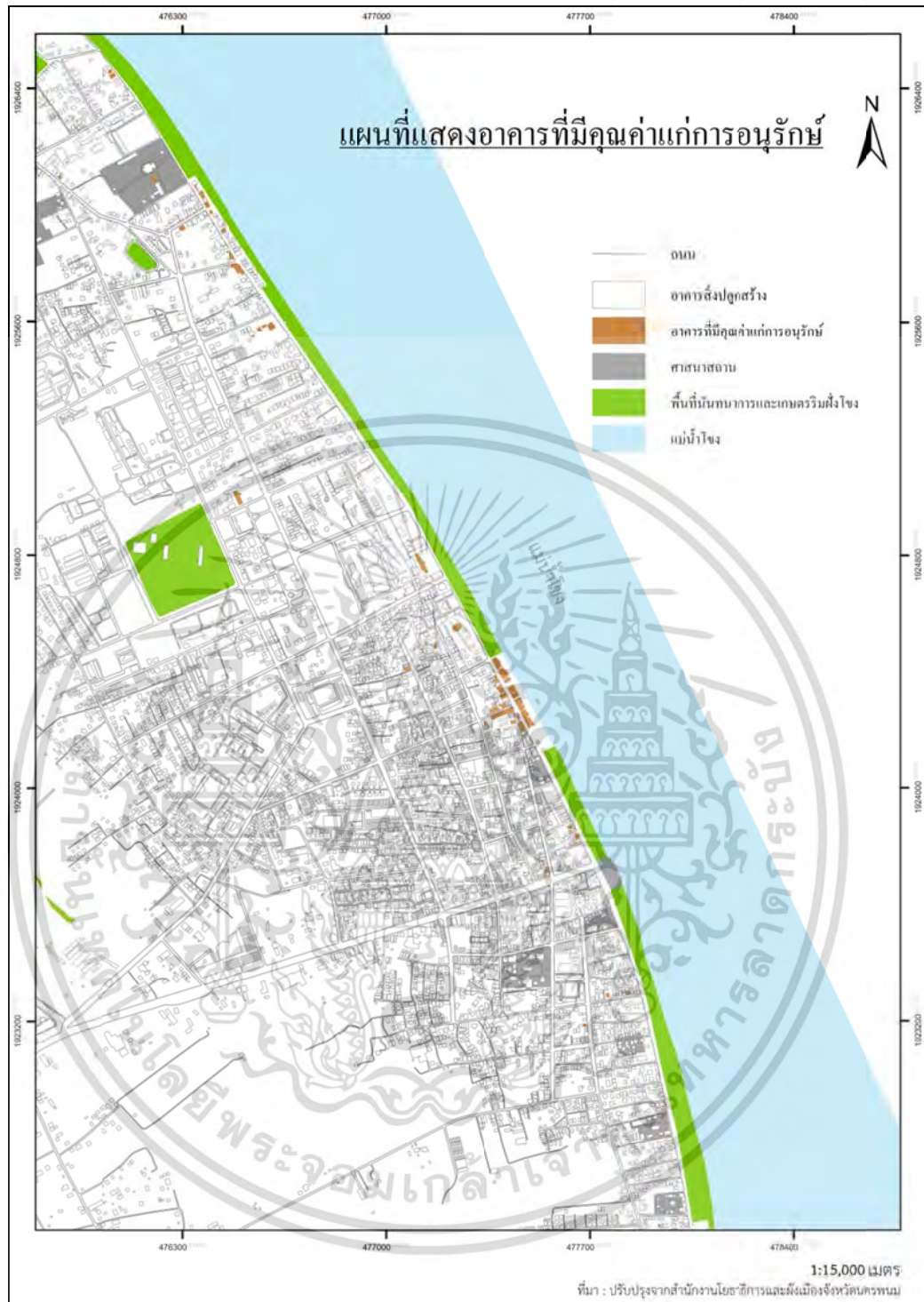
ที่มา : สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557

5.1 สภาพแวดล้อมและลักษณะของอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ต่อพื้นที่

ในการระบุคุณค่าขององค์ประกอบทางกายภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ต่อพื้นที่ และ 2) อาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่ที่ 5.1 แผนที่แสดงอาคารที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.1 สภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญทางคุณค่า และเอกลักษณ์ต่อพื้นที่

ชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาความสำคัญวิวัฒนาการการเจริญเติบโตของชุมชนเก่าริมโขง พบว่า ถนนสุนทรวิจิตร (บริเวณหอนาฬิกา) เป็นพื้นที่ที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความหนาแน่นของกิจกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่า และเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่ช่วยในการจดจำภาพลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ อนุสรณ์ชาวเวียดนามย้ายกลับปีตุลุมปี ที่เป็นหอนาฬิกา สร้างขึ้นโดยชาวเวียดนามในสมัยที่เข้ามาทำการอาศัยและย้ายกลับ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในการระลึกถึงน้ำใจไมตรีของชาวไทยในยุคนั้น และลานพญานาค ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่แสดงออกถึงความเชื่อ และความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตของผู้คนกับแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นจุดหมายตาสำคัญของชุมชนเก่าริมโขง

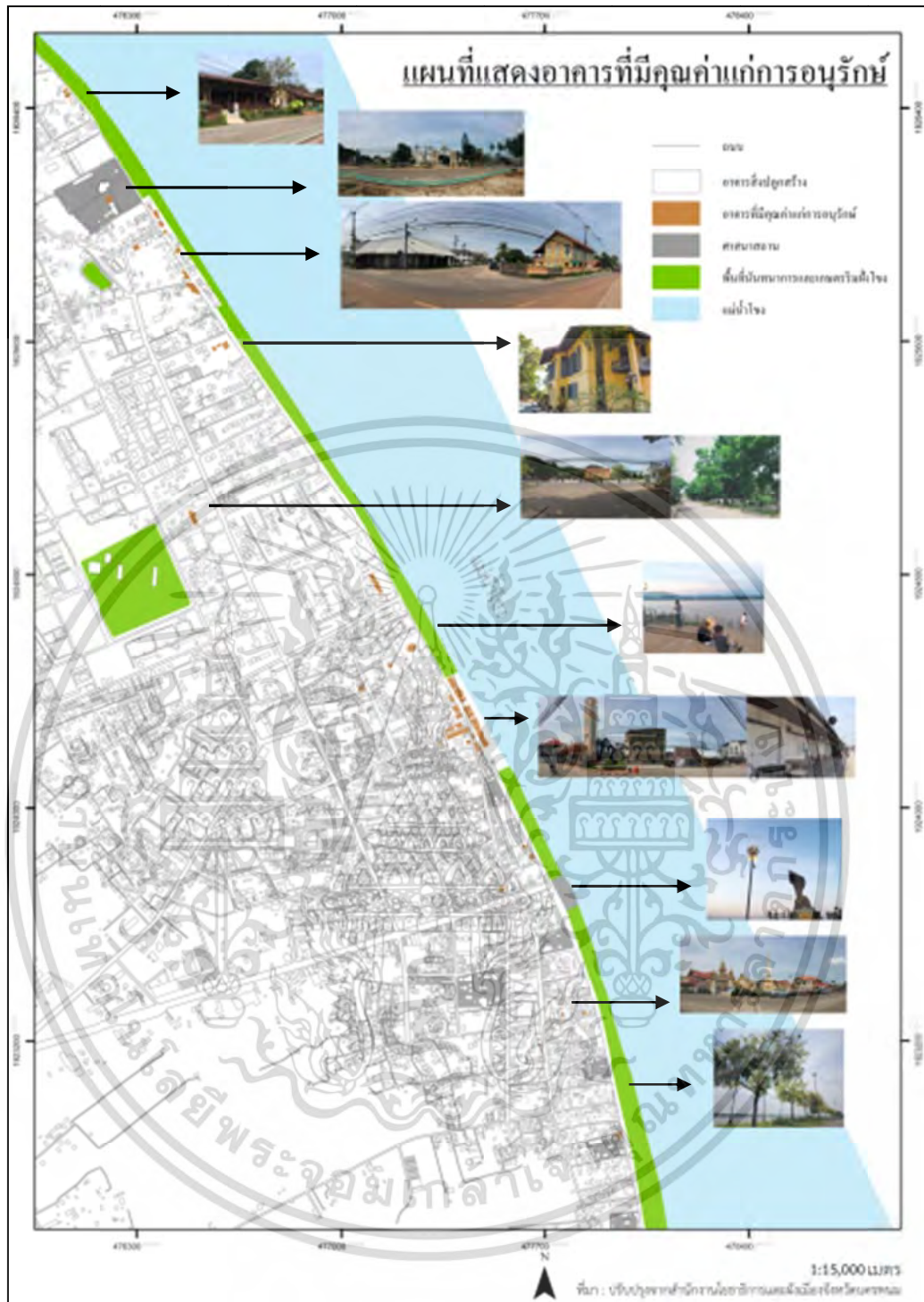
ปัจจุบันยังคงหลงเหลือให้ได้พบเห็น ได้แก่ พื้นที่เปิดโล่งบริเวณริมฝั่งโขง ใช้เป็นพื้นที่การแลกเปลี่ยนสินค้า ออกกำลังกาย พักผ่อนหย่อนใจ การใช้พื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมชีวิตประจำวันและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น รวมไปถึงเอกลักษณ์ทางด้านภูมิสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เนื่องจากพื้นที่ชุมชนอยู่บริเวณริมแม่น้ำโขง ด้วยลักษณะที่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำโขง พืชพรรณที่อยู่ในพื้นที่ปัจจุบันนั้นคงเหลืออยู่แต่ต้นไม้ที่มีอยู่เดิมตามริมแม่น้ำโขง ในฤดูน้ำลดผู้คนในชุมชนบางส่วนก็มีการทำปลูกผักสวนครัวบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงในพื้นที่ชุมชนได้มีการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำเป็นสวนสาธารณะต่างๆตลอดแนวริมแม่น้ำ ส่งผลเกิดภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงามภายในชุมชน พืชพรรณส่วนใหญ่เป็นต้นไม้ใหญ่ และต้นไม้พุ่มไม้ประดับที่ดูแลรักษาง่าย เช่น ต้นสัก ต้นมะฮอกกานี ต้นจามจุรี ต้นหางนกยูง และราชพฤกษ์ เป็นต้น ดังในรูปที่ 5.1 และ แผนที่ที่ 5.2

รูปที่ 5.1 แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง
จังหวัดนครพนม

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่ที่ 5.2 แผนที่แสดงอาคารที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.2 ลักษณะอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่า และเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

สถาปัตยกรรมท้องถิ่นของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มีความหลากหลายรูปแบบของอาคารสถาปัตยกรรมในชุมชน พบว่าเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ที่มีความเก่าแก่ เช่น อาคารก่ออิฐฉาบปูน 1 ชั้น, อาคารก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น, อาคารแถวไม้ 1 ชั้น, อาคารแถว คสล. ผสมไม้ 2 ชั้น, อาคารแถวก่ออิฐฉาบปูน 1 ชั้น, อาคารแถวก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น, และอาคารไม้ยกใต้ถุน 1 ชั้น เป็นต้น โดยจำแนกรูปแบบของสถาปัตยกรรม 3 รูปแบบ ได้แก่ สถาปัตยกรรมสไตล์โคโลเนียล อาคารแถวค้าขาย และอาคารพักอาศัย ดังนี้

1) สถาปัตยกรรมสไตล์โคโลเนียล (Colonial Style) แบบฝรั่งเศส ที่มีการผสมผสานรูปแบบของสถาปัตยกรรมอีสานกับแบบฝรั่งเศสได้อย่างสวยงามและลงตัว

รูปที่ 5.2 สถาปัตยกรรมสไตล์โคโลเนียล

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

2) อาคารแถวค้าขาย เป็นอาคารเรือนแถวแบบไทย - เวียดนาม ที่ได้รับอิทธิพลจากการย้ายถิ่นฐานและการค้าขายตั้งแต่อดีต มีลักษณะเป็นอาคารไม้ผสมก่ออิฐฉาบปูน มีความสูง 2 ชั้น ประตูและหน้าต่างมีลักษณะเป็นบานเฟี้ยม และแบบเหล็ก ชั้นบนเป็นระเบียงทางเดินด้านหน้าอาคาร

รูปที่ 5.3 อาคารแถวค้าขาย

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) อาคารพักอาศัย เป็นอาคารที่มีอายุเก่าแก่ มีคุณค่าและเอกลักษณ์ที่ยังคงมีการใช้งานอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการใช้ประโยชน์ของอาคารประเภทที่พักอาศัย และพาณิชย์กรรม อาคารมีความยาวประมาณ 3 – 4 ช่วงเสา ส่วนใหญ่เป็นประตูไม้ และบานเพี้ยม

รูปที่ 5.4 อาคารพักอาศัย

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

จากการสัมภาษณ์เจ้าบ้าน และประชาชนในชุมชนเก่าริมโขง ที่ใช้แบบสำรวจอาคารและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อสำรวจข้อมูลลักษณะทางกายภาพของอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน จำนวน 103 หน่วย เนื่องด้วยบริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม มีความหลากหลายของรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรม คุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนที่มีสถาปัตยกรรมของตัวอาคารที่มีความโดดเด่น สีอาคารมีสีสด และตัดกับสีของหน้าต่างที่มีความนิยมในอดีต ประตูและหน้าต่างทรงโค้ง ตามรูปแบบสถาปัตยกรรมโคโลเนียล ซึ่งมีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแบบตะวันตก บางอาคารมีประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน ที่มีความเป็นสัญลักษณ์ของเมืองที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติ ความเชื่อ ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น คนไทย คนญวน คนลาว คนจีน เป็นต้น

อาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง มีจำนวน 103 หน่วย ลักษณะอาคารที่เป็นห้องแถวที่สร้างด้วยอิฐและปูน ผนังของตัวอาคารมีไม้ผสม ด้านหน้าของตัวอาคารชั้นเดียว ด้านหลังเป็นอาคารสอง และสามชั้น หลังคาทรงจั่ว วัสดุผนังหลังคาเป็นกระเบื้องดินขอ หรือกระเบื้องดินเผา และสังกะสี บริเวณด้านหน้าของอาคารมีช่องทางเดินและเสาลอยด้านหน้าอาคารที่สามารถเดินเชื่อมต่อกับอาคารอื่นๆ รูปแบบบานประตูและหน้าต่างที่มีขนาดใหญ่ ที่มีลวดลายปูนปั้น บัวผนังที่บริเวณเหนือหน้าต่างและประตู ภายในบริเวณตัวอาคารและบริเวณบ้านมีที่โล่งภายในเพื่อการซักล้าง และระบายอากาศ อาคารจะมีจั่วครอบแบ่งออกเป็นสองตอน ช่วงหน้าและช่วงหลังที่เป็นพื้นที่ใช้สอยของชั้นที่สอง และชั้นที่สามที่อยู่ติดกับบริเวณปลูกสวนผักริมโขงของแต่ละครัวเรือน ดังในรูปที่ 5.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5.5 แสดงอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง
ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

5.3 การศึกษาจินตภาพของชุมชนต่อผู้คนในชุมชน

การศึกษาจิตภาพของชุมชนต่อผู้คนในชุมชน เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณภาพเชิงลักษณะของคุณค่าและจินตภาพของชุมชนเก่าริมโขง ที่ใช้ภาพประกอบเป็นตัวแทนลักษณะสำคัญของชุมชน ดังที่ Kevin Lynch ได้อธิบายทฤษฎีการรับรู้และการจดจำภาพลักษณ์ของเมืองว่า เมื่อผู้สังเกตอยู่ในสภาวะแวดล้อมใดๆ จะรับรู้ได้ถึงองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ และมากยิ่งขึ้นสามารถประกอบกับการเป็นโครงข่ายที่มีความชัดเจนก็ยิ่งจะทำให้รับรู้และจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น ส่งผลให้รู้สึกประทับใจในความงดงามของเมืองได้อย่างชัดเจน ที่ประกอบด้วย เส้นทาง ขอบเขต ย่าน ชุมทาง และภูมิสัญลักษณ์ โดยคำถามในส่วนนี้จะเป็นการให้ค่าคะแนนของระดับความสวยงาม ความเหมาะสม และจิตภาพของเมือง โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะทำการประเมินโดยการให้ค่าคะแนน (Rating) ในการประเมินทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ 1. ความชื่นชอบในภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง 2. ลักษณะภูมิทัศน์แสดงถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขง 3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชนเก่าริมโขง และ 4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความ เป็นเอกลักษณ์ของ

วิเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การประมวลผลและแปลความหมายที่ถูกต้องและแม่นยำ คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการหาค่าเฉลี่ย สัดส่วน อัตราส่วน โดยทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 350 ครั้วเรือน จากจำนวนครั้วเรือนทั้งหมดในชุมชน 2,767 หลังคาเรือน ได้กำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อน = 0.05 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ในการคำนวณ และให้คะแนนตามความชื่นชอบ คิดเป็นร้อยละของจำนวนที่ทำการสอบถาม แบ่งเป็น 10 ระดับคะแนน คือ 0 ถึง 10 ดังนี้

5.3.1 การศึกษาจิตภาพของชุมชนต่อผู้คนในชุมชน

1) ความชื่นชอบในภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง

บริเวณหอนาฬิกาอนุสรณ์ ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบในภูมิทัศน์ เป็นอันดับที่ 1 มีคะแนนร้อยละ 13.48 รองลงมาบริเวณอาคารเก่าบริเวณร้านจากรูวรรณ ถนนเฟื่องนคร มีคะแนน ร้อยละ 11.76 และ บริเวณจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมหลังเก่า มีคะแนนร้อยละ 11.54 ตามลำดับ เนื่องจากมีความเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่มีความโดดเด่น มีความงดงาม ที่แสดงถึงความสำคัญของอาคาร

2) ลักษณะภูมิทัศน์แสดงถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขง

บริเวณหอนาฬิกาอนุสรณ์ ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าเป็นภูมิทัศน์ที่แสดงถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขง เป็นอันดับที่ 1 มีคะแนนร้อยละ 13.29 รองลงมา บริเวณอาคารเก่าบริเวณร้านจากรูวรรณ ถนนเฟื่องนคร มีคะแนนร้อยละ 11.76 และ บริเวณจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมหลังเก่า มีคะแนนร้อยละ 11.41 ตามลำดับ เนื่องด้วยบริเวณดังกล่าวมีภูมิทัศน์ที่สามารถทำให้ผู้คนเกิดความทรงจำ และภาพที่เกิดขึ้นเป็นตัวแทนว่าภูมิทัศน์ดังกล่าวแสดงถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

3) ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชนเก่าริมโขง

บริเวณหอนาฬิกาอนุสรณ์ ผู้คนในชุมชน มีความคิดเห็นถึงความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชนเก่าริมโขง บริเวณอาคารเก่าบริเวณร้านจากรูวรรณ ถนนเฟื่องนครเป็นอันดับที่ 1 มีคะแนนร้อยละ 10.81 รองลงมา คือบริเวณจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมหลังเก่ามีคะแนนร้อยละ 11.75 และ บริเวณวัดมหาธาตุ มีคะแนนร้อยละ 11.40 ตามลำดับ เนื่องจากมีความคงอยู่ของอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อายุเก่าแก่ ที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ยังคงใช้งาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4) ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

บริเวณวัดมหาธาตุ ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นถึงความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง เป็นอันดับที่ 1 มีคะแนนร้อยละ 10.77 รองลงมาอาคารเก่าบริเวณร้านจากรูวรรณ ถนนเฟื่องนคร และจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมหลังเก่า มีคะแนนร้อยละ 10.76 และ บริเวณหอนาฬิกาอนุสรณ์ มีคะแนนร้อยละ 10.71 ตามลำดับ เนื่องด้วยบริเวณดังกล่าวมีความเหมาะสมกับของการใช้ประโยชน์ของอาคารกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่มีความเก่าแก่ และมีความคุณค่าในชุมชน เช่น จวนผู้ว่าราชการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จังหวัดนครพนมหลังเก่า ได้มีการใช้ประโยชน์ของอาคารเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมือง
นครพนม เป็นต้น ดังตารางที่ 5.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.4 จินตภาพของชุมชนต่อผู้คนในชุมชน

ชื่อสถานที่	รูปภาพ	ความชื่นชอบในภูมิทัศน์ และสภาพแวดล้อมของ ชุมชนเก่าริมโขง (ร้อยละ)	ลักษณะภูมิทัศน์แสดงถึง ความเป็นชุมชนเก่าริม โขง (ร้อยละ)	ความเหมาะสมกับ ประวัติศาสตร์ของชุมชน เก่าริมโขง (ร้อยละ)	ความเหมาะสมของการ ใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ ของชุมชนเก่าริมโขง (ร้อยละ)
ภาพที่ 1 บ้านเก่าบริเวณชุมชน หนองแสง		8.43	8.72	9.48	9.46
ภาพที่ 2 วัดนักบุญอันนา ชุมชนหนองแสง		10.88	10.53	10.91	10.56
ภาพที่ 3 บริเวณสามแยกถนนภูเขา ถวายเป็นชุมชนหนองแสง		10.73	10.49	10.80	10.61

ภาพที่ 4 จวนผู้ว่าราชการจังหวัด นครพนมหลังเก่า		11.54	11.41	11.46	10.77
ภาพที่ 5 บริเวณหอนาฬิกาอนุสรณ์		13.48	13.29	12.78	10.63
ภาพที่ 6 อาคารเก่าบริเวณร้านจรรู วรรณ ถนนเฟื่องนคร		11.76	11.76	11.74	10.81
ภาพที่ 7 ต้นมะฮอกกานี ข้างศาลากลางจังหวัด นครพนม		6.22	6.05	5.99	8.06
ภาพที่ 8 ลานริมโขง บริเวณเขื่อน หน้าเมือง		8.91	9.13	8.24	9.08
ภาพที่ 9 หอสมุดจังหวัดนครพนม		8.71	8.72	8.29	9.30
ภาพที่ 10 บริเวณวัดมหาธาตุ		9.34	9.90	10.31	10.73

5.3.2 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มาจากความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 คำถาม ได้แก่

- 1) ท่านคิดว่าเอกลักษณ์หรือสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขงคืออะไร
- 2) ท่านคิดว่าองค์ประกอบใดที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
- 3) ท่านคิดว่าองค์ประกอบ และการใช้ประโยชน์ของอาคารแบบใดที่มีความขัดแย้งต่อคุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง
- 4) ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากหรือน้อยเพียงใด สิ่งใดบ้างที่มีความเปลี่ยนแปลงและยังคงอยู่
- 5) ท่านคิดว่าชุมชนเก่าริมโขง ควรได้รับอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสนับสนุนอย่างไรบ้าง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว พบว่า ความเป็นเอกลักษณ์หรือสิ่งที่บ่งบอกความเป็นชุมชนเก่าริมโขง ส่วนมากจะอยู่ในรูปแบบของอาคารและสิ่งก่อสร้างภายในชุมชน ที่มีรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่สวยงาม โดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในบริเวณลุ่มน้ำโขง และมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ ศาลาแดง หอนาฬิกา อาคารก่ออิฐฉาบปูน 1 และ 2 ชั้น, อาคารแถวไม้ อาคารไม้ยกใต้ถุนสูง เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ของอาคารในบริเวณหอนาฬิกาอนุสรณ์ยังคงมีความขัดแย้งต่อคุณค่าอาคารให้เห็น เนื่องจากเป็นอาคารที่คุณค่าและเอกลักษณ์บางแห่งปรับปรุงอาคารเป็นสถานบันเทิง เพื่อตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยว

สภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง มีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เนื่องจากการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาพื้นที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม เช่น การสร้างอัมพรรย์ริมฝั่งแม่น้ำโขง ลานพญานาค และทางจักรยานที่มีความเชื่อมโยงระหว่างทางเดินเท้าและทางจักรยาน แต่ในขณะเดียวกันที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและองค์ประกอบของเมืองนั้น ยังคงหลงเหลือซึ่งรูปแบบวิถีชีวิต และลักษณะของการใช้ประโยชน์ของอาคาร ที่ยังคงมีการค้าขายในรูปแบบที่คล้ายกับในอดีต

ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรสนับสนุนในเรื่องการวางแผน นโยบาย ในการพัฒนา ทำนุ บำรุง รักษา อาคารที่พักอาศัย รวมไปถึงสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน ให้มีความคงอยู่ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนในการใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ให้มีความยั่งยืน

5.4 การศึกษานโยบายและแผนดำเนินการอนุรักษ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชน

การขับเคลื่อนแนวคิดนครพนมเมืองน่าอยู่ เป็นนโยบายการพัฒนาจังหวัดนครพนม พ.ศ. 2557 - 2560 ฉบับทบทวนใหม่ (รอบปี 2560) เป็นการขับเคลื่อนแนวคิดนครพนมเมืองน่าอยู่ ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ที่มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและหลากหลาย โดยเฉพาะ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวของ สปป.ลาว เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการด้านการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่าง 3 ประเทศ (ไทย ลาว เวียดนาม) และเชื่อมโยงสู่จีนตอนใต้ และจีนตะวันออก จังหวัดนครพนมได้ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำโขงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้จังหวัดนครพนม เป็นเมืองศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวแห่งอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เมืองพักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุ โดยได้ดำเนินการโครงการที่สำคัญ ดังนี้ 1) ก่อสร้างเขื่อนและอ้อมจันทรมิมน้ำโขงความยาวรวม 3,460 เมตร ซึ่งเป็นอ้อมจันทรมิมน้ำโขงที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ซึ่งมีแนวเขื่อนและอ้อมจันทรมิมน้ำโขง 2) ก่อสร้างเส้นทางจักรยานเลียบริมแม่น้ำโขง เพื่อสร้างโครงข่ายการเดินทางเลียบริมแม่น้ำโขง ที่เกิดประโยชน์ทั้งด้านการคมนาคม และด้านคุณภาพชีวิต จากการใช้สิ่งแวดล้อมภายในของชุมชนที่มีความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยว ระหว่าง วิถีชีวิตชุมชน สถาปัตยกรรม พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ศาสนาสถาน และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

รูปที่ 5.6 แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน (องค์พัฒนาศรีสัตนาคราช)

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 5.7 แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน (ถนนคนเดิน)

ที่มา: สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5.8 แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชน (เส้นทางจักรยานริมแม่น้ำโขง)

ที่มา: สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครพนม

ในแผนพัฒนาจังหวัดนครพนม ปี 2561 – 2564 (รอบปี พ.ศ. 2562) มีนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ยกย่องได้ของประชาชนผ่านกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัด โดยการนำโมเดลไทยแลนด์ 4.0 มาช่วยพัฒนาด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเพณี ศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยมุ่งประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารจัดการและบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงในประเทศ และต่างประเทศ ผนวกกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงให้เป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง พัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่ริมโขง หรือเมืองคลาสสิกริมโขง (Classic city) เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยเฉพาะองค์พระธาตุพนม การส่งเสริมงานประเพณีไหลเรือไฟ วัฒนธรรมชนเผ่า 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ การจัดทำเส้นทางไหว้พระธาตุประจำวันเกิด และยกระดับพัฒนาวัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ให้เป็นจุดหมายตาของเมือง โดยการก่อสร้างองค์พญาศรีสัตตนาคราช และการก่อสร้างเส้นทางจักรยานริมแม่น้ำโขงที่ยาวที่สุดในประเทศไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนพัฒนาสี่ปีของเทศบาลเมืองนครพนม ในปี พ.ศ. พ.ศ. 2561-2564 มีวิสัยทัศน์ “ชุมชนน่าอยู่ คู่สังคมเอื้ออาทร เมืองนครพนมพัฒนา สู่ประชาคมอาเซียน” และมีนโยบายที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาด้านสังคมชุมชน และการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่มีเป้าประสงค์ ให้เมืองนครพนมเป็นเมืองน่าอยู่คงเอกลักษณ์และคุณค่าของเมืองสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของเมือง และความเป็นเมืองน่าอยู่ วิถีชีวิต คุณค่าในการอนุรักษ์ชุมชน และสนับสนุนบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำโขง ไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพที่สวยงาม กฎ ระเบียบ หรือประกาศเป็นพื้นที่ที่ห้ามไม่ให้เกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้น กำหนดความสูงของอาคาร การตัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้ประโยชน์อาคาร และกำหนดกิจการที่ไม่ส่งเสริมต่ออบายมุขในพื้นที่ โดยมีการปรับปรุงถนน เพื่อรองรับท่องเที่ยว และปรับปรุงพื้นที่ที่ต้องอนุรักษ์ ส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงนิเวศเชิงวัฒนธรรม และประเพณีชนเผ่าพื้นเมือง โดยพระราชบัญญัติ เทศบาล ฉบับที่ 5 (2556) ตามเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 โดยได้กำหนดบริเวณที่ 1 และบริเวณที่ 2 ห้ามบุคคลใดก่อสร้างอาคาร พาณิชยกรรมประเภทการค้าปลีกค้าส่ง ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2 แห่งกฎกระทรวงกำหนดบริเวณ ห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท พื้นที่ตำบล อาจสามารถ ตำบลหนองแสง ตำบลในเมือง และตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2547

ในด้านการวางผังเมืองและพื้นที่เพื่อรองรับแนวทางการพัฒนาจังหวัดนครพนม แบ่งออกเป็น 2 เขต ได้แก่

1) เขตเมืองเก่า ให้เป็นเมืองน่าอยู่ จะต้องอนุรักษ์พื้นที่ริมแม่น้ำโขงไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากมีภูมิทัศน์และทัศนียภาพที่สวยงาม และอาจต้องออกกฎ ระเบียบ หรือประกาศเป็นพื้นที่ที่ ห้ามไม่ให้เกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้น มีการกำหนดความสูงของอาคาร และกำหนดกิจการที่ไม่ส่งเสริมต่อ อบายมุขในพื้นที่ โดยให้มีการปรับปรุงถนนเพื่อรองรับรถบัสท่องเที่ยว การทำเส้นทางจักรยาน และการนำสายไฟฟ้าลงใต้ดินทั้งนี้ หากผังเมืองมีความชัดเจนแล้ว อาจของงบประมาณและความ ร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาล การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อช่วยในการดำเนินการซึ่ง ในอนาคตอาจดำเนินการขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกได้ พื้นที่ชายแดนริมฝั่งโขงโดยเฉพาะตั้งแต่ใน เขตเทศบาลเมืองนครพนมถึงเทศบาลตำบลธาตุพนม เป็นพื้นที่ที่ต้องอนุรักษ์ ส่งเสริมให้เป็นเมือง ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ / เชิงนิเวศ / เชิงวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่า เมืองเส้นทางจักรยานริมฝั่งโขง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากอำเภอเมืองนครพนม - อำเภอธาตุพนม การปรับภูมิทัศน์ให้สวยงามทุกมุมมองทั้งมองจากน้ำโขง มายังฝั่งจังหวัดนครพนมและมองจากจังหวัดนครพนมออกนอกฝั่งแม่น้ำโขง รวมตลอดถึงการเดินทาง ตลอดเกาะเรียบแนวริมโขงจังหวัดนครพนมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามชุมชนริมโขงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

2) เขตเมืองใหม่ เป็นการกำหนดพื้นที่ฝั่งเมืองเชื่อมโยงสนามบินนครพนมถึง สะพานมิตรภาพ 3 นครพนม - คำม่วน ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งสำนักงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนครพนม ศูนย์ขนส่งชายแดน ศูนย์โลจิสติกส์ โดยจะต้องมีการกำหนดพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาการค้าและการลงทุน และจะต้องมีการสร้างระบบโลจิสติกส์เพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม เช่น พื้นที่ใกล้กับสะพานมิตรภาพแห่งที่ 3 หรือพื้นที่ใกล้กับเขตพัฒนารถไฟทางคู่ เป็นต้น และสามารถเชื่อมโยงกับเขตเมืองเก่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การวางผังพื้นที่เฉพาะบริเวณเชิงสะพานฯ ควรต้องกำหนดให้เป็นพื้นที่เมืองที่รักษาทัศนียภาพที่สวยงามของริมแม่น้ำโขง โดยกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและลักษณะอาคารที่เหมาะสม ดังรูปที่ 5.9

รูปที่ 5.9 แสดงแผนที่ท้ายเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงอาคารบางชนิด หรือบางประเภทในเขตพื้นที่ บางส่วนในเขตเทศบาลเมืองนครพนม พ.ศ. 2556 ฉบับที่ 2

ที่มา: สำนักเทศบาลเมืองนครพนม

นโยบายในการพัฒนาจังหวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีความเป็นเมืองแห่งการพักผ่อน โดยมีการจัดทำเส้นทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานริมแม่น้ำโขง เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ใช้กิจกรรมในพื้นที่เพื่อนันทนาการและออกกำลังกายตามแนวแม่น้ำโขง โดยใช้ระบบโครงสร้างทางจักรยานในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนเก่าริมโขงและพื้นที่เมืองนครพนม

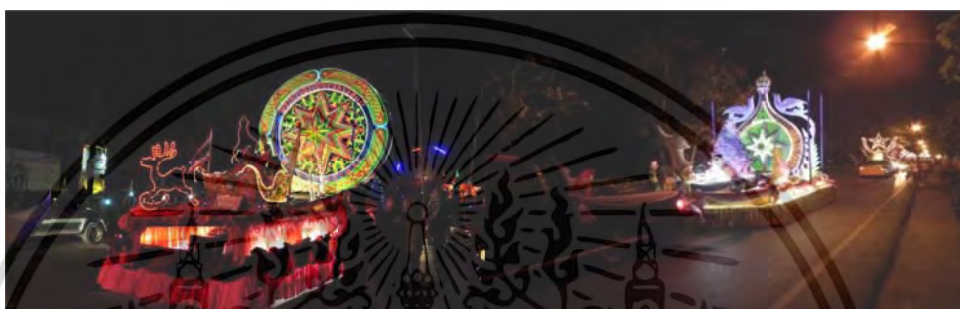
การท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม และเทศบาลเมืองนครพนม มีนโยบาย ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของจังหวัดนครพนม และชุมชนเก่าริมโขง มีประเพณีที่มีความคล้ายคลึงกับพื้นที่อื่นๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ประเพณีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ แต่ก็มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีความเก่าแก่ และการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีแข่งเรือยาว และประเพณีแห่ดาวในวันคริสต์มาส ประเพณีแห่เทียนออกพรรษา และประเพณีสงกรานต์ ที่มีการจัดกิจกรรมบริเวณพื้นที่ชุมชนเก่าริมโขง ในทุกๆปี ดังรูป 5.10 และ 5.11

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5.10 ประเพณีไหลเรือไฟ

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

รูปที่ 5.11 ประเพณีแห่ดาว

ที่มา: <http://www.nkp2day.com>

ถนนคนเดินนครพนม และลานกิจกรรมจุดชมทัศนียภาพ เกิดขึ้นจากเทศบาลเมืองนครพนม จัดโครงการขึ้น เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2554 ณ บริเวณชุมชนย่านหอนาฬิกา ริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ได้รับ วัฒนธรรมจากจีน ฝรั่งเศส และเวียดนาม มีหอนาฬิกาเวียดนามอนุสรณ์ที่ ชาวเวียดนามสร้างไว้เป็นอนุสรณ์ก่อนเดินทางกลับมาตุภูมิ (ประเทศเวียดนาม) เมื่อปี พ.ศ. 2503 และในบริเวณชุมชนดังกล่าวนี้ยังคงปรากฏ “บ้านริมโขง” ที่เก่าแก่เกือบ 100 ปี ให้คนรุ่นหลังได้มา เห็นวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนมในอดีต

ในปัจจุบันเทศบาลเมืองนครพนมได้เห็นความสำคัญของชุมชนย่านหอนาฬิกาที่เคย เจริญรุ่งเรืองในอดีต จึงได้จัดโครงการถนนคนเดินขึ้น และได้มีนโยบายเวนคืนที่ดินบริเวณร้านค้า ริมแม่น้ำโขงภายในชุมชนบางส่วน ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างอาคาร เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนมให้ กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้ ประชาชนในจังหวัด และอำเภอใกล้เคียงและสินค้าที่จำหน่ายในตลาด มีความหลากหลาย ทั้งผัก ผลไม้ตามฤดูกาล สินค้า OTOP อาหาร ขนมพื้นบ้านที่มี รสชาติดี ของฝาก เสื้อผ้า ผ้าพื้นเมือง กระเป๋า และของที่ระลึก ถนนคนเดินในเมืองเล็ก ๆ อย่างนครพนม มีความอบอุ่น เรียบง่าย

เป็นกันเอง โดยจัดขึ้น เป็นประจำ ทุกวัน ศุกร์ – เสาร์ และอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 17.00 – 22.00 น. เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่ออยู่ภายใต้เงื่อนไขของเว็บไซต์นี้ ไม่สามารถนำเนื้อหาไปใช้ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต หากมีข้อสงสัยหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อฝ่ายประชาสัมพันธ์ โทร. 090-000-0000

ดั่งรูปที่ 5.12

รูปที่ 5.12 ถนนคนเดิน อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน พบว่า ในปัจจุบันได้มีนโยบายในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ได้แก่

ตารางที่ 5.2 แสดงโครงการในการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โครงการในการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
โครงการเมือง Classic City ริมน้ำโขงนครพนม	
ปรับปรุงภูมิทัศน์ตรอก ซอก ซอย ย่านหอนาฬิกา วัดโอกาส วัดโพธิ์ศรี วัดมหาธาตุ วัดกลาง และวัดอินแปลง ให้มีลักษณะเป็นเมือง Classic City ที่เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
รายละเอียดโครงการ	ก่อสร้างทางเท้าปรับปรุงถนน (เส้นหลังวัด) ตรอก ซอย (ถนนสุนทรวิจิตร) และไฟฟ้าส่องสว่าง จากหอนาฬิกา ถึงวัดอินทร์แปลง
	จัดสร้างภาพ 3 มิติ และโครงการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน
	เชิญศิลปินต่างชาติและในประเทศที่มีชื่อเสียงมาฝากผลงานภาพตามอาคาร และบ้านเก่าริมโขง
โครงการปรับปรุงระบบจำหน่ายไฟฟ้าเป็นสายเคเบิลใต้ดิน ถนนสุนทรวิจิตร อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม	
อยู่ในช่วงขอร้งงบประมาณ ปี 2559 แต่ยังไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณาจะดำเนินการบริเวณถนนสุนทรวิจิตร จากจุดแยกหอนาฬิกาถึงซอยอดุลยทาน ระยะทางประมาณ 1,400 เมตร ปัจจุบันออกแบบเสร็จแล้ว	
โครงการปรับปรุงผิวจราจรแอสฟัลติกคอนกรีต ถนนสุนทรวิจิตร อำเภอเมืองนครพนม	
รายละเอียดโครงการ	ก่อสร้างปรับปรุงผิวจราจรแอสฟัลติกคอนกรีต ขนาดกว้าง 3.70 เมตร ระยะทาง 4,723 เมตร หนา 0.15 เมตร พื้นที่ไม่น้อยกว่า 48,494 ตารางเมตร
	ตีเส้นจราจรสีเหลือง – ขาว กว้าง 0.10 เมตร รวมพื้นที่ 1,147 ตารางเมตร

	ติดตั้งเสาไฟกระพริบพลังแสงอาทิตย์หลอด LED ขนาดโคม 300 มิลลิเมตร 10W จำนวนไม่น้อยกว่า 83 ชุด
โครงการเวนคืนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างริมฝั่งโขง เพื่อปรับปรุงทัศนียภาพส่งเสริมการท่องเที่ยว	
รายละเอียดโครงการ	เนื้อที่รวมทั้ง 2 พื้นที่ มีพื้นที่ประมาณ 56 ไร่ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 40 ล้านบาท
	สิ่งปลูกสร้างทั้ง 2 พื้นที่ จำนวน 59 แปลง คิดเป็นมูลค่าสิ่งปลูกสร้างประมาณ 40 ล้านบาท
โครงการส่งเสริมสุขภาพท่องเที่ยวเลาะเลียบบโขง เพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน	
รายละเอียดโครงการ	จัดการแข่งขันจักรยานเลาะเลียบบโขง
	การปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพ
	กิจกรรมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ไทย - ลาว - เวียดนาม
โครงการในการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ต่อ)	
โครงการ ถนนคนเดิน เชียงวัฒนธรรม	
รายละเอียดโครงการ	เพื่อรวบรวมภาพถ่ายเก่าที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของคนนครพนม
	เพื่อนุรักษ์ จัดทำข้อมูลประวัติศาสตร์ในอดีต ให้ผู้คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้
	เพื่อให้ประชาชน ชุมชน ที่อาศัยอยู่บริเวณถนนสุนทรวิจิตรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของคนที่นี่อยู่ริมน้ำโขงให้กับประชาชน และนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้

บทที่ 6

ผลการศึกษา

6.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการการเจริญเติบโต บทบาท ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนกับสภาพแวดล้อมในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า เมืองนครพนมเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมาตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยา ด้วยลักษณะทางภูมิประเทศและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีความใกล้กับแม่น้ำโขง จึงมีความเหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตของผู้คน ด้วยการเปลี่ยนแปลงการปกครองของอาณาจักรไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้เมืองนครพนมมีความหลากหลายทางด้านสังคม และวัฒนธรรมจากผู้คนที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่และลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่เหมาะสมสำหรับการค้า และบริการ จึงทำให้บริเวณเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม กลายเป็นศูนย์กลางทางการบริหารจัดการ และการค้าและบริการขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดของจังหวัดนครพนม ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว แต่ความเป็นชุมชนเก่าก็ยังมีคงอยู่ เนื่องจากชุมชนเก่าริมโขงส่วนใหญ่ผู้คนที่อาศัยอยู่จะมีเชื้อชาติ ลาว เวียดนาม จีน และไทย ซึ่งลักษณะเด่นของผู้คนในชุมชนนี้จะมีระบบสังคมแบบเครือญาติ มีความรู้จักสนิทชิดเชื้อกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังคงมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการค้าและบริการที่อยู่ในรูปแบบที่คล้ายลักษณะเดิมตั้งแต่ในอดีต และมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับสภาพแวดล้อมภายในชุมชน เช่น แม่น้ำโขง พื้นที่ว่าง และวัดหรือศาสนสถานที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

โดยลักษณะของความสัมพันธ์จะเกี่ยวเนื่องกับรูปแบบทางกายภาพของพื้นที่ จากการศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองนครพนมสามารถแบ่งแยกตามสัมพันธ์ได้ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำโขง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนและพื้นที่ว่าง 3) ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนกับวัด และศาสนสถาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิด Herry L. Gamham ที่ได้กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่หรือลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่มีเอกลักษณ์ โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของชุมชน หน้าที่และลักษณะของชุมชนก็มักจะมีความเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง

รวมไปถึงวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างไม่มีทางกลับมาเป็นแบบที่ผ่านมาได้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ผ่านการอนุมัติจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หากมีการนำออกไปใช้โดยไม่ผ่านการอนุมัติจากเจ้าของลิขสิทธิ์ อาจทำให้ข้อมูลผิดพลาดได้

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม บริเวณเขตเทศบาลเมืองนครพนม ถือได้ว่ามีศักยภาพในด้าน การค้าและบริการเป็นอย่างมาก ทั้งด้านทำเลที่ตั้งบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการของจังหวัด หน่วยงานราชการ รวมไปถึงด้านการค้าและบริการ อีกทั้งการเข้ามาลงทุนของผู้ประกอบการบริเวณริมฝั่งโขง เพื่อรองรับต่อการขยายตัวทางด้าน เศรษฐกิจ ส่งผลให้ศักยภาพด้านเศรษฐกิจบริเวณดังกล่าวอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้ประชากรในพื้นที่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และรับราชการ โดยที่ประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นกลุ่ม น้อยที่สุด เนื่องจากเขตเทศบาลเมืองนครพนม มีลักษณะที่เป็นเนินสูง และที่ราบริมฝั่งแม่น้ำโขง นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งอยู่ตรงข้ามเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว ทำให้ในพื้นที่ชุมชนมีการ ค้าขายชายแดนเกิดขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีเงินเก็บออม และแหล่งรายได้ของประชากรในพื้นที่ การศึกษาแล้ว พบว่า แหล่งรายได้หลักของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมากจากอาชีพหลัก รายได้อื่นๆ และอาชีพรอง ตามลำดับ

เมืองนครพนมได้มีการพัฒนาเป็นเมืองการค้าชายแดนและเมืองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงประวัติศาสตร์ จะสังเกตเห็นว่า ชุมชนเก่าริมโขง สภาพแวดล้อม และพื้นที่ต่อเนื่อง มีเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการกระตุ้น เศรษฐกิจทางการท่องเที่ยว จากการได้เปรียบในเรื่องทำเลการค้าขาย การบริการการท่องเที่ยว ทำให้ตัวชุมชนเก่าริมโขงเป็นที่ตั้งของจุดผ่านแดนถาวรที่สะดวก โดยมีฝั่งตรงข้ามเป็นแขวงคำม่วน ของประเทศลาว ขณะเดียวกันเมืองนครพนมยังเป็นเมืองท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม เมืองท่องเที่ยว ชายแดนที่อยู่ในทำเลการท่องเที่ยวระหว่างประเทศลาว และประเทศเวียดนาม ทำให้ในแต่ละปีเมือง นครพนมมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และการให้บริการต่างๆ ในเมืองนครพนมมีโอกาส ขยายตัวเติบโตมากขึ้น

6.2 คุณค่าขององค์ประกอบทางกายภาพและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชนเก่าริม โขง

จากการศึกษาประวัติ บทบาท และความสัมพันธ์ของพื้นที่ศึกษา ในบทที่ 4 และบทที่ 5 คุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และการประเมินจิตภาพ ของผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่า พื้นที่ศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Harry L. Garnham (1985) ได้กล่าวว่า ลักษณะเฉพาะของชุมชนที่ทำให้คนท้องถิ่นและผู้มาเยือนได้รับรู้ถึงวิถีชีวิตและแบบแผนชีวิตของชาวเมืองนั้นๆ ได้หรือการแสดงออกซึ่งจิตวิญญาณของสถานอันเป็นลักษณะเฉพาะ (Identity) ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากบริเวณชุมชนมีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ด้วยความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และเป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลที่ส่งต่อมาถึงปัจจุบันในหลายๆรูปแบบ เช่น ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สถาปัตยกรรมต่างๆ รวมถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในชุมชน และพื้นที่ต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคนชุมชนกับพื้นที่โล่ง ความสัมพันธ์ระหว่างคนชุมชนกับแม่น้ำโขง และความสัมพันธ์ระหว่างคนชุมชนกับศาสนาสถาน

รูปที่ 6.1 แสดงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

ชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นย่านชุมชนเก่าที่มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม และสภาพแวดล้อมภายในชุมชน เช่น ความสำคัญของพื้นที่ทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ของชุมชน และวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน อันเนื่องมาจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สอบถาม และสัมภาษณ์ พบว่า บริเวณชุมชนเก่าริมโขงมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของเมืองนครพนม เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ เดิมมีการตั้งถิ่นของชาวเวียดนาม ทั้งในลักษณะเข้ามาเพื่อการค้าขาย และอยู่อาศัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่งผลให้รูปแบบของสถาปัตยกรรม และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมฝรั่งเศส ผสมกับสถาปัตยกรรมจีน และอาคารทรงโคโลเนียลในยุคล่าอาณานิคม ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของอาคาร ที่อยู่อาศัยผสมกับร้านค้าริมโขง

อาคารที่คุณค่าแก่การอนุรักษ์ และมีรูปแบบที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก มีจำนวนทั้งหมด 103 หน่วย ลักษณะอาคารที่เป็นห้องแถวที่สร้างด้วยอิฐและปูน ผนังของตัวอาคารมีไม้ผสม ด้านหน้าของตัวอาคารชั้นเดียว ด้านหลังเป็นอาคารสองและสามชั้น หลังคาทรงจั่ว วัสดุผนังหลังคาเป็นกระเบื้อง ดินขอ หรือกระเบื้องดินเผา และสังกะสี ด้านในมีลักษณะโถงเพื่อการซักล้าง และระบายอากาศ บริเวณด้านหน้าของอาคารมีช่องทางเดิน และเสาลอยด้านหน้าอาคารสามารถเดินเชื่อมต่อกับอาคารอื่นๆ

รูปที่ 6.2 แสดงอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง
ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3 ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ชุมชนเก่าริมโขง มีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานและมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำโขง มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม และภูมิทัศน์ที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ที่น่าจดจำ ที่สามารถรองรับกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการค้าและบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจะมีการใช้พื้นที่ที่หนาแน่นในช่วงเวลาเช้า (05.30 น.–7.30น.) และเย็น (17.00 น.–19.00 น.) บริเวณลานกลางแจ้งริมแม่น้ำโขง และบริเวณถนนสุนทรวิจิตร ซึ่งมีความโดดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด

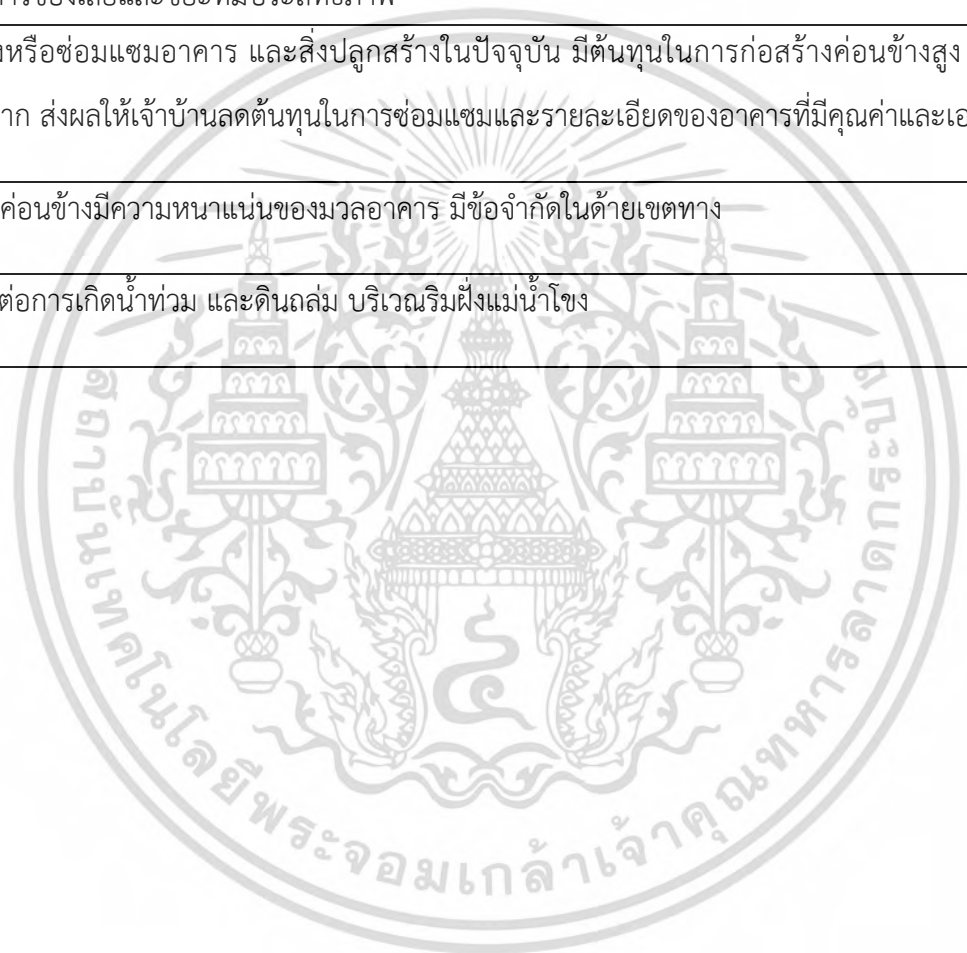
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.1 ศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัด ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 6.2 แสดงศักยภาพ สภาพปัญหา และข้อจำกัด ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

หัวข้อ	รายละเอียด
ศักยภาพ	ต้นทุนในรูปแบบสถาปัตยกรรมสไตล์โคโลเนียลแบบฝรั่งเศส ที่มีความผสมผสานสถาปัตยกรรมไทยอีสานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
	มีสภาพแวดล้อมของชุมชน และทัศนียภาพที่มีความสวยงาม เป็นจุดถ่ายรูปและแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครพนม
	หน่วยงานภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ชุมชนเก่าริมโขง ให้เป็นเมือง Classic City และจัดโครงการ ถนนคนเดิน ในทุกๆ สัปดาห์ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน
	มีเส้นทางจักรยานเลียบบำแม่น้ำโขง เพื่อส่งเสริมสุขภาพ และการท่องเที่ยวที่มีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน
ปัญหา	การใช้ประโยชน์ของอาคารบางอาคาร มีความค่อนข้างขัดแย้งกับคุณค่าและเอกลักษณ์ของอาคาร
	ขาดการพัฒนาและกำหนดรูปแบบอาคารที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น สีของอาคาร สีของหลังคา รูปแบบของประตู และหน้าต่าง รวมถึงการใช้ประโยชน์ของอาคาร

หัวข้อ (ต่อ)	รายละเอียด (ต่อ)
	ขาดการจัดการของเสียและขยะที่มีประสิทธิภาพ
ข้อจำกัด	การก่อสร้างหรือซ่อมแซมอาคาร และสิ่งปลูกสร้างในปัจจุบัน มีต้นทุนในการก่อสร้างค่อนข้างสูง และวัสดุทดแทนที่มีความคล้ายคลึงกับของเดิมหายาก ส่งผลให้เจ้าบ้านลดต้นทุนในการซ่อมแซมและรายละเอียดของอาคารที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ลงไป
	สภาพชุมชนค่อนข้างมีความหนาแน่นของมวลอาคาร มีข้อจำกัดในด้ายเขตทาง
	มีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม และดินถล่ม บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง

6.4 นโยบาย แผนดำเนินการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชน

ชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม อยู่ในขอบเขตการปกครองของเทศบาลเมืองนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครพนม จากเป็นชุมชนดั้งเดิมของชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2503 ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชนที่มีสถาปัตยกรรมดั้งเดิม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คน มีชื่อเสียงและความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม เช่น การผลักดันให้งานประเพณีไหลเรือไฟเป็นงานระดับนานาชาติ และประเพณีท้องถิ่นสำคัญที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดนครพนม และพื้นที่รองรับในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่ริมแม่น้ำโขง เส้นทางจักรยานที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ภายในชุมชน ได้แก่ วัดนักบุญอันนาหนองแสง, พิพิธภัณฑ์จวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม, หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครพนม, เขื่อนหน้าเมืองนครพนม, สวนชมโขง, วัดมหาธาตุ, ตลาดอินโดจีน และ ถนนคนเดินนครพนม

รูปที่ 6.3 พื้นที่รองรับในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 6.4 เส้นทางจักรยาน

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

สภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะของการตั้งถิ่นฐานที่มีรูปแบบเลียบไปกับแม่น้ำโขง บริเวณชุมชน ได้รับผลกระทบจากลมมรสุม และปริมาณน้ำที่สูงขึ้นในฤดูน้ำหลากบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง นโยบายในการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่างๆ จึงเน้นในด้านการพัฒนา และซ่อมแซมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ที่มีความควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ การสร้างเขื่อนบริเวณหน้าเมืองป้องกันการตลิ่งพัง และรักษาพื้นที่โล่งบริเวณชายฝั่ง เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมด้านนันทนาการ และกิจกรรมกลางแจ้งของผู้คนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ที่มาเยี่ยมชม อาทิ ลานกิจกรรมริมโขง เขื่อนหน้าเมืองนครพนม และจุดชมวิว

รูปที่ 6.5 ลานกิจกรรมริมโขง

ที่มา: รูปจากการสำรวจภาคสนาม

บริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ได้ระบุในโครงสร้างพื้นฐานการวางผังเมืองจังหวัดนครพนม เป็นเขตเมืองเก่าที่มีความเป็นเมืองน่าอยู่ จะต้องอนุรักษ์พื้นที่ริมแม่น้ำโขงไว้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากมีภูมิทัศน์ และทัศนียภาพที่สวยงาม และอาจต้องออกเอกสารนี้เป็นเอกสารให้ส่งมอบให้รัฐบาลเพื่อใช้ในการอนุรักษ์พื้นที่นี้ เมื่ออยู่ได้เห็นใบเขียวเขียวเห็นการไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศเป็นพื้นที่ห้ามไม่ให้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น การกำหนดความสูงของอาคารตามกฎหมายบัญญัติ และ พ.ร.บ.ผังเมือง เพื่อกำหนดกิจกรรม และสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ โดยให้มีการปรับปรุงถนนเพื่อรองรับรถบัสท่องเที่ยว การทำเส้นทางจักรยาน การนำสายไฟฟ้าลงใต้ดิน และการออกแบบอุปกรณ์ถนน รวมตลอดถึงการเดินทางตลอดเกาะเรียบแนวริมโขงให้มีความเป็นระเบียบ และความสวยงาม

รูปที่ 6.6 แสดงผังเมืองรวมเมืองนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
ที่มา: สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครพนม

กฎหมาย ข้อบังคับ เทศบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ที่ยังไม่ปรากฏมาตราในการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สามารถมีการก่อสร้างทดแทน ต่อเติมอาคารเก่าที่เป็นลักษณะอาคารพาณิชย์และปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ของอาคารจากที่พักอาศัยเป็นสถานบันเทิงเพิ่มมากขึ้น ในด้านแผนพัฒนาจังหวัดนครพนม ปี 2561 ถึง 2564 ได้มีวิสัยทัศน์ “เมืองน่าอยู่ ประตุเศรษฐกิจสู่อาเซียนและจีนตอนใต้ – ตะวันออก” ที่มีเป้าประสงค์รวม “เมืองแห่งความสุข ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง ปลอดภัยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศาสนาประวัติศาสตร์ และนิเวศน์ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง แต่กียังไม่มีการกำหนดมาตรา ข้อกำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาคาร สิ่งปลูกสร้าง อย่างจริงจังเท่าที่ควร ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นในการจัดการระบุดูคุณค่าที่ควรอนุรักษ์แก่ชุมชน อาคารที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และการให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นเพื่อที่จะลงมติความต้องการและข้อปฏิบัติร่วมกันภายในชุมชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรต่างๆ

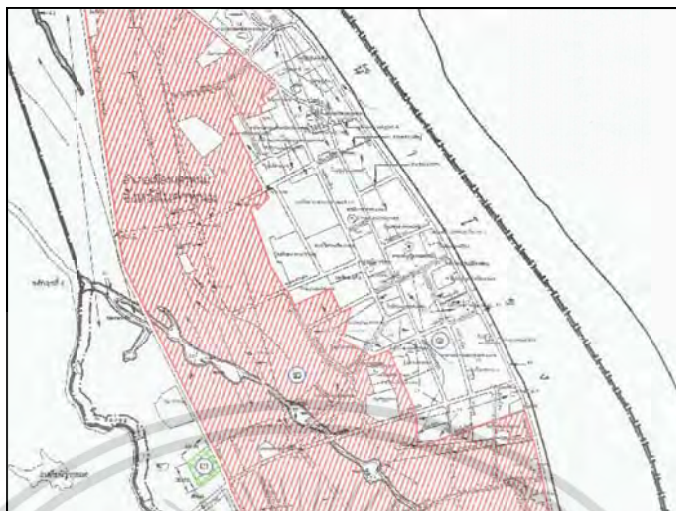
การพัฒนาและฟื้นฟูองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น ให้เป็นสินค้าการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งด้านความโดดเด่นทางธรรมชาติ และมีทิวทัศน์ที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ มีย่านอาคารเก่าที่เป็นประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการพัฒนาโดยการยกระดับมาตรฐาน และการส่งเสริมรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการ โดยการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุ่งสู่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงตอนกลาง สนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3 วัน 300 กิโลเมตร 3 ประเทศ (ไทย-ลาว-เวียดนาม) สืบสานวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำโขง เชื่อมโยงสองพระธาตุระหว่างไทย กับ สปป.ลาว

บทที่ 7

การเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อยู่ 2 แนวทาง คือ

- 1.การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ที่กำหนดมาตรการกำหนดประเภทการใช้อาคาร ลักษณะรูปทรงของอาคาร สำหรับการปรับปรุงซ่อมแซม และการก่อสร้างอาคารในบริเวณชุมชนเก่าริมโขง นครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และพื้นที่ต่อเนื่อง เพื่อควบคุมอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ให้มีความกลมกลืนและสอดคล้องกับ ลักษณะทางกายภาพของเมืองที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สภาพแวดล้อมภายในชุมชน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ หรือเฟอร์นิเจอร์ถนน
- และ 2. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ที่มีความสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน การปรับปรุงภูมิทัศน์ที่มีบ่งบอกและสื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ และความสำคัญในพื้นที่ของชุมชน โดยจะไม่มีผลกระทบต่อกิจกรรมของผู้คนในชุมชน

รูปที่ 7.1 แสดงแผนที่ท้ายเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงอาคารบางชนิด หรือบางประเภทในเขตพื้นที่บางส่วนในเขตเทศบาลเมืองนครพนม
ที่มา: สำนักเทศบาลเมืองนครพนม

7.1 แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวความคิดของ ในกระบวนการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมือง Stuart Chapin, Jr. and Edward Kaiser (1979: 271-275) และ Wilfred Burns (1963: 14-15) ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ 1) อนุรักษ์ (Conservation) ที่เป็นสงวนรักษาพื้นที่ที่ยังมีสภาพดีในแง่การใช้ที่ดินและจำนวนประชากร แต่ต้องการมาตรการป้องกันที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อดูแลรักษาสภาพอันดีไว้ และอาจต้องการที่จะปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือบริการสาธารณะที่ 2) การฟื้นฟู (Rehabilitation) ปรับปรุงพื้นที่ในเมืองเดิมที่กำลังเสื่อมโทรม ให้กลับมาใช้งานได้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้อาจรวมถึงมาตรการต่างๆ และ 3) การพัฒนาหรือสร้างใหม่ (Redevelopment) เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับการสะสม รื้อ ที่ดินและตัวอาคารที่มีความเสื่อมโทรมให้มีโครงสร้างใหม่ทั้งหมดโดยกระทำตามกระบวนการที่วางแผนไว้ ซึ่งโครงสร้างใหม่จะมีลักษณะที่แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับโครงสร้างเดิม ซึ่งการอนุรักษ์และฟื้นฟู บำรุงรักษา รูปแบบบ้านพักอาศัย อาคารขนาดเล็กสามารถพบเห็นได้ในบริเวณถนนสุนทรวิจิตร อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และบริเวณสภาพแวดล้อมต่างๆ ในชุมชน โดยชุมชนเก่าริมโขงได้อยู่ในเขตที่กำหนดการก่อสร้างและต่อเติมของเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม กฎหมายควบคุมอาคารของผังเมืองรวมนครพนม และความต้องการของประชาชนในชุมชน ผนวกกับการนำผลการศึกษาค้นคว้าของชุมชนต่อผู้คนในชุมชนที่ประกอบด้วย เส้นทาง ขอบเขต ย่าน ชุมทาง และภูมิสัญลักษณ์ โดยคำถามในส่วนนี้จะเป็นการให้เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าคะแนนของระดับความสวยงาม ความเหมาะสม และจิตภาพของเมือง โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะทำการประเมินโดยการให้ค่าคะแนน (Rating) ในการประเมินทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ 1.ความชื่นชอบในภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง 2. ลักษณะภูมิทัศน์แสดงถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขง 3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชนเก่าริมโขง และ 4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

รูปที่ 7.2 โทนสีของหลังคา

รูปที่ 7.3 โทนสีของตัวอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่ที่ 7.1 แผนที่แสดงพื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู บริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

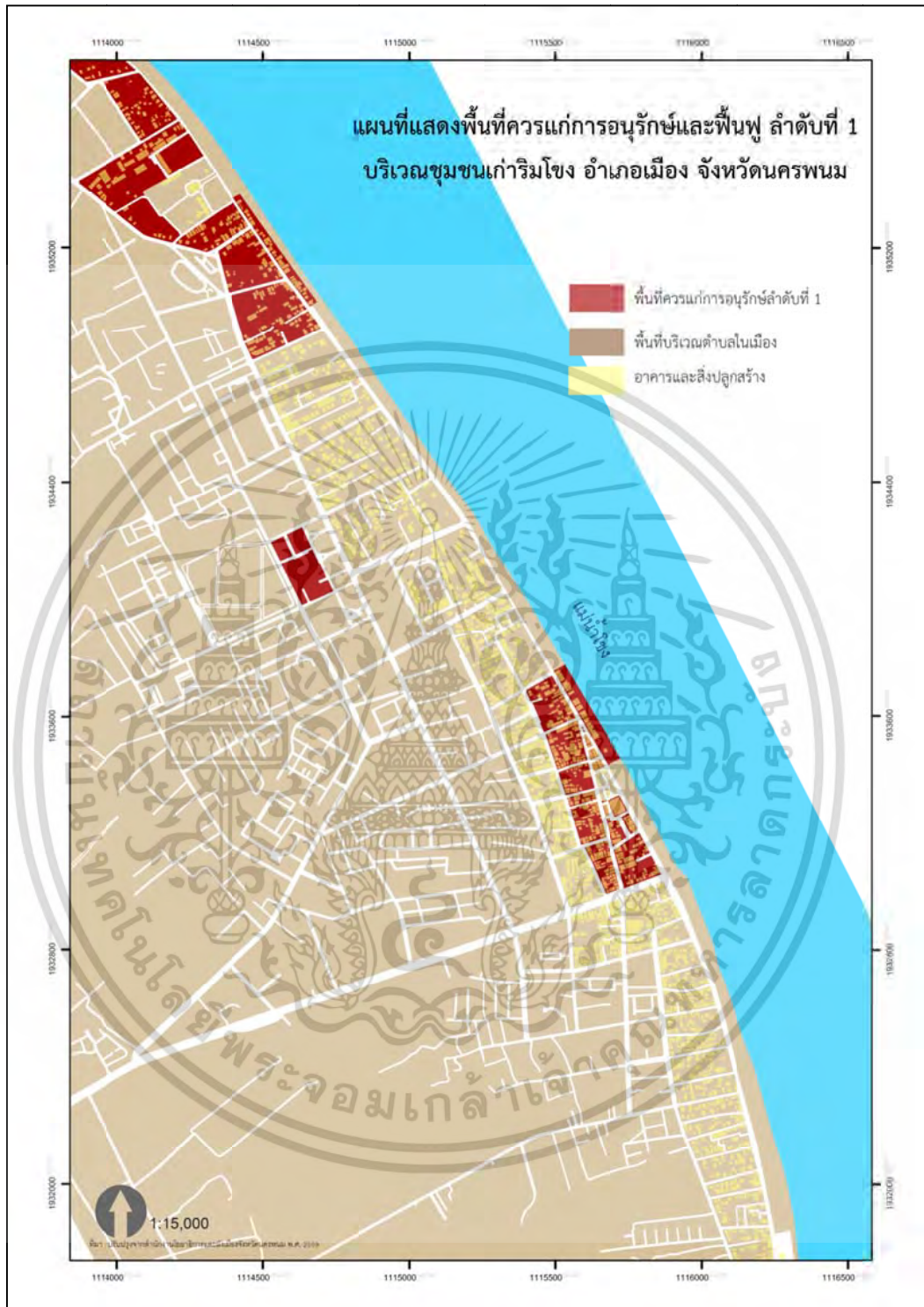
จากแผนที่ที่ 7.1 พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู บริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยจำแนกพื้นที่ตามลำดับความสำคัญด้านความหนาแน่นของอาคารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ความคงอยู่ขององค์ประกอบอาคาร การใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเสียหายต่ออาคาร เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ผู้ใดเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการศึกษา ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ออกเป็น 3 พื้นที่ คือ 1) พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 1 2) พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์ลำดับที่ 2 และ 3) สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7.1.1 พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 1

แผนที่ที่ 7.2 แผนที่แสดงพื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู ลำดับที่ 1 บริเวณชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่ที่ 7.2 พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 1 เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นมากของกลุ่มอาคาร มีบทบาทเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม และที่พักอาศัยของคนในเมืองนครพนม และการใช้ประโยชน์ของอาคาร ที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะ ที่บ่งบอกถึงชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม โดยมีกลุ่มของอาคารสมัยใหม่และอาคารเก่าที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่เป็นอาคารแถวก่ออิฐฉาบปูน และก่ออิฐฉาบปูนผสมไม้ 1 ชั้น และ 2 ชั้น มีความสูงเฉลี่ยของอาคารประมาณ 9-12 เมตร กระจายอยู่ค่อนข้างมาก และมีลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่น และเป็นที่ยึดจำของผู้คน เช่น หอนาฬิกา อาคารพาณิชย์หลังหอนาฬิกาโบสถ์นักบุญอันนาหลังใหม่ ต้นจามจุรีใหญ่ เป็นต้น

พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 1 ให้ใช้ประโยชน์ของที่ดิน เพื่อที่อยู่อาศัยที่มีการส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมชุมชน ในการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารจะมุ่งควบคุมความหนาแน่น ความสูงของอาคาร และลักษณะของอาคาร เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และลดความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชนภายหลังการพัฒนา รวมทั้งสร้างความโดดเด่นให้กับพื้นที่ของชุมชนเชิงท่องเที่ยว

การใช้ประโยชน์ของอาคาร จะต้องมียุทธศาสตร์ของที่อยู่อาศัยเพื่อการส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมชุมชน การอยู่อาศัย พาณิชยกรรมเพื่อการเกษตร การศาสนา การสาธารณูปโภคสาธารณูปการ หรือสาธารณประโยชน์ ควรมีการควบคุมการใช้ประโยชน์ของอาคาร และห้ามก่อสร้าง หรือประกอบกิจการประเภท โรงแรม อาคารอยู่อาศัยรวม รวมไปถึงอาคารขนาดใหญ่

ห้ามดำเนินการตัดแปลง หรือเปลี่ยนรูปอาคาร ในอาคารที่มีลักษณะที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ยกเว้นมีการซ่อมแซมโดยใช้วัสดุที่เป็นคอนกรีต และไม้ ในส่วนของอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ จะต้องมีการพิจารณารูปแบบขององค์ประกอบอาคาร และเอกลักษณ์ของชุมชน ประกอบการก่อสร้างเพื่อให้เกิดความกลมกลืนสอดคล้องกับอาคารเดิมในบริบทพื้นที่ย่านชุมชนเก่า

ให้ใช้รูปแบบองค์ประกอบและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม โดยมีส่วนประกอบของช่องเปิด ประตู หน้าต่าง ที่มีลักษณะโค้งรูปเกือกม้า

อาคารที่อยู่บริเวณริมถนนสาธารณะ ต้องมีพื้นที่ทางเดินเท้าด้านหน้าอาคาร ที่มีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ที่มีสีน้ำตาล ครีมน้ำขาว ขาวนวล สีวัสดุธรรมชาติ และมีค่าสะท้อนแสงไม่เกินร้อยละ 30

รูปทรงหลังคาและอาคาร สามารถใช้หลังคาจั่วที่มีลักษณะคล้ายเดิม โดยให้มีระยะยื่นของชายคาที่เหมาะสม เพื่อป้องกันแดดและฝน วัสดุที่ใช้มุงหลังคาที่มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบเดิม เช่น กระเบื้องดินเผา กระเบื้องดินเผาหรือวัสดุทดแทนที่มีลักษณะใกล้เคียง โดยมีความลาดชันอยู่

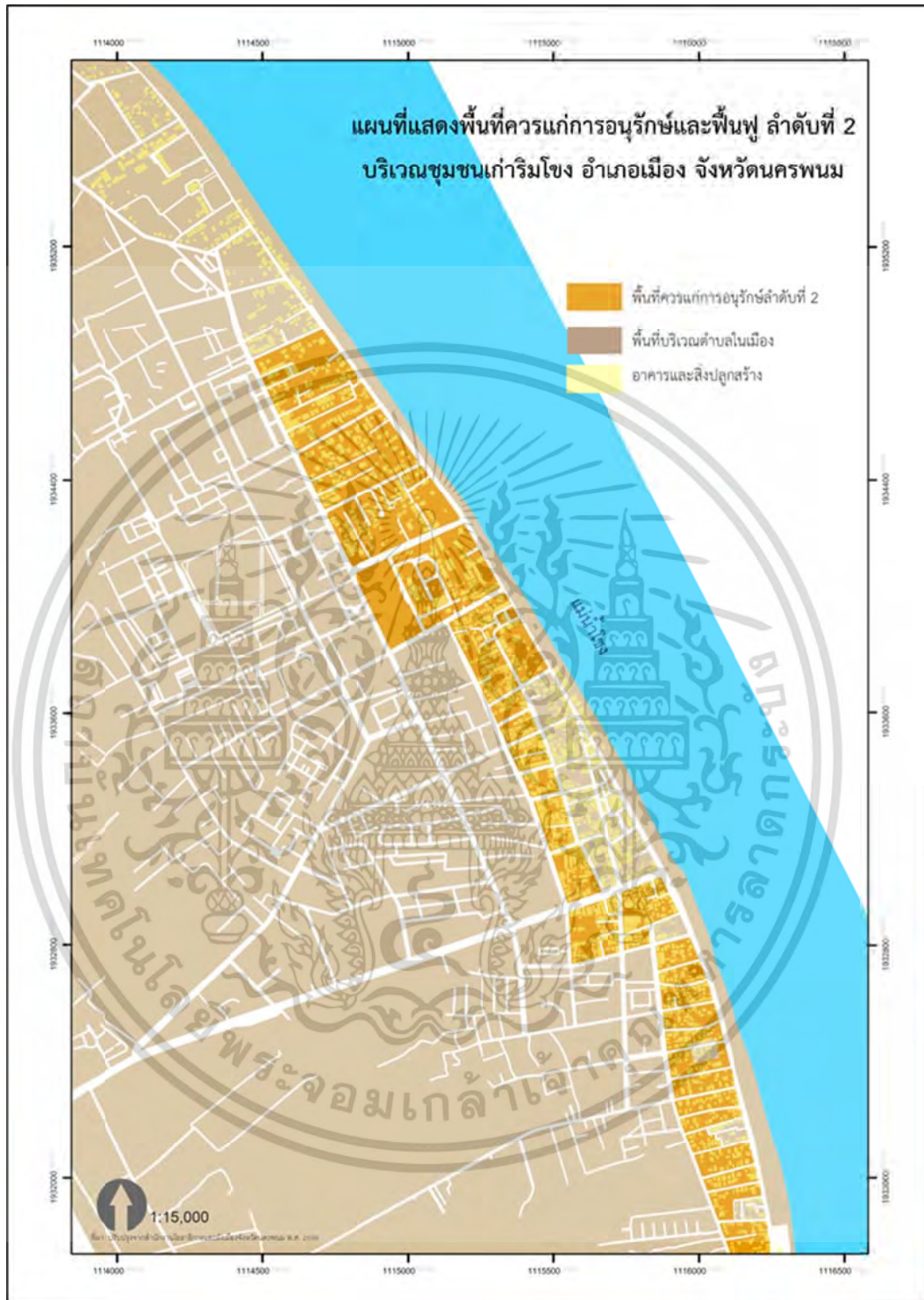
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนถือว่าผิดกฎหมาย และต้องแจ้งถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระหว่าง 25-60 องศา ชายคายื่นไม่น้อยกว่า 0.6 เมตร มีสีสันที่ไม่ฉูดฉาดและอยู่ในกลุ่มของสีที่มีการระบายอยู่ในแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ได้แก่ โทนสีน้ำตาล สีอิฐ สีเทาและสีตามวัสดุธรรมชาติ ที่ไม่มีผิวมันวาวและสะท้อนแสง ดังรูปที่ 7.2 และ 7.3

ตัวอาคารสามารถเป็นไปตามสีธรรมชาติของวัสดุสิ่งก่อสร้าง สีที่มีความใกล้เคียงกับสภาพเดิมหรือทาด้วยโทนสีอ่อน ได้แก่ โทนสีน้ำตาล สีเทา สีขาว ครีม และเหลืองอ่อนเท่านั้น โดยมีค่าการสะท้อนแสงไม่เกินร้อยละ 30 ในการปรับปรุงหรือต่อเติมอาคารต้องมีความกลมกลืนในภาพรวมของชุมชน และสอดคล้องกับกลุ่มอาคารเดิม โดยที่ไม่มีการบดบังอาคารเก่าที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ ในกรณีที่เป็นอาคารเกิดขึ้นใหม่ ที่อยู่ใกล้เคียงกับอาคารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู จะต้องมีการพิจารณาใช้รูปแบบขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและกลมกลืนกับอาคารเดิมที่อยู่ในบริบทพื้นที่ชุมชนเก่าริมโขงมากที่สุด

ความสูงของอาคาร พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 1 ได้อยู่ในเขตพื้นที่ควบคุมความสูงของอาคารตามเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 สามารถสร้างได้ไม่เกิน 10 เมตร การวัดความสูงของอาคารให้วัดจากระดับพื้นดินที่ก่อสร้างถึงส่วนที่สูงสุดของอาคาร โดยอาคารที่ทำการก่อสร้างต้องเป็นอาคารที่ทำด้วยวัสดุถาวรและวัสดุทนไฟ ในส่วนของอาคารเดิมห้ามมิให้มีการดัดแปลงอาคาร เว้นแต่การดัดแปลงนั้นไม่ขัดกับสิ่งที่กล่าวมา หรือเพื่อการซ่อมแซมให้คงอยู่สภาพเดิม และสภาพโดยรอบของอาคารจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง เว้นแต่ได้มีการออกแบบเพื่อป้องกันการทำลายทัศนียภาพของชุมชนเก่าแล้ว ดังรูปที่ 7.1

7.1.2 พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 2

แผนที่ที่ 7.3 แผนที่แสดงพื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู ลำดับที่ 2 บริเวณชุมชนเก่าริมโขง
อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากแผนที่ที่ 7.3 พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์ลำดับที่ 2 เป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นปานกลางของกลุ่มอาคาร และการใช้ประโยชน์ของอาคารที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะที่บ่งบอกถึงชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม อาคารและสิ่งก่อสร้างในพื้นที่นี้ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะสมัยใหม่ ที่มีการใช้ประโยชน์ของอาคารเป็นที่พักอาศัย และพาณิชยกรรมปานกลาง ยังคงพบอาคารที่มีความเก่าแก่ที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก และอาคารพื้นถิ่นที่มีลักษณะควรค่าแก่การอนุรักษ์ที่มีลักษณะสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่เป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูน ก่ออิฐฉาบปูนผสมไม้ และอาคารไม้ 1 ชั้น และ 2 ชั้น มีความสูงเฉลี่ยของอาคารประมาณ 9 เมตร ตามที่ได้ทำการสำรวจในพื้นที่ มีจำนวนค่อนข้างน้อย และกระจุกกระจายทั่วพื้นที่ และมีลักษณะภูมิทัศน์ ไม่ค่อยมีความโดดเด่น เช่น อาคารภายในวัดมหาธาตุ อาคารก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น ภายในวัดศรีเทพประดิษฐาราม เรือนไม้ยกใต้ถุน บริเวณซอยทัศนปทุม ซอยราชวงศ์ และซอยอนุศาสตร์ประดิษฐ์ เรือนแถวไม้ชั้นเดียว บริเวณซอยราชวงศ์ เป็นต้น

พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่ลำดับที่ 2 ให้ใช้ประโยชน์ของที่ดินพาณิชยกรรมบริการการท่องเที่ยวในลักษณะชุมชนเดิม การอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อรักษาคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน ที่มีบทบาทเป็นพาณิชยกรรมเดิมเพื่อชุมชน ในลักษณะของการผสมผสานอาคารพักอาศัยและพาณิชยกรรม และสนับสนุนให้มีการจัดระเบียบ และรูปแบบร้านค้าสำหรับบริการชุมชนเป็นหลัก โดยมีการควบคุมความหนาแน่นของการใช้ประโยชน์อาคาร และควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินบางประเภท เช่น โรงแรม หรือรีสอร์ท อาคารพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ เป็นต้น รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อการท่องเที่ยว เช่น ศาลา ป้ายบอกทาง ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานที่เตรียมไว้ อีกทั้งป้องกันความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์ที่ดินหลัก

การพัฒนาพื้นที่ส่วนนี้มุ่งเน้นการควบคุมความสูงอาคารให้มีความชัดเจน มีเอกลักษณ์ที่กลมกลืนกับย่านที่พักอาศัย โดยสามารถเป็นพื้นที่พาณิชยกรรมที่สามารถให้บริการในระดับชุมชนและบริการนักท่องเที่ยวได้ด้วย โดยที่ไม่รบกวนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อื่นๆ

กรณีพื้นที่ที่อยู่ในเขตเทศบาลัญญิติ ของเทศบาลเมืองนครพนม ห้ามดำเนินการดัดแปลงหรือเปลี่ยนรูปอาคาร ในอาคารที่มีลักษณะที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก ยกเว้นมีการซ่อมแซม โดยใช้วัสดุที่เป็นคอนกรีต และไม้ ในส่วนของอาคารที่ก่อสร้างใหม่สามารถดำเนินการก่อสร้างในลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกับอาคารเดิม หรือ มีความใกล้เคียงในรูปแบบขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สามารถใช้รูปแบบองค์ประกอบและส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม โดยมีส่วนประกอบของช่องเปิด ประตู หน้าต่าง ที่มีลักษณะโค้งรูปเกือกม้า

อาคารที่อยู่บริเวณริมถนนสาธารณะ ต้องมีพื้นที่ทางเดินเท้าด้านหน้าอาคาร ที่มีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ที่มีสีน้ำตาล ครีมน้ำขาว ขาวนวล สีวัสดุธรรมชาติ และมีค่าสะท้อนแสงไม่เกินร้อยละ 30

รูปทรงหลังคาและอาคาร สามารถใช้หลังคาจั่วที่มีลักษณะคล้ายเดิมหรือปั้นหย้า โดยให้มีระยะยื่นของชายคาที่เหมาะสม เพื่อป้องกันแดดและฝน วัสดุที่ใช้มุงหลังคาที่มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบเดิม เช่น กระเบื้องดินขอ กระเบื้องดินเผาหรือวัสดุทดแทนที่มีลักษณะใกล้เคียง โดยมีความลาดชันอยู่ระหว่าง 25-60 องศา ชายคายื่นไม่น้อยกว่า 0.6 เมตร มีสีสันทันที่ไม่ฉูดฉาดและอยู่ในกลุ่มของสีที่มีการระบุอยู่ในแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ได้แก่ โทนสีน้ำตาล สีอิฐ สีเทาและสีตามวัสดุธรรมชาติ ที่ไม่มีผิวมันวาวและสะท้อนแสง ดังรูปที่ 7.2 และ 7.3

ตัวอาคารสามารถเป็นไปตามสีธรรมชาติของวัสดุสิ่งก่อสร้าง สีที่มีความใกล้เคียงกับสภาพเดิมหรือทาดด้วยโทนสีอ่อน ได้แก่ โทนสีน้ำตาล สีเทา สีขาว ครีมน้ำ และเหลืองอ่อนเท่านั้น โดยมีการสะท้อนแสงไม่เกินร้อยละ 30 ในการปรับปรุงหรือต่อเติมอาคารต้องมีความกลมกลืนในภาพรวมของชุมชน และสอดคล้องกับกลุ่มอาคารเดิม โดยที่ไม่มีการบดบังอาคารเก่าที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ ในกรณีที่เป็นอาคารเกิดขึ้นใหม่ ที่อยู่ใกล้เคียงกับอาคารที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟู จะต้องมีการพิจารณาใช้รูปแบบขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและกลมกลืนกับอาคารเดิมที่อยู่ในบริบทพื้นที่ชุมชนเก่าริมโขงมากที่สุด

ความสูงของอาคาร พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 2 ได้อยู่ในเขตพื้นที่ควบคุมความสูงของอาคารตามเทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 สามารถสร้างได้ไม่เกิน 9 เมตร การวัดความสูงของอาคารให้วัดจากระดับพื้นดินที่ก่อสร้างถึงส่วนที่สูงสุดของอาคาร โดยอาคารที่ทำการก่อสร้างต้องเป็นอาคารที่ทำด้วยวัสดุถาวรและวัสดุทนไฟ ในส่วนของอาคารเดิมห้ามมิให้มีการดัดแปลงอาคาร เว้นแต่การดัดแปลงนั้นไม่ขัดกับสิ่งที่กล่าวมา หรือเพื่อการซ่อมแซมให้คงอยู่สภาพเดิม และสภาพโดยรอบของอาคารจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง เว้นแต่ได้มีการออกแบบเพื่อป้องกันการทำลายทัศนียภาพของชุมชนเก่าแล้ว

7.1.3 สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของชุมชน

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง ในด้านสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของชุมชน จะเน้นในด้านกิจกรรมของผู้คนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี รวมไปถึงความเชื่อต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในบริเวณพื้นที่เปิดโล่งบริเวณแม่น้ำโขงทั้งหมด ซึ่งเป็นพื้นที่เปิดโล่งที่มีคุณภาพและความสำคัญต่อคนในชุมชนเมืองนครพนม ในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี เช่น การประกอบอาชีพ การคมนาคม และการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

ในด้านสิ่งปลูกสร้าง ห้ามมิให้ทำการก่อสร้างใดๆ ในพื้นที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง เพื่อกิจการใดๆ เว้นแต่เพื่อกิจกรรมนันทนาการเท่านั้น ความสูงไม่เกิน 5 เมตร เพื่อเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์

ในส่วนของพืชพรรณ ห้ามมิให้ทำการตัด ย้าย ถอน ต้นไม้เดิม หรือต้นไม้ที่มีอายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ในบริเวณพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง และพื้นที่ถนนริบฝั่งโขง เพื่อป้องกันการทำลายต้นไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อฟื้นฟูเอกลักษณ์ของชุมชนในด้านภูมิทัศน์และพืชพรรณที่มีมาตั้งแต่อดีต และเป็นจุดสังเกตที่สามารถรับรู้ได้จากระยะไกล ควรปลูกต้นไม้ที่เป็นเอกลักษณ์และพืชพรรณประจำถิ่น 5 ชนิด ได้แก่ หางนกยูงฝรั่ง สัก มะฮอกกานี ไบเล็ก จามจุรี และราชพฤกษ์

อุปกรณ์ประกอบถนนและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์ ไฟส่องสว่าง ในลักษณะที่มีความกลมกลืนกับรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน และสามารถส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการใช้งาน รวมไปถึงจุดบริการประชาชน ได้แก่ จุดจอดรถจักรยาน ห้องน้ำ จุดพักผ่อน และจุดรวมพล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและกิจกรรมด้านนันทนาการ ในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้คนที่มาเยือน

7.2 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ที่ได้จากความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ควรให้ความสำคัญในการกับการจัดการและการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ ดังนี้

7.2.1 การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยชุมชน

การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยอยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐ และการสนับสนุนจากองค์กรเอกชนต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด Franklyn Lisk (1985) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตัดสินใจในทุกกระบวนการของกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ รวมไปถึงการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือกรับการบริการและประเมินผลของแผนและโครงการต่างๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงมากยิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการรักษาสสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการส่งเสริม พัฒนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยไม่ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน ควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการสนับสนุน และจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ให้มีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง และความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงการรับรู้ภาพรวมด้านความสวยงาม ลักษณะเด่น อัตลักษณ์ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางศาสนา สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิต ที่มีทิศทางเดียวกับแนวคิดของ Swarbrooke (1999) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมและการรักษาสสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วยกัน โดยอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวสามารถทำให้เศรษฐกิจเจริญเพิ่มขึ้น แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และต้องไม่ส่งผลเสียต่อมูลค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่นั้นๆ

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ให้มีการจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของพื้นที่

- ประเพณีไหลเรือไฟ ตามความเชื่อของผู้คนในชุมชน และประชาชนที่อาศัยตามลุ่มแม่น้ำโขง ที่เป็นประเพณีสืบทอดมาตั้งแต่อดีต ในการใช้พื้นที่บริเวณถนนสุนทรวิจิตร และพื้นที่ลานกิจกรรมบริเวณริมฝั่งโขง โดยจัดให้เป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่มีความสอดคล้องกับความเป็นมาทางด้านสถาปัตยกรรมกับความเชื่อของชุมชน ให้เป็นการส่งเสริมกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมให้ต่อเนื่องและมีคนรู้จักเพิ่มมากขึ้น

- ประเพณีสงกรานต์สองฝั่งโขง บุญปีใหม่ไทย-ลาว บริเวณลานพนมมาคาริมฝั่งโขง นครพนม และถนนสุนทรวิจิตร บริเวณหอนาฬิกา กิจกรรมตลาดโบราณ "ตลาดเก่าทำน้ำเมืองนคร" ที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนริมฝั่งแม่น้ำโขงในอดีต ซึ่งจำลองการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า การจำหน่ายอาหารพื้นถิ่น รวมไปถึงผลิตภัณฑ์จากชุมชน

- กิจกรรมตักบาตรพระสงฆ์ยามเช้า บริเวณถนนสุนทรวิจิตร ด้วยวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน และจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ถึงเส้นทางพระบิณฑบาตในบริเวณชุมชนและพื้นที่ต่อเนื่อง

- กิจกรรมรกรางชมเมืองนครพนม เส้นทางเดินรถมีการเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวที่สำคัญบริเวณชุมชนเก่าริมโขง และพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีมัคคุเทศก์บรรยายเรื่องราวประวัติในสถานที่ต่างๆที่เป็นจุดให้บริการ

- กิจกรรมประกวดภาพถ่ายและแสดงนิทรรศการของเมืองนครพนม โดยส่วนใหญ่จะเป็น

ภาพถ่ายเหตุการณ์ต่างๆ และภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตที่เกิดขึ้นบริเวณถนนสุนทรวิจิตร เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่บนสื่อออนไลน์ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยสถานที่จัดกิจกรรมควรเป็นถนนคนเดิน นครพนม ในวัน ศุกร์ – อาทิตย์ ของทุกๆ สัปดาห์ ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม และเป็นศูนย์กลางของชุมชนเก่าริมโขง

รูปแบบการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน เป็นทางเลือกในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากท่องเที่ยว และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยชุมชนเป็นเจ้าของ ซึ่งทุกคนภายในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางได้อย่างเต็มความสามารถ ในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่มีเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิต และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนอย่างเป็นธรรม

7.2.2 การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเก่าริมโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ที่สามารถรับรู้ได้ถึงข้อมูลข่าวสาร การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือการบอกต่อกันผ่านทางสังคมออนไลน์ ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน จัดการประกวดภาพถ่ายเรื่องราวของชุมชน และจัดนิทรรศการความเป็นมาของชุมชน โดยให้ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน บริเวณหอนาฬิกา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน และจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการควบคุมจากองค์กรอนุรักษ์ชุมชนเก่าริมโขง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึง และสามารถแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง

7.3 การอภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่าริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยที่ศึกษาหาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เนื่องจากพื้นที่ในการศึกษามีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่มีความสวยงามเป็นทุนเดิม ที่ยังคงมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง อยู่ในรูปแบบของกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อท้องถิ่น และความต้องการที่จะอนุรักษ์พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนของผู้คนในพื้นที่ จากการเปลี่ยนแปลงของทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนเก่าริมโขง พบว่า ลักษณะของกายภาพและองค์ประกอบของเมืองได้มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและนโยบายในการพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้องค์ประกอบของเมือง และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเก่าริมโขงได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมีความหลงเหลืออยู่ค่อนข้างน้อย ในขณะที่การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ยังมีความคงอยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในด้านลักษณะสังคมและเศรษฐกิจ ที่มีการขับเคลื่อนโดยผู้คนในชุมชน มีวิถีชีวิตที่อยู่ในรูปแบบคล้ายคลึงลักษณะเดิมตั้งแต่ในอดีต และมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนกับสภาพแวดล้อมภายในชุมชนอย่างแท้จริง

กฎหมาย ข้อบังคับ เทศบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ยังไม่ปรากฏมาตรการในการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่า และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ในด้านแผนพัฒนาจังหวัดนครพนมได้มีวิสัยทัศน์ “เมืองน่าอยู่ ประตูลักษณะสู่อาเซียนและจินตนาการ – ตะวันออก” โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศาสนาประวัติศาสตร์ และนิเวศน์ ในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง ในส่วนของการกำหนดมาตรการ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยชุมชนเพื่อชุมชนยังไม่ปรากฏในนโยบายการพัฒนา ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นในการจัดการระบุดูแลรักษาที่ควรอนุรักษ์แก่ชุมชนอาคารที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และการให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น เพื่อที่จะลงมติความต้องการและข้อปฏิบัติร่วมกันภายในชุมชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรต่างๆ

สิ่งที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง ได้แก่ ลักษณะอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่า และเอกลักษณ์ของชุมชน และสภาพแวดล้อมและอาคารที่มีความสำคัญทางคุณค่า และเอกลักษณ์ต่อพื้นที่ โดยได้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 3 พื้นที่ ตามความสำคัญของคุณค่าและความเร่งด่วนต่อการสูญเสียเอกลักษณ์ของชุมชน และสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของชุมชน คือ 1) พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูลำดับที่ 1 เพื่อที่อยู่อาศัย ที่มีการส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมชุมชน 2) พื้นที่ควรแก่การอนุรักษ์ลำดับที่ 2 พาณิชยกรรมบริการการท่องเที่ยวในลักษณะชุมชนเดิม การอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณสุข โภคและสาธารณูปการ เพื่อรักษาคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน และ 3) สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของชุมชน โดยจะเน้นในด้านกิจกรรมของผู้คนที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี รวมไปถึงความเชื่อต่างๆ ในลักษณะที่มีความกลมกลืนกับรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน และสามารถส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการใช้งาน รวมไปถึงจุดบริการประชาชนและการท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยการนำเอามรดกทางวัฒนธรรมคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชน ที่สามารถต่อยอดในการส่งเสริมและพัฒนา ที่มาจากความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่ให้ความสำคัญในการกับการจัดการและ

การดำเนินการส่งเสริมพัฒนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ 1) การจัดรูปแบบการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยชุมชน ที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว และ 2) การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ที่สามารถกระจายข่าวสาร การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือการบอกต่อกันผ่านทางสังคมออนไลน์ ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน, การประกวดภาพถ่ายเรื่องราวของชุมชน และจัดนิทรรศการความเป็นมาของชุมชน ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาพื้นที่ของเทศบาลเมืองนครพนม และตามแผนพัฒนาจังหวัดนครพนม ซึ่งมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับที่กับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่หรือลักษณะทางกายภาพของชุมชน จะมีความเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้าอย่างไม่มีทางกลับมาเป็นแบบที่ผ่านมาได้ และการคงอยู่ของสิ่งที่เป็นคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนควรที่จะช่วยกันดูแลรักษาไว้ให้เป็นมรดกของคนในชาติ

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นในการศึกษาหาคคุณค่าและเอกลักษณ์ของอาคารและสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เป็นการเสนอแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูเฉพาะลักษณะภายนอกของอาคาร สภาพแวดล้อมของชุมชน และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จึงไม่ได้ลงรายละเอียดในรูปแบบโครงสร้างของตัวอาคาร รูปแบบภายในอาคาร รวมไปถึงกระบวนการวิธีการซ่อมแซมอาคาร

บรรณานุกรม

- [1] กระทรวงวัฒนธรรม และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. แนวทางการจัดการ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- [2] ฐาปนกรณีสีทอง “การออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับจังหวัดปราจีนบุรี”, (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556
- [3] ณัฐฉิรี ดันติเลิศอนันต์ “แนวทางการวางผังออกแบบภูมิทัศน์ เพื่อกักเก็บและระบายน้ำผิวดินใน พื้นที่ชุมชนเมือง”, (วิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554)
- [4] นำชัย ทนุผล. (2543). อ้างถึงใน กษมา เตรียมพิทักษ์ “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอบางบาล จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 6.
- [5] ปรีชญา โรจน์ฤดากร “ภูมิทัศน์ถนนกับวิถีชีวิตคนกรุงเทพมหานคร วารสารนักบริหาร” ปีที่ 32, ฉบับที่ 3 (ก.ค.- ก.ย. 2555) หน้า 145-151.
- [6] พระราชบัญญัติเทศบาล ฉบับที่ 5(2556). ราชกิจจานุเบกษา 4กรกฎาคม2556. เทศบัญญัติ เทศบาลเมืองนครพนม เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้างตัดแปลงหรือเปลี่ยนการใช้อาคาร บางชนิดหรือบางประเภทในเขตเทศบาลเมืองนครพนมอำเภอนครพนมจังหวัด นครพนม, ฉบับที่2 เล่ม130 ตอนพิเศษ81ง. หน้า 23
- [7] พวงเพชร รัตนธามา. (2557). “อนุรักษ์บ้านริมโขง นครพนม”ครั้งที่ 3. กลุ่มงานสถาปัตยกรรม ภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
- [8] ยงฉนิศร์ พิมลเสถียร. (2552). “เรียนรู้สถาปัตยกรรมในเมืองเก่าภูเก็ต”. วารสารบ้านเมืองเพื่อ การพัฒนาเมือง. 2, 13-17.
- [9] ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: อักษร เจริญทัศน์
- [10] วรรณศิลป์ พิรพันธุ์. (2546). อ้างถึงใน รวิรินทร์ ถิ่นนคร, “โอกาสในการอนุรักษ์ฟื้นฟูที่อยู่อาศัย ย่านเมืองเก่าสกลนคร”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาเคหพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา เคหการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550),หน้า 18.
- [11] วิศรุต รัชกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐฉิรี ปริยวณิตย์. (2557). “การศึกษาการ เปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนเมืองชายแดน อันเนื่องมาจากโครงการสะพานมิตรไทย ลาว เมืองนครพนม”, เมืองและสภาพแวดล้อม ฉบับที่ 4 : 2556 – 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- [12] สุวัฒนา ธาดานิติ. (2542). การศึกษาโบราณสถานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [13] องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม. (2529) ประวัติมรดกไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดนครพนม.: โรงพิมพ์ไทยสากล
- [14] Alan Dobby, Conservation and Planning (London: Hutchison, 1978), 32, อ้างถึงใน ชูติมา สุระเชษฐพงษ์ “โครงสร้างและองค์ประกอบของเอกลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน”, (วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), หน้า 26.
- [15] C.A. Doxiadis, Ecology and Ekistics, ed. Gerald Dix (London: Elex Books Ltd.,1977), อ้างถึงใน ชูติมา สุระเชษฐพงษ์ “โครงสร้างและองค์ประกอบของเอกลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน”, (วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), หน้า 25.
- [16] Catanese & Snyder ,1988 อ้างถึงใน สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, “โครงการนำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทย่านชุมชนเก่าไปสู่การปฏิบัติ: แผนจัดการการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมย่านชุมชนเก่าท่าอุเทน จังหวัดนครพนม” 2558. หน้า 2-7
- [17] Cohen, John M. Uphoff, Norman T. (1977). Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design, Implementation, in Rural Development Monograph No 2 ,The Rural Development Community Center For International Studies. Cornell University.
- [18] Feilden, Sir Bernard M. 2003. Conservation of Historic Building. 3rd edition. Burlington, MA: Architectural Press.
- [19] Franklyn Lisk. Popular participation in planning for basic need: concept, methods and practices. Hants: Gower. 1985
- [20] Harry L. Garnham, Maintaining the Spirit of Place : A Process for the Preservation of Town Character (Mesa: PDA, 1985), 1-7.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- [21] Harry L. Garnham, *Maintaining the Spirit of Place : A Process for the Preservation of Town Character* (Mesa: PDA, 1985), 1-9. อ้างถึงใน ชูติมา สุรเชษฐพงษ์ “โครงสร้างและองค์ประกอบของเอกลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน”, (วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและสภาพแวดล้อมมหัพัตติ มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2554), หน้า 27.
- [22] Lynch, Kavin. *The Image The city*. Cambridge: MIT Press, 1979.
- [23] M.R.G. Cozen, *The urban landscape historical development & management*, (United States : Academic Press), 25-53
- [24] Nor Berg Schulz (1971) อ้างถึงใน ปรัชมาศ ลัญชานนท์ “การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาชุมชนในเมืองเชียงใหม่”, (วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองดุขภูมิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 36.
- [25] Rob Krier, *Urban Space* (London: Academic Edition, 1979), 15-16.
- [26] Roy Worskett, *The Character of Towns : an approach to conservation* (London : The Architectural Press, 1969), 42-56
- [27] Rossi, Aldo, *The Architecture of the city*, (U.S.A.:The M.I.T. Press, 1999), p.97.
- [28] Stuart Chapin,Jr. and Edward Kaiser (1979: 271-275) อ้างถึงใน เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์, “การศึกษาเพื่ออนุรักษ์ย่านนางเลิ้ง”, (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 15.
- [29] Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. London: CABI.
- [30] Taro Yamane(1973).*Statistics: An Introductory Analysis*.3rdEd.New York.Harper and Row Publications.
- [31] UNESCO. 2009. *Hoi An Protocols for Best Conservation in Asia*. Bangkok: UNESCO Bangkok.
- [32] WTO/UNICEF. (1978). *Primary Health Care. Report of International Conference on Primary Health Care*. Jointly sponsored by the WorldHealth Organization and the United Nations Children’s Fund

ภาคผนวก ก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม

เล่ม ๑๓๐ ตอนพิเศษ ๒๑ ง ราชกิจจานุเบกษา หน้า ๖๓
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

เทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม

เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท
ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
พ.ศ. ๒๕๕๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๖๐ (๒) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๐ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จึงมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองนครพนม โดยความเห็นชอบของสภาเทศบาลเมืองนครพนม ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม คณะกรรมการควบคุมอาคาร และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงออกเทศบัญญัติไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ เทศบัญญัตินี้เรียกว่า “เทศบัญญัติเทศบาลเมืองนครพนม เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภท ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พ.ศ. ๒๕๕๕”

ข้อ ๒ เทศบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในเทศบัญญัตินี้

“บริเวณที่ ๑ และบริเวณที่ ๒” หมายความว่า พื้นที่บริเวณตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑ แห่งกฎกระทรวง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในพื้นที่บางส่วน ในท้องที่ตำบลอาจสามารถ ตำบลหนองแสง ตำบลในเมือง และตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พ.ศ. ๒๕๕๗ เว้นแต่บริเวณที่ ๓

“บริเวณที่ ๓” หมายความว่า พื้นที่บริเวณดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	จดเส้นขนานระยะ ๔๕๐ เมตรกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒
ฟากเหนือ	
ทิศตะวันออก	จดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๒ (ตอนเลี้ยงเมือง) ฟากตะวันตก
ทิศใต้	จดเส้นขนานระยะ ๑๕๐ เมตรกับเขตทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒
ฟากเหนือ	
ทิศตะวันตก	จดเส้นขนานระยะ ๓๐๐ เมตรทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๒ (ตอนเลี้ยงเมือง) ฟากตะวันตก

ทั้งนี้ ตามแผนที่ท้ายเทศบัญญัตินี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อ ๔ ให้กำหนดพื้นที่บางส่วนของเขตเทศบาลเมืองนครพนม อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ภายในบริเวณแนวเขตตามแผนที่ท้ายเทศบัญญัตินี้ เป็นบริเวณห้ามก่อสร้างอาคารชนิดและประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ภายในบริเวณที่ ๑ และบริเวณที่ ๒ ห้ามบุคคลใดก่อสร้างอาคารพาณิชย์กรรมประเภทค้าปลีกค้าส่งตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒ แห่งกฎกระทรวงกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิด หรือบางประเภทในพื้นที่บางส่วนของท้องที่ตำบลอาจสามารถ ตำบลหนองแสง ตำบลในเมือง และตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พ.ศ. ๒๕๔๗

(๒) ภายในบริเวณที่ ๓ ห้ามบุคคลใดก่อสร้างอาคารดังต่อไปนี้

(ก) อาคารพาณิชย์กรรมประเภทค้าปลีกค้าส่งที่มีพื้นที่ใช้สอยอาคารรวมกันเพื่อประกอบกิจการในอาคารหลังเดียวกันหรือหลายหลังเกิน ๑๐,๐๐๐ ตารางเมตร

(ข) อาคารพาณิชย์กรรมประเภทค้าปลีกค้าส่งที่มีพื้นที่ใช้สอยอาคารรวมกันเพื่อประกอบกิจการในอาคารหลังเดียวกันหรือหลายหลังตั้งแต่ ๕๐๐ ตารางเมตร แต่ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ตารางเมตร เว้นแต่อาคารพาณิชย์กรรมประเภทค้าปลีกค้าส่งนั้นเป็นไปตามข้อกำหนดในข้อ ๒ (๒) (ข) ๑. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. และ ๑๐. แห่งกฎกระทรวงกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิด หรือบางประเภทในพื้นที่บางส่วนของท้องที่ตำบลอาจสามารถ ตำบลหนองแสง ตำบลในเมือง และตำบลหนองญาติ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พ.ศ. ๒๕๔๗ และต้องมีระยะแนวศูนย์กลางปากทางเข้าออกของรถยนต์อยู่ห่างจากทางร่วมทางแยกที่เป็นทางบรรจบกันของถนนสาธารณะที่มีเขตทางตั้งแต่ ๑๕ เมตรขึ้นไป ไม่น้อยกว่า ๑๕๐ เมตร

ข้อ ๕ ภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนดตามข้อ ๔ ห้ามบุคคลใดดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารใด ๆ ให้เป็นอาคารชนิดหรือประเภทที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อ ๔

ข้อ ๖ อาคารที่มีอยู่แล้วภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนดตามข้อ ๔ ก่อนหรือในวันที่เทศบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามเทศบัญญัตินี้ แต่ห้ามดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารดังกล่าว ให้เป็นอาคารชนิดหรือประเภทที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อ ๔

ข้อ ๗ ให้นายกเทศมนตรีเมืองนครพนมเป็นผู้รักษาการตามเทศบัญญัตินี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

นิวัต เจียวิริยบุญญา

นายกเทศมนตรีเมืองนครพนม

ภาคผนวก ข

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสำรวจสภาพอาคารและสิ่งปลูกสร้าง
 สำหรับกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่
 วิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
 วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม”

วันที่ _____

รหัส _____

สถานที่ _____

ผู้สำรวจ _____

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. เลขที่.....
2. ชื่อ – สกุล เจ้าบ้าน
.....
3. ผู้อยู่อาศัยปัจจุบัน
.....
4. ก่อสร้างเมื่อวันที่ พ.ศ. ปัจจุบันมีอายุการใช้งาน ปี
5. ก่อสร้างในราคา บาท
6. ชื่อ – สกุล ช่างผู้ก่อสร้าง
.....
7. ชั้นทะเบียนพัสดุหมายเลข ตั้งอยู่ในที่ดินหมายเลข
ที่ดิน เอกชน ที่ราชพัสดุ ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
อื่นๆ.....
8. การใช้ประโยชน์ของอาคารในอดีต
.....
9. การใช้ประโยชน์ของอาคารในปัจจุบัน
.....
10. สภาพอาคารโดยทั่วไปและประมาณการวัสดุที่พอใช้การได้ดังนี้

ที่	ประเภทวัสดุ สิ่งก่อสร้าง	ชนิดของวัสดุเดิม	ชนิดของวัสดุใหม่	สภาพของวัสดุ			หมายเหตุ
				ดี	ชำรุด	ชำรุด อย่างไร	
1	โครงหลังคา						
2	ฝา						
3	พื้น						
4	เสา						
5	ตง						
6	บันได						
7	อื่นๆ...พื้นชั้นล่าง						

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

11. มีความจำเป็นที่ต้องรื้อถอนหรือไม่ มีความจำเป็น ไม่มีความจำเป็น
- ก่อสร้างมาแล้วไม่น้อยกว่า 25 ปี
- สิ่งปลูกสร้างชำรุดจนใช้งานใช้การไม่ได้
- รื้อถอนเพื่อปลูกสร้างอาคารใหม่ทดแทนตามความต้องการของผู้อยู่อาศัย
- ไม่มีคนอยู่ ไม่ได้ใช้ประโยชน์

12. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์จินตภาพของชุมชน
 วิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
 วัฒนธรรม อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัดนครพนม

(สำหรับประชาชนในชุมชน)

วันที่ _____

รหัส _____

สถานที่ _____

ผู้สำรวจ _____

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 1 ความชื่นชอบในภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง

การประเมินคุณค่าเชิงทัศนของภาพตัวแทนภูมิทัศน์บริเวณชุมชนเก่าริมโขงและพื้นที่ต่อเนื่อง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

*** โปรดประเมินภูมิทัศน์บริเวณชุมชนเก่าริมโขงและพื้นที่ต่อเนื่องในภาพต่อไปนี้ ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์มากน้อยเพียงใด และภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งบอกเหตุผลและความคิดเห็นประกอบ ในแต่ละภาพมีอะไรที่ทำให้ท่านชอบ และในแต่ละภาพอะไรที่ทำให้ภาพแสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงและพื้นที่ต่อเนื่องมากขึ้นน้อยลงอย่างไรบ้าง

ภาพที่ 1 บริเวณชุมชนหนองแสง

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2 วัดนักบุญอันนา ชุมชนหนองแสง

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3 บริเวณสามแยกถนนกุดบาวาย ชุมชนหนองแสง

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4 จวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมหลังเก่า

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5 บริเวณหน้าฟีกาอนุสรณ์

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 6 อาคารเก่าบริเวณร้านจรรูวรรณ ถนนเฟื่องนคร

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

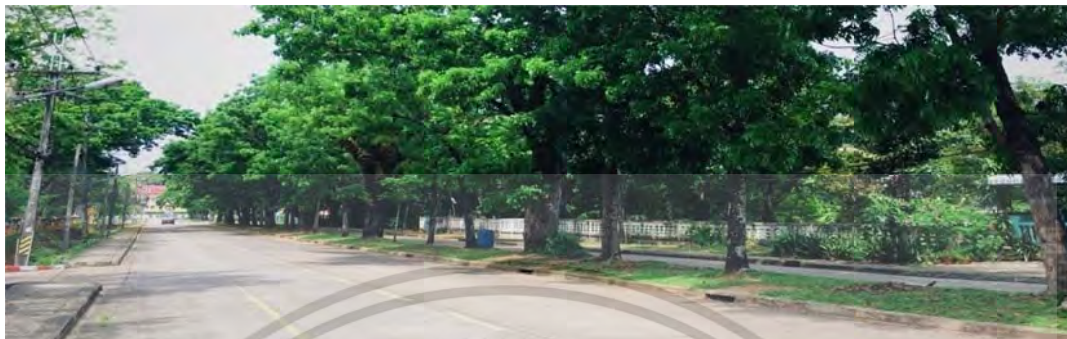
① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 7 ถนนต้นมะฮอกกานี หน้าศาลากลางจังหวัด

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 8 ลานริมโขง บริเวณเขื่อนหน้าเมือง

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 9 หอสมุดจังหวัดนครพนม

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 10 บริเวณวัดมหาธาตุ

1. ท่านมีความชื่นชอบภูมิทัศน์นี้มากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

2. ภูมิทัศน์ในภาพนี้แสดงถึงชุมชนเก่าริมโขงมากน้อยเพียงใด

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

3. ความเหมาะสมกับประวัติศาสตร์ของชุมชน

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

4. ความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์ของอาคาร และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูชุมชนเก่า
ริมโขง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนเก่าริมโขง จังหวัด
นครพนม

ก. ท่านคิดว่าเอกลักษณ์หรือสิ่งที่ยังบอกถึงความเป็นชุมชนเก่าริมโขงคืออะไร

.....

.....

.....

ข. ท่านคิดว่าองค์ประกอบของชุมชนประเภทใดที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ชุมชนเก่าริมโขงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

.....

.....

.....

ค. ท่านคิดว่าองค์ประกอบและการใช้ประโยชน์ของอาคารแบบใดที่มีความขัดแย้งต่อคุณค่า
และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเก่าริมโขง

.....

.....

.....

ง. ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมของชุมชนเก่าริมโขง เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากหรือน้อย
เพียงใด สิ่งใดบ้างที่มีความเปลี่ยนแปลงและยังคงอยู่

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จ. ท่านคิดว่าชุมชนเก่าริมโขง ควรได้รับอนุรักษ์ พื้นฟู และสนับสนุนอย่างไรบ้าง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล อัจฉา ศรีไสดา
 วัน เดือน ปีเกิด 16 สิงหาคม 2535 จังหวัดนครพนม
 ที่อยู่ 92 หมู่ 5 ตำบลนาแก อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม 48130
 โทร. 094-3867705

ประวัติการศึกษา

2557 ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์พัฒนาเพื่อการจัดการทรัพยากร
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลงานวิจัย

2561 อัจฉา ศรีไสดา และ อมร กฤษณพันธ์ุ. 2561. “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเก่า
 ริมโขง อำเภอมือง จังหวัดนครพนม”เอกสารการประชุมวิชาการด้านการวางแผนภาค
 และเมือง ประจำปี 2561. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้